

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Postoje k manželství

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Geraldina Palovčíková, CSc.

Vypracovala:
Bc. Bronislava Mlíková

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Postoje k manželství“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Brně dne 30. 3. 2012

.....
Bc. Bronislava Mlíková

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěla poděkovat mé rodině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce a které si nesmírně vážím.

Bc. Bronislava Mlíková

OBSAH

Úvod	2
1. Postoje	4
1.1 Charakteristika postojů	4
1.2 Utváření postojů	8
1.3 Změna postojů	11
1.4 Měření postojů	14
1.5 Postoje a hodnotové orientace	17
2. Instituce manželství	20
2.1 Tradiční versus moderní manželství	20
2.2 Instituce rodiny	24
2.3 Legislativní úprava manželství	28
2.4 Problémy současného manželství	32
2.5 Rozvod a jeho následky	38
3. Manželství versus nesezdané soužití	44
3.1 Nesezdané soužití	44
3.2 Motivy volby manželství a nesezdaného soužití	47
3.3 Výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití	49
3.4 Postoje k manželství	53
4. Výzkum	57
4.1 Popis a cíl výzkumu	57
4.2 Metody výzkumu	58
4.3 Analýza zjištěných dat výzkumu	60
4.4 Výsledky výzkumu a jejich interpretace	76
Závěr	85
Resumé	88
Anotace	89
Seznam použité literatury	90
Seznam příloh	96

ÚVOD

V současné době si mnozí lidé pokládají otázku, zda vstoupit do svazku manželského nebo zůstat se svým partnerem nesezdaní. V minulých dobách bylo tzv. „žití na hromádce“ považováno za něco nezvyklého, mnohdy až nemorálního. Nyní spíše společnost spíše k liberálnějšímu přístupu. Mnoho párů raději žije ve společné domácnosti, aniž by se pokusili vejít do komplikovaného manželského vztahu. Mají proto svatby a manželství ještě budoucnost?

Ačkoli je tato instituce ve své dřívější podobě svým způsobem na ústupu, zdá se, že samotná hodnota manželství nijak dramaticky neklesá. Význam rodiny se v posledních desetiletích výrazně změnil. Proměny ukazatelů sňatečnosti a plodnosti jsou dány změnami hodnotových orientací a rozrůžňováním životních stylů, zejména u mladých lidí. Generace, která začala dorůstat v nových ekonomických podmínkách, odkládá nebo odmítá vstup do manželství včetně plození potomků a volí raději některou z dostupných alternativ partnerského soužití. I když se k uzavření manželství odhodlává stále méně lidí, statistiky ukazují, že podíl rozvodovosti na uzavřených manželstvích se nijak významně nezvyšuje. Jaké postoje lidé v dnešní společnosti k institutu manželství zaujímají?

Na formování postojů k manželství má vliv mnoho faktorů. Utvářejí se v určitých sociálních podmínkách, a proto je důležité věnovat pozornost funkčnosti rodinného prostředí, jehož vliv na výchovu a utváření hodnot je klíčový. V dnešní medializované době se o problematice životních hodnot, zejména mezi mladými lidmi, hodně mluví, píše a diskutuje, často však povrchně. Příčin rozpadu manželství je mnoho. Domácí násilí, nevěra a hledání neustále nových partnerů jsou dnes běžnými jevy. Institut manželství je pro mnohé stále pevnou součástí životního postoje a tvoří i pro další generace životní ideál, i když jsou občas vlivem nepříznivé životní reality podrobeny zatěžkávacím zkouškám. Tato problematika se dotýká i sociální pedagogiky, kde je její pomoc potřebná především v nefunkčním rodinném prostředí, kde došlo k selhání základních funkcí rodiny. Základní otázkou této práce je, zda společnost opouští tradiční model manželství a přiklání se k jiné alternativě společného soužití. Znamená to, že tato instituce pro nás skutečně ztrácí na důležitosti? Bude nezbytné zabývat se

otázkou, proč někteří lidé vstupují do manželství, a jiní tento vstup odmítají. Zároveň se budeme zabývat hledáním hlavních příčin poklesu zájmu o uzavírání sňatku.

Hlavním cílem diplomové práce bude zodpovědět, jaké postoje k manželství zaujímá dnešní populace. V rámci práce hlouběji pronikneme do problematiky utváření institutu manželství prostřednictvím poznatků a informací získaných studiem monografií, článků publikovaných v odborných periodikách, na internetu i z jiných zdrojů. Také chci poukázat na nezastupitelnou úlohu rodiny a rodinného prostředí na utváření hodnotových orientací dítěte a jeho vliv na budoucí život. Dalším cílem této diplomové práce bude poodhalit příčiny problémů provázejících manželství, analyzovat motivy vedoucí, buď k volbě uzavření sňatku, nebo nesezdaného soužití. Následně budou popsány výhody i nevýhody těchto institucí, jakou roli v nich hrají děti a pocit osobní jistoty. Také se zaměříme na problematiku rozvodu a jeho vlivu na rodinu.

Výsledky výzkumu by měly přispět k hlubšímu porozumění povaze současného manželství a ke zjištění postojů mužů a žen k manželství z hlediska věku, pohlaví, vzdělání či rodinného stavu a objasnit, zda je instituce manželství preferována před nesezdaným soužitím.

1. POSTOJE

Úvodní kapitola pojednává o postojích, které zaujímáme k určitým věcem, osobám, událostem aj. Jsou součástí osobnosti a souvisí s chápáním, myšlením a cítěním. Je důležité zaměřit se na definice tohoto pojmu od různých autorů. Cílem kapitoly je popsat, jak se postoje u jedince vytvářejí, jak je získáváme, jejich funkce, dimenze a zdroje a v neposlední řadě se pokusit o objasnění rozdílů mezi motivy, názory a postoji. Postoje nejsou stálé a v čase se mohou měnit v souvislosti s vývojem vztahů a potřebami jedince. Seznámíme se s metodami měření postojů a závěr kapitoly bude věnován hodnotám, hodnotové orientaci, která významně souvisí s postoji.

1.1 Charakteristika postojů

Postoj není pouze pojmem psychologickým, ale lze se s ním setkat i v jiných vědních disciplínách. Tvoří také přirozenou součást naší každodenní komunikace. V sociální psychologii postoj vysvětluje příčiny chování jedince i sociálních skupin. V literatuře se uvádí, že poznání postojů umožňuje zformulovat platné předpoklady o směrech budoucího chování jeho nositele.

Z historického a sémantického hlediska se pojem postoj nalézá v evropských jazycích začátkem 18. století. Vyskytoval se v malířském žargonu a označoval polohu těla při jeho výtvarném znázornění. Do jazyka vědy pronikl v roce 1872 prostřednictvím práce Charlese Darwina *Výraz emocí u člověka a zvířat*. Na začátku 20. století vzniká nová disciplína – sociální psychologie, kde se postoj stává její ústřední kategorií. Postoje lze vyjádřit jako hodnotící vztah k různým sociálním objektům v našem prostředí, tedy co preferujeme, resp. co nemáme rádi. Postoje tedy nejsou neutrální. J. Výrost a I. Slaměnik ve své knize uvádějí charakteristiku postoje jako *„psychologickou tendenci, která se projevuje v hodnocení konkrétní entity s jistým stupněm upřednostňování nebo odmítání. I když část postojů je vrozených, většinu získáváme v průběhu našeho života přímo prostřednictvím osobní zkušenosti s objekty, nebo zprostředkovaně, sociálním učením“*.¹

¹ Výrost, J., Slaměnik, I. *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 127.

Existuje mnoho definic postojů od různých autorů. N. Hayesová ve svém díle zmiňuje některé z nich. M. Fishbein a I. Ajzen (1975) definovali postoje jako „*naučené predispozice k celkově příznivé nebo nepříznivé reakci na daný objekt, osobu či událost*“. Z této definice vyplývá, že postoje jsou naučené, konzistentní a týkají se příznivých nebo nepříznivých reakcí jedince na nějaký podnět. Podobnou definici předložili D. Krech, R. S. Crutchfield a E. I. Ballachey v roce 1962 „*postoje jsou stabilní systémy pozitivního nebo negativního hodnocení, emočních pocitů a technik jednání týkajících se sociálních cílů*“. Zde je oproti předchozí definici zdůrazněno, že se postoje týkají i činností či jednání. Jiné definice nám říkají, že postoje nás připravují k činnosti, neboť zapřičiňují, že se častěji chováme určitým způsobem. C. E. Osgood, G. J. Suci a P. H. Tannenbaum navrhli v roce 1957 definici říkající, že „*postoje jsou predispozice k reakci, které se od jiných stavů připravenosti liší hodnotícím charakterem reakce, ke které predisponují*“. Postoje se dle této definice nepodobají pouze mentálnímu nastavení, ale obsahují navíc důležitou hodnotovou složku. Na závěr lze říci, že postoje se netýkají pouze nějakého objektu, ale ovlivňují chování, jelikož jsou spojeny s činností.²

M. H. Thomas a F. Znaniecki zavedli pojem postoj do sociální psychologie a sociologie. Chápali jej jako vědomý vztah jedince k hodnotě, tedy jako způsob nějakého hodnocení. Vyjadřujeme-li pozitivní či negativní postoj k určitému objektu (věci, události, ideji, bytosti apod.), znamená to, že tento objekt hodnotíme. Na určité opakované situace, myšlenky, objekty či osoby můžeme odpovídat kladně, neutrálně, ambivalentně či záporně. Dříve byly postoje směřovány s motivy. T. M. Newcomb vysvětluje postoj jako determinaci způsobu jednání, zatímco motiv je příčinou jednání, vyjadřuje jeho psychologický smysl. Postoj tedy chápe jako pohotovost k aktivaci motivu.³

Funkce postojů

Postoje umožňují člověku adaptovat se na prostředí. Dle D. Katze existují 2 základní funkce:

- ***funkce poznávací*** – postoje organizují zkušenosti;
- ***funkce instrumentální*** – postoje maximalizují zisky a minimalizují ztráty.

² In Hayesová, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003. s. 95.

³ In Nakonečný, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2009. s. 239.

Později se objevily další funkce postojů:

- **funkce výrazu hodnot** – postoje jsou chápány jako nástroje, jimiž člověk sděluje, že je nositel jistých hodnot;
- **funkce sociální adjustace** – zprostředkování vztahů člověka k jiným lidem;
- **funkce sebeobranná** (ego-defenziva) – postoje jsou prevencí proti hrozbám z prostředí a umožňují jedincům lépe zvládat konfliktní a náročné životní situace.⁴

Adaptivní funkce postojů se projevují odolností vůči změnám a způsobují, že jedinec často reinterpretuje skutečnost tak, aby byla v souladu s jeho postoji, brání se logice určitých argumentů.

W. J. McGuire uvádí adaptivní funkce postojů:

- **utilitářské funkce** – postoje nás zaměřují na objekty, které jako prostředky umožňují dosahování cíle (jako příklad lze uvést přebírání postojů určité skupiny, abychom v ní získali uznání);
- **ekonomické funkce** – postoje zjednodušují složitost světa na „to je dobré“ a „to je zlé“;
- **expresivní funkce** – postoje mohou zvyšovat a upevňovat sebevědomí, umožňovat schopnost sebevyjadřování, omlouvat a podporovat určité způsoby chování;
- **funkce obrany ega** – některé postoje nám pomáhají překonávat vnitřní konflikty, nejistotu, úzkost apod.⁵

Zdroje postojů

M. Nakonečný uvádí za hlavní zdroje postojů tyto činitele:

- **specifické zkušenosti** – tím jsou míněny sociální zkušenosti. Jedinec si vytvoří postoj na základě vlastní zkušenosti s objektem;
- **sociální komunikace** – přebírání postojů v rámci komunikace s ostatními lidmi;
- **modely** – způsob sociálního učení, napodobování druhé osoby, s níž se identifikujeme;

⁴ In Výrost, J., Slaměník, I. *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 127–128.

⁵ In Nakonečný, M. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář, 1995. s. 189.

- **institucionální faktory** – fungují jako zdroje a opory našich postojů a smýšlení (spousta lidí přebírá postoje z ideologií politických stran, církví a jiných institucí, s nimiž se identifikují).

Za nejdůležitější zdroje postojů lze považovat vlivy primárních a sekundárních skupin (rodina, školní třída, pracovní parta, parta vrstevníků atd.). Sociální normy a postoje se vytvářejí ve společných vztazích, dochází k vzájemnému ovlivňování členů skupiny a následné určení toho, co chtějí akceptovat jako směrnici jednání, nebo jako definici situace.⁶

Dimenze postojů

R. T. Lapière ve svém výzkumu dokázal, že verbálně vyjádřené postoje se mohou lišit od postojů, o nichž svědčí naše chování. Postoje jsou složité a mohou se projevovat na mnoha úrovních. Existují tři dimenze postoje, z nichž každá je důležitá pro celkový vývoj postoje:

- **kognitivní dimenze** – týká se názorů a myšlenek, které osoba má o předmětu postoje;
- **emocionální dimenze** – týká se citu osoby k předmětu postoje, především emocí či emociálních reakcí;
- **konativní nebo behaviorální dimenze** – týká se sklonů k chování či jednání ve vztahu k předmětu postoje.⁷

Podle převažující složky kognitivní nebo konativní se postoje dělí na:

- **přesvědčení** – vědomě utvářený postoj s převládající kognitivní (racionální) složkou. Vyjadřuje souhlas nebo nesouhlas, kladný nebo záporný názor na předmět postoje;
- **předsudky** – postoje přejaté a udržované tradicí s převládající konativní (iracionální) složkou. Bývá zaměřen proti někomu či něčemu bez přesvědčivých argumentů (např. proti rasám). Mohou vést k závěru učiněnému dopředu, který nemá opodstatnění.⁸

⁶ Nakonečný, M. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář, 1995. s. 191–192.

⁷ In Hayesová, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003. s. 95–96.

⁸ Kelnarová, J., Matějková, E. *Psychologie: pro studenty zdravotnických oborů*. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 49.

Je nezbytné zmínit rozdíl mezi postoji a názory, neboť rozdíl spočívá v dimenzi emocionální. Podle Fishbeina a Ajzena jsou názory neutrální, konkrétně se jedná o výroky, o nichž se domníváme, že jsou pravdivé. Postoje jsou hodnotící a signalizují pocity ve vztahu k určité záležitosti. Důležitým kritériem k rozpoznání postoje je jeho úzká souvislost s hodnotami. Hodnoty lze chápat jako stálé osobní předpoklady, které se nacházejí v samém základu postojů. Osobní hodnoty a principy nám slouží jako standardy, podle nichž hodnotíme vlastní chování i chování ostatních. Postoje většinou přímo vycházejí ze základní hodnotové soustavy člověka. Ne vždy musí postoje naznačující chování jednotlivce vyjadřovat jeho osobní názory. Neznamená to, že názory nejsou důležité, ale spíše to, že za své jednání i názory neseme stejnou zodpovědnost.

Hodnotíme-li nějaký objekt, díky postojům usměrňujícím naše reakce vůči věcem, osobám či událostem, nemusíme při každém setkání s nimi, opět hledat vhodný způsob reakce. V případě, že v minulosti nám nějaký objekt uškodil, vyvineme si negativní postoj a v budoucnu se mu vyhneme, což nás ušetří od znovuobjevování jeho škodlivosti.

1.2 Utváření postojů

Postoje jako takové nejsou člověku vrozeny. Dle badatelů Fishbeina a Ajzena jsou naučené, neboť se u člověka vytvářejí důsledkem sociální determinace od začátku jeho vývoje. Postoje získáváme částečně z rodiny, z prostředí, kde vyrůstáme a od lidí, s nimiž se v průběhu běžného sociálního života stýkáme.⁹ R. Kohoutek zmiňuje, že se přizpůsobujeme ostatním lidem a skupinám z toho důvodu, jelikož chceme, abychom jimi byli přijímáni a akceptováni. Učíme se a osvojujeme si od jiných lidí a skupin postoje, které zaujímají. Při vyjadřování svých postojů se vždy v přítomnosti jiných lidí jinak chováme. Je to důsledek toho, že nejsme schopni vyjádřit navenek svůj vlastní, skutečný vztah, ale spíše vytváříme postoj, jenž je dle našeho úsudku považován za sociálně žádoucí, nebo předpokládáme, že je či bude v dané společnosti preferován a akceptován.

⁹ In Hayesová, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003. s. 96–99.

Člověk je členem celé řady skupin, kde dochází k utváření a formování postojů, názorů a předsudků. Značný vliv na utváření postojů mají také **masové sdělovací prostředky** (tisk, rozhlas, televize, internet).¹⁰ Podstata masové komunikace spočívá v poskytování informací, dat a zpráv. Má vzdělávací a hodnotový charakter, neboť k informacím představujícím určitou hodnotu zaujímáme určité hodnotící stanovisko. Masmédia nás dnes provázejí na každém kroku. Lze je tedy považovat nejen za významný zdroj informací, ale i jako podmanivý nástroj záměrně zkreslených informací. Nemají vliv pouze na naši osobnost, ale i na celou společnost. Zejména televize a internet, a v nich obsažené některé programy od nezodpovědných tvůrců, ohrožují, ve smyslu výchovném, postoje a chování především nejmladší generace, ale nejen ji. Děti vnímají předkládanou virtuální realitu, např. v podobě prostříleného hrdiny, který vzápětí bojuje dál, jako skutečnou. Velmi lehce jsou zmanipulováni nekonečnými reklamami a televizními spoty. Naopak přínos masové komunikace lze spatřovat především v osvětovém charakteru, díky dokumentárním, soutěžním či zpravodajským pořadům. Obohacují život a rozšiřují každému z nás obzory díky událostem a zážitkům z nejrůznějších koutů celého světa zprostředkovaných slovem a obrazem. Jejich nadměrným sledováním je však následně narušen denní rytmus člověka, ochuzují o spánek, přispívají k celkové přesycenosti podnětů, čímž podporují pasivní a konzumní životní styl.¹¹

Nemělo by nám být lhostejné, jak a čím je psychický vývoj mladé generace ovlivňován. Dle B. Krause bychom se měli zamyslet nad tím, zda a jak může tato společnost této hrubé a lstivé masové manipulaci s vědomím, myšlením a cítěním dětí a mládeže zabránit. Kraus cituje B. Blažka, který říká, že *„klíčem k pochopení každého média není, co toto médium samo o sobě dělá nám, ale jakým způsobem s ním nakládáme my. A východiskem k jakémukoli rozumnému zacházení s médiem je, zda se v něm vůbec orientujeme“*.¹² Tímto vstupuje do popředí úloha sociální pedagogiky spočívající v nalézání nástrojů schopných usměrňovat působení prostředků masové komunikace. Důležitou roli v usměrňování by mohla hrát mediální výchova, jakožto *„soubor postupů v rodině nebo ve škole, jak se bránit vzniku informační propasti a jak nedovolit, abychom se stali trpnými subjekty jakéhokoli masového média“*. Úloha pedagogů by v tomto případě spočívala ve sledování a mapování těchto prostředků,

¹⁰ Kohoutek, R. *Sociální psychologie*. Brno: IMS, 2004. s. 8–9.

¹¹ Kraus, B., Sýkora, P. *Sociální pedagogika*. Brno: IMS, 2009. s. 47–48.

¹² In Kraus, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. s. 129.

snažit se je, i když jen nepřímo, ovlivňovat. Snažit se alespoň ve svých pedagogických strategiích vybírat pouze to, co budou děti přijímat.¹³

Někteří badatelé zastávají názor, že postoje jsou z velké části vrozené. H. J. Eysenck a G. Wilson tvrdí, že vrozené jsou některé osobnostní rysy, jako stabilita a neuroticismus, jenž tvoří základ postojů. Podobné výroky jsou založeny zejména na pozorování ukazující, že podobné rysy a postoje jsou přenášeny z generace na generaci. Je velmi obtížné prokázat pro nedostatek důkazů, že tento jev má pouze genetický původ. Nedokáže vyložit fakta, jak lidé přejímají či formují specifické postoje.

Jsou-li tedy postoje naučené, je nezbytné položit si otázku, jak toto učení probíhá. Zda si osvojujeme postoje prostřednictvím podmiňování, protože jsme za jejich vyjádření odměněni či potrestáni, nebo je získáváme napodobováním ostatních? A. Bandura a F. J. McDonald provedli na dětech experiment spočívajícího v ilustraci dvou příběhů popisujících sobecké a nesobecké jednání. Děti měly sledovat příhody, poté je zhodnotit a následně byly rozděleny do dvou skupin, z nichž jedna skupina byla ovlivněna postojem dospělé osoby naprosto odlišujícím se od jejich vlastního postoje. Druhá skupina dětí měla vyjádřit postoj opačný ke svému původnímu postoji a v případě, že tak učinily, byly okamžitě odměněny. V rámci experimentu bylo zjištěno, že děti pozorující osobu, která konala něco jiného, mělo efektivnější výsledky než přímý trénink. To znamená, že postoje můžeme přejímat od druhých lidí, aniž bychom se je museli přímo učit.

S jinou teorií přišli R. E. Petty a J. T. Cacioppo v roce 1981. Tito autoři zastávají názor, že přemýšlíme-li o nějakém objektu, se kterým jsme se doposud neseznámili, uvažujeme zejména o faktech. Čím více se s objektem seznamujeme, vytváříme si o něm nějaký názor. V rámci deduktivního přesvědčení dospíváme k novým tvrzením a dochází tak k formování postoje. Dle tohoto tvrzení se tedy náš postoj vyvíjí postupným seznamováním s objektem. Závěrem lze konstatovat, že u většiny autorů převládá názor, že postoje jsou naučené a vytvářejí se v průběhu primární socializace, kdy se dítě, dospívající a poté dospělý učí oceňovat, co je dobré, a co je špatné.¹⁴

¹³ Kraus, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. s. 130.

¹⁴ In Hayesová, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003. s. 95–99.

1.3 Změna postojů

Postoje umožňují předvídat chování, jednání i prožívání jedince v krizových i dalších situacích. Patří mezi významné součásti charakteristiky osobnosti. Významné postoje jsou stabilizované a odolné a v běžném životě se obvykle nemění. Mohou se však v průběhu života náhle změnit následkem nějakého psychického traumatu či životní krize.¹⁵ Příkladem psychického traumatu může být znásilnění vyvolávající u postižené ženy zásadní změnu v postoji k sexu, a tím i vůči mužům určité kategorie nebo vůči mužům vůbec. Vlivné jsou tedy zejména přímé osobní zkušenosti. Významný postoj přispívá k psychické integraci jedince, proto se člověk brání přílišnému tlaku na jeho změnu. Obtížná je změna extrémních (intenzivních) postojů v jejich protiklad, např. nábožensky věřící člověk se stane ateistou nebo naopak. Tato změna se označuje jako „konverze“. Častěji se mění spíše intenzita postoje, např. vůči vládní politice zejména před volebním obdobím, kdy se postoj může zeslabit či zesílit, ať už ve směru pozitivním nebo negativním.

Abychom změnili silný integrovaný postoj, používáme k tomu metodu přesvědčování opírající se o racionální, emocionální, případně kombinovanou argumentaci. Přesvědčování či přemlouvání se označuje jako „persuáze“. J. Grác tento pojem definuje jako „*takové ovlivňování, při kterém se recipient pod vlivem přesvědčovatele dobrovolně, zainteresovaně a zúčastněně ujišťuje o zdůvodněnosti nějakého stanoviska*“.¹⁶ Z definice vyplývá, že přesvědčování je ovlivňováním, k němuž dochází za podmínek dobrovolnosti, zainteresovanosti a zúčastněnosti. Výsledkem této metody je přijetí nějakého tvrzení, názoru. Přesvědčování není závislé pouze na rozumových důvodech, ale důležité jsou zejména emocionální a hodnotové momenty. Získá-li člověk přesvědčení, získá tak pocit subjektivní jistoty související s pocitem pravděpodobnosti. Usuzuje tak na pravděpodobnost událostí. Bojácní lidé vyžadují vysokou pravděpodobnost argumentů, naopak těm odvážným stačí pravděpodobnost nižší.¹⁷

¹⁵ Kelnarová, J., Matějková, E. *Psychologie: pro studenty zdravotnických oborů*. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 50.

¹⁶ Nakonečný, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2009. s. 267–270.

¹⁷ In Kulka, J. *Psychologie umění*. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 55.

Kretch, Crutchfield a Ballachey rozlišují tyto druhy změn postoje:

- **kongruentní změna** – nemění se „znaménko postoje“ (tj. negativnost nebo pozitivnost postoje), mění se jen vzrůst intenzity kladného nebo záporného postoje;
- **inkongruentní změna** – mění se „znaménko postoje“ (tzn., že určitá míra pozitivního postoje se mění v určitou míru negativního postoje nebo naopak).¹⁸

Dále uvádějí vlastnosti postoje k jeho změnám:

- **extrémnost postoje** – jak již bylo zmíněno výše, tyto postoje jsou vůči změnám nejodolnější a mají pro jedince psychologický význam;
- **multiplexita postoje** - vnitřní diferencovanost, tzn., že jednoduché postoje se mohou snadněji měnit ve svůj protiklad, obtížnější je změna složitého postoje ke složitému problému;
- **konzistentnost postoje** – vyjadřuje vnitřní vyrovnanost jeho tří složek (kognitivní, emocionální a konativní), konzistentní postoje jsou tedy stabilnější oproti inkonzistentním postojům, kde nesoulad jejich komponent umožňuje jejich změnu;
- **interkonexe postojů** – jejich vzájemná spojitost, postoje mají tendenci se shlukovat, čím více je spojen s jinými postoji, tím hůře se bude měnit;
- **konsonance v seskupení postojů** – jejich shodnost, tzn., že shodné postoje se mohou podporovat a být tak odolnější vůči změnám;
- **síla a množství uspokojovaných potřeb** – postoj obecně vychází z toho, nakolik je pro nás využitelný z hlediska našich potřeb, tzn. čím lépe využitelný pro nás, tím hůře se mění.¹⁹

Hayesová v literatuře uvádí, že změnou postojů, tedy tím, jak přesvědčit druhé lidi, aby změnilí názor, se zabývalo již mnoho výzkumů týkajících se nejen snížení předsudků, ale i kognitivních aspektů změny postojů a toho druhu přesvědčování vyskytujícího se především v reklamách. Podstata reklamy spočívá ve snaze přesvědčit veřejnost, že koupě určitého výrobku nebo využití určité služby je dobrý nápad. F. Heider propaguje názor, že lidé usilují o harmonii jejich postojů s jinými postoji. Snaží se o dosažení **kognitivní rovnováhy**. V případě **kognitivní nerovnováhy** se jedná o nesoulad neboli disonanci mezi postoji představující pro člověka, jenž ji

¹⁸ In Nakonečný, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2009. s. 268.

¹⁹ In Nakonečný, M. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodňář, 1995. s. 192–193.

prožívá, stresor. Proto lidé konají tak, aby snižovali napětí vyvolávající disonanci, buď pomocí změny situace, nebo pomocí změny jejího chápání. L. Festinger se zcela ztotožňuje s Heiderovými myšlenkami, jelikož kognitivní disonanci považuje za důležitý faktor změny postojů. Říká, že se kognitivní disonance objeví tehdy, zjistíme-li, že si naše postoje nebo přesvědčení odporují z důvodu nevyváženosti, nebo proto, že se nacházejí v přímém konfliktu. K vyrovnaní nesouladu dochází buď změnou jednoho z postojů, nebo přidáním dalšího, jenž nám umožňuje vysvětlit situaci jiným způsobem. Z Festingerovy interpretace vyplývá, že mají-li již lidé na nějakou otázku ustálený názor, často vzdorují informacím odporujícím jejich přesvědčení. Mají tendenci se jim bránit. Někdy si takové informace úmyslně nevšímají a někdy ji zkreslí do podoby slučitelné s jejich přesvědčením.

V naší konzumní společnosti se neustále setkáváme s lidmi snažícími se nás přesvědčit, abychom nějak pozměnili své chování, nebo si koupili nějaký výrobek či abychom se chovali jako zodpovědní členové společnosti a jindy, abychom přijali za své jisté politické názory či myšlenky. Mnozí badatelé shledávají model úspěšného přesvědčování především v efektivní komunikaci. Předpokládají, že je-li informace sdělována dostatečně jasně a srozumitelně, nastane změna postoje, jenž může postupovat dvěma cestami. Klíčová cesta zpracování se uplatní v případě, že se osoba zabývá obsahem sdělení a soustředí se na něj. Druhá (periferní) cesta zpracování spočívá v situaci, kdy ke změně postoje dojde i přesto, že lidé sdělení nijak zvlášť pozorně nevnímají. Z realizovaných výzkumů S. Chaikena bylo zjištěno, že klíčové zpracování informací má trvalejší důsledky než periferní zpracování.

Hayesová uvádí tři zásadní aspekty přesvědčivé komunikace:

- komunikační zdroj, od něhož zpráva pochází,
- možnosti ovlivnění efektivity přesvědčování povahou informace,
- charakteristiky příjemců zprávy – tedy možné souvislosti mezi náchylností nechat se ovlivnit a inteligencí nebo dřívějšími postoji příjemce zprávy.²⁰

Na základě empirických poznatků určil H. C. Triandis jako faktory změn postoje: důvěryhodnost, atraktivitu a moc zdroje informace, dále styl, strukturu a obsah informace.²¹

²⁰ In Hayesová, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003. s. 102–105.

²¹ In Nakonečný, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2009. s. 268.

1.4 Měření postojů

Postoje se mohou nejen měnit, ale díky různým technikám je lze i měřit za účelem zjištění, jaký kdo zaujímá postoj k nějakému objektu, osobě či události. Nejčastější metodou pro měření postojů je dotazník, v němž důležitou roli hraje především uspořádanost otázek. Postoje měříme nejčastěji těmito technikami:

- **LIKERTOVA ŠKÁLA** – je považována za nejspolehlivější techniku pro výzkum postojů a názorů lidí tvořená výroky s pětibodovou škálou. Autorem této techniky je Rensis Likert, po němž je i pojmenována. Pomocí pětibodové stupnice se vyjádří míra souhlasu nebo nesouhlasu s výrokem sahající od *zcela souhlasím* přes ústřední bod škály *nevím* až po *zcela nesouhlasím* na opačném konci. Všechny výroky se formulují vždy v pozitivním stavu. Pomocí Likertovy škály se zjišťuje nejen obsah postoje, ale i jeho přibližná síla.²²

Příklad Likertovy škály:

„*Volný čas trávím nejraději s přáteli*“

Úplně souhlasím souhlasím nemám vyhraněný názor
nesouhlasím úplně nesouhlasím²³

- **SÉMANTICKÝ DIFERENCIÁL** – tuto techniku vytvořili badatelé Osgood, Suci a Tannenbaum. Slouží ke zjištění jemných odlišností ve významu slov prostřednictvím dotazníku, které daný postoj obsahuje. Slouží pro zjišťování reakcí respondenta na cílové slovo, k čemuž užívá různých dimenzí. Škála je sedmibodová, jejíž konce představují bipolární pojmy hodnotící dimenze, jako např. dobrý – špatný, hezký – ošklivý, silný – slabý. Každé postojové slovo se tedy hodnotí pomocí osmi či devíti dimenzí odhalující asociace a konotace, které cílové slovo má nebo vyvolává u respondenta.²⁴ Pomocí této techniky je možné umístit pojem do sémantického prostoru podle tří dimenzí: *hodnocení* (jaký dojem vyvolává), *síly* (energetický náboj pojmu, zda působí jako dominantní, silný, nebo naopak slabý, nevýrazný) a *aktivity* (zaměření na to, zda je pojem vyjádřením dynamiky, aktivity, nebo působí spíše klidně, pasivně).

²² Hayesová, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003. s. 112.

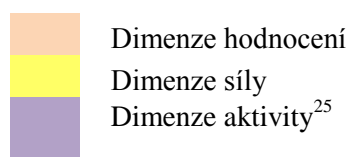
²³ Posudzovacie škály. <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/index.php/kapitoly/posudzovacie-skaly/druhy.php?id=i13p2> [cit. 2.2.2012].

²⁴ Hayesová, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003. s. 112–113.

Příklad sémantického diferenciálu:

Tabulka 1 Posouzení pojmu „písemka“

	1	2	3	4	5	6	7	
rychlá		X						pomalá
příjemná							X	nepříjemná
silná						X		slabá
aktivní	X							pasivní
dobrá							X	špatná
velká				X				malá
horká	X							studená
krásná							X	ošklivá
jemná							X	hrubá

- **SOCIOMETRIE** – techniku sociometrie vytvořil v roce 1934 J. L. Moreno ke zjišťování vzájemného vnímání členů „přirozené“ skupiny, ale lze ji použít i u skupin, jejichž členové pracují na společném díle. Podstatou sociometrie je měření vztahů ve skupině, vzájemných sympatií a antipatií členů skupiny. Každému z členů skupiny je umožněno vybrat ze členů skupiny toho, kterého by označil jako svého přítele, vůdce či jako preferovaného partnera při určité činnosti. Sociometrie získává informace pomocí sociometrického testu obsahujícího jednu nebo více otázek. Na základě jejich odpovědí se sestavuje sociogram mapující přátelské skupiny. Jedinci jsou v sociogramu znázorněni kolečky s písmeny označující jejich totožnost. Volby lidí znázorňují šipky mezi kroužky. Každá šipka vychází z kroužku člověka, který volbu provedl a končí u jím zvoleného jedince. Diagram ve výsledku demonstruje, kdo ze skupiny je oblíbený, přirozený vůdce nebo kdo je naopak neoblíbený a sociálně izolovaný od ostatních členů.²⁶

²⁵ Sémantický diferenciál. <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/index.php/kapitoly/semanticky-diferencial.php>. [cit. 2.2.2012].

²⁶ Hayesová, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003. s. 113.

Příklad otázek odhalujících kladné (+) a záporné (-) vztahy ve skupině:

- (+) *S kým ze třídy bys nejraději pracoval na...?*
- (+) *Kdo ze žáků vaší třídy má největší autoritu?*
- (-) *Kteří žáci ve třídě patří k nejméně oblíbeným?*
- (-) *S kým ze třídy bys rozhodně nechtěl jet na společný výlet?*²⁷

- **BOGARDOVA ŠKÁLA SOCIÁLNÍ VZDÁLENOSTI** – tato škála, vytvořena v roce 1925 E. S. Bogardusem, měří rasismus a jiné etnické předsudky. Je složená z výroků ukazujících, jakou „sociální vzdálenost“ pocítují respondenti mezi sebou a jinými skupinami. Výsledkem jsou odpovědi ilustrující respondentovu míru tolerance a akceptace blízkého kontaktu a vztahu se členy těchto skupin. Respondent obdrží seznam sociálních skupin a u každé musí označit několik výroků.

Příklad:

- *Souhlasil bych s tím, aby člen této skupiny uzavřel sňatek s mým blízkým příbuzným.*
- *Souhlasil bych s tím, aby se člen této skupiny stal mým spoluobčanem.*
- *Člena této skupiny bych z naší země vyhostil.*
- *Souhlasil bych s tím, aby se člen této skupiny stal mým sousedem v ulici.*

Výsledky škály se používají k identifikaci různých předsudků. Vzhledem ke zkresleným odpovědím a vzrůstajícímu povědomí o nebezpečnosti rasové nesnášenlivosti se v současnosti Bogardova škála užívá méně než v době jejího vzniku.

- **ANALÝZA ROZHOVORU** – mnoho forem analýzy rozhovoru nebo výpovědi se zabývá identifikací postojů, které jsou v nich vyjádřeny či naznačeny. J. R. Eiser tvrdí, že analýzou emotivně zabarvených slov použitých v lidském projevu, můžeme získat dobrou představu o postojích, které lidé zastávají i v případě, pokud o nich nemluví přímo. Badatelé používají k analýze rozhovorů přepisy nebo magnetofonové nahrávky, pomocí nichž dokážou identifikovat klíčová slovní spojení nebo výroky ukazující hlavní postoje.²⁸

²⁷ Chráska, M. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. s. 209.

²⁸ In Hayesová, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003. s. 113–114.

1.5 Postoje a hodnotové orientace

S postoji významně souvisejí hodnoty. „*Hodnotou rozumíme zobecnění snahových tendencí člověka a přitažlivost zamýšleného cíle (proč cosi konkrétního chceme, co nás nejvíce zajímá)*“. Většinou rozlišujeme aktuální (okamžitou) hodnotu a dlouhodobější životní orientace.²⁹

Postoje vystupují na různé úrovni obecnosti hodnot, k nimž se vztahují. Rozlišujeme **hodnoty obecné a instrumentální**. Obecnou hodnotou se např. rozumí štěstí, moudrost, svoboda, zdraví a jiné pojmy obecně vyjadřující smysl života. Pomocí instrumentálních hodnot se smysl života a obecné hodnoty naplňují. Jsou to prostředky k jejich dosahování, jako je např. manželství, mnohdy považované za nástroj dosažení životního štěstí. Specifičtější hodnotou pak může být určitý typ manželského partnera. Postoje vyjadřují hodnotící vztahy poukazující na to, co subjekt považuje za významné, co přitahuje jeho pozornost a co si zapamatovává.³⁰

V. E. Frankl odlišuje tři kategorie hodnot, k nimž se člověk může vztahovat a naplňovat smysl svého života:

- 1) **Tvůrčí hodnoty** – vytváříme je svou vlastní činností, produktivitou, plněním úkolů, které nám ukládá naše povolání či rodina. Snažíme se něco umět, dělat a tvořit.
- 2) **Zážitkové hodnoty** – realizují se přijímáním a prožíváním světa tím způsobem, že se ponoříme do kouzla přírody nebo umění. Probouzejí v nás kladné emoce a poskytují radost a potěšení.
- 3) **Postojové hodnoty** – člověk zaujímá k určitému dění v životě kladné i záporné hodnoty vyjadřující základní orientaci. Postojové hodnoty se projevují v tom, jaký člověk zaujme postoj, stanovisko, aby se vyrovnal s nezaměnitelným osudem ve zcela beznadějně situaci. Osud je vše, co se vymyká lidské svobodě, tedy to, co není v jeho moci. Lidská duše má podle Frankla sílu čelit svému osudu spočívající v zaujmutí statečného postoje. Lidská svobodná vůle se tak staví proti osudu.³¹

²⁹ Farková, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: Univerzita J. A. Komenského, 2008. s. 113.

³⁰ Nakonečný, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2009. s. 253–254.

³¹ In Plháková, A. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006. s. 215.

Postoje jsou relativně trvalé, významně ovlivňující hodnotovou orientaci člověka. Hodnotovou orientaci lze chápat jakou souhrn zevnitřněných přesvědčení o tom, co je důležité, mající hodnotu, a o co má smysl v životě usilovat. Vyvíjí se v průběhu života, ale své poměrné stálosti dosahuje nejdříve v období dospívání, kdy se hodnoty stávají hlavním tématem budování osobní identity.³²

Hodnota je výsledkem aktu hodnocení, jehož prostřednictvím vyjadřuje člověk svůj vztah ke světu, neboť dává objektům význam. Postoje vyjadřující vztah k hodnotám předpokládají větší či menší míru orientace ve světě hodnot založenou na zkušenosti a učení. Již v raném věku dítěte se vytváří hodnotová orientace. Dítě se odpoutává od světa vrozených smyslových hodnot a postupně se seznamuje s hodnotami svého sociálního prostředí. Dokáže zhodnotit a vnímat, co je dobré a co špatné. Vyhýbá se trestům a snaží se dosahovat odměn.³³

Hodnotová orientace se odráží v kulturně-výchovné stránce rodinného prostředí. Klíčovou roli sehrává rodina v tom, že působí na jedince od samého počátku jeho života, tvoří a upevňuje jeho charakterové vlastnosti, postoje a chování. Učí dítě orientaci v příslušném kulturním prostředí plném symbolů a společenských standardů. Na působení rodiny a výsledky primární socializace navazuje další společenská výchovná a vzdělávací instituce – škola.³⁴

Člověk se s určitými hodnotami ztotožňuje a vyznává je. Formují jeho hodnotový systém, který může být u někoho stabilní, ale určitá životní událost i vývoj výchovného procesu jej mohou zásadně měnit. Svou roli zde sehrává jak rodina, škola, tak i média aj. V současnosti směřuje hodnotová orientace spíše k materiální stránce života, neboť se vyvíjí pod tlakem konzumní společnosti (vzrůstá konzum věcí a služeb). Jsme otupováni reklamou, jsou podporovány osobní rozkoše apod.

P. Sak na základě svých zrealizovaných výzkumů z devadesátých let rozlišuje sedm hodnotových orientací současné mládeže:

- 1) **globální** – zdraví, mír, životní prostředí;
- 2) **reprodukční** – orientace na rodinu, děti;
- 3) **hédonistická** – orientace na zájmy, záliby, přátelství;

³² Vališová, A., Kasíková, H., et al. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 293.

³³ Nakonečný, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2009. s. 259.

³⁴ Kraus, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. s. 59–60.

- 4) **profesně – rozvojová**
- 5) **liberální** – svoboda, demokracie;
- 6) **materiálně – egoistická**
- 7) **sociálně – hodnotová** – být užitečný druhým, veřejně prospěšné práce aj.³⁵

Hodnoty nejsou člověku vrozené. Vytvářejí se a mění v procesu socializace. Všem našim hodnotám nepřisuzujeme stejný význam. V průběhu našeho života pod vlivem různých událostí mohou ztrácet významné hodnoty na důležitosti a naopak prioritu získávají ty méně významné. Přejímání hodnot podléhá věkovým zvláštnostem (např. jedinec v období dospívání přisuzuje důležitost jiným hodnotám než člověk, který je na sklonku života). Hodnotový systém má nejen konkrétní člověk, ale i skupina a společnost. Hodnotový žebříček člověka se může velmi podobat hodnotovému systému skupiny nebo společnosti, v níž žije. Hodnotová orientace je významnou součástí vnitřní struktury naší osobnosti, odráží naše zkušenosti, a tím dovoluje subjektivně rozlišovat dobré a zlé, významné a nevýznamné.

Hodnotová orientace závisí na:

- a) materiálních podmínkách života,
- b) vlivu sociálních a výchovných institucí (rodina, škola, média apod.),
- c) vlivu politicko-ekonomické sféry dané společnosti.

Dle Krause mají vliv na utváření hodnotového systému vnější a vnitřní činitele. Za dominující lze pokládat faktory vnější. V hodnotové orientaci se projevují individuální rozdíly každé osobnosti dané věkem, pohlavím, dosaženým vzděláním, profesí, celkovou psychickou a sociální zralostí.³⁶

V závěru kapitoly lze konstatovat, že postoje a s nimi související hodnoty a hodnotové orientace jsou z větší části utvářeny již v průběhu primární socializace, tedy v rodině a částečně získávány a měněny v průběhu života. Rodina působí na jedince od samého počátku jeho života a upevňuje jeho postoje, které jsou pro jedince důležitou součástí nazírání života. Jak je rodina vlastně tvořena? Rodinu mohou tvořit nesezdané páry a jejich děti, nebo úředně sezdané páry a jejich děti. Zde již hovoříme o instituci manželství.

³⁵ In Kraus, B. *Teorie výchovy*. Brno: IMS, 2006. s. 17.

³⁶ In Hanáková, T. *Hodnotová orientace a životní styl současné mládeže* [online]. Diplomová práce. Brno: MU, 2008. s. 34–40. http://is.muni.cz/th/20336/pedf_m/?lang=en [cit. 3.2.2012].

2. INSTITUCE MANŽELSTVÍ

Manželství je od svého vzniku důležitým a výjimečným mezníkem v lidském životě. Moderní manželství se velmi odlišuje od tradičního. Tato instituce představuje základ pro vytvoření rodinného zázemí. Přináší nové zkušenosti, radostné chvíle, ale i zátěžové situace, které se člověk musí naučit zvládat. V posledních několika desetiletích se instituce rodiny a s ní spojené manželství mění. Z provedených výzkumů je zjištěn patrný pokles sňatečnosti a porodnosti. Tato kapitola je věnována historickému průřezu vývoje manželství po současné moderní manželství, instituci rodiny a jejím funkcím. Bude pojednáno o právní úpravě manželství, a také o krizích a problémech provázejících manželství. V závěru této kapitoly bude charakterizován rozvod manželství a jeho působení s dopadem především na děti.

2.1 Tradiční versus moderní manželství

Tradiční manželství

V tradiční rodině si ti, jež zakládali rodiny v novém pokolení, nemohli sami vybírat manželského partnera, ale výběr byl pouze v rukou jejich rodičů. Jejich úvaha ve výběru spočívala především ve vhodnosti partnera pro zachování společenského postavení rodiny, jejího majetku i kulturního habitu.³⁷ Manželství bylo především majetkovým vztahem mezi rodinami, aby zajistili potomstvo, tedy dědice. Smyslem manželství tehdy nebyl citový vztah, ale zachování rodu a jeho majetku. Jediným důvodem, umožňujícím učinit manželství neplatným, byla právě bezdětnost, a ne citové odcizení.³⁸ Manželství bylo považováno křesťanstvím za instituci nezrušitelnou. Rodinu jednou založenou považovalo za doživotní, jelikož náboženská víra zaručovala trvalost rodiny svou nejvyšší autoritou „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“.

Nejdříve vzniklo tzv. manželství skupinové mající dvě formy, a to exogamii a endogamii. Exogamie spočívala v tom, že dávala přednost anebo přímo prikazovala ustavení rodičovského páru manželstvím mimo vlastní skupinu. Endogamie naopak předepisovala sňatky uvnitř skupiny. Ještě užší endogamické pravidlo preferovalo

³⁷ Možný, I. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, 2008. s. 21.

³⁸ Jařab, J. *Poslední zákop tradicionalistů*. <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=061&clanek=010608> [cit. 13.2.2012].

sňatek se synem otceva bratra, tedy mezi bratrancem a sestřenicí. Extrémním případem endogamie pak byly sňatky mezi pokrevními příbuznými v přímé linii (mezi dcerou a otcem či dědečkem, a mezi synem a matkou, resp. babičkou) a mezi sourozenci. Existence takových sňatků je doložena např. v panovnických rodech a majetnějších vrstvách ve starém Egyptě. Křesťanská kultura ovšem takové spojení zvané „incest“ přísně zakazovala. Pro sňatky uvnitř anebo vně jiných než příbuzenských skupin se používají termíny homogamie a heterogamie. Partneri si vyhledávají partnera se shodnými či rozdílnými charakteristikami. Může se jednat o homogamii či heterogamii věkovou, etnickou, vzdělanostní apod. Užším příkladem homogamie je isogamie představující sňatek uvnitř téže statusové skupiny.

Posmrtně vydaná studie Émile Durkheima *Manželská rodina* se staví proti současnému typu rodiny. Autor ji nazývá jako manželskou rodinu, tradiční patriarchální rodinu, tedy rodinu s výrazně dominantním postavením otce. Patriarchální rodina se skládala z rodičů, ženatých synů, jejich žen a dětí. Převládala především u německých národů. Nukleární rodina se vydělila (otec, matka a jejich děti) z příbuzenské rodiny a vznikla soudobá manželská rodina. Vlastnictví již není vázáno na dům a každý člen rodiny včetně dětí, může mít svůj vlastní majetek. Vlivem státních zásahů jsou autorita a práva otce stále více omezována. Jakmile děti opustí domov, jedinými trvalými členy rodiny zůstávají manžel a manželka tvořící jádro manželské rodiny. Rozdíl od příbuzenské rodiny spočívá v situaci, kdy odchod dítěte může způsobit rozpad manželské rodiny.³⁹

Moderní manželství

Moderní manželství 19. a 20. století se pod tlakem mnohých ekonomických, společenských a hodnotových změn začalo podstatně odlišovat od své předešlé formy a funkce. Na rozdíl od minulosti jej začali lidé uzavírat z lásky či náklonnosti k partnerovi a touhy založit rodinu. Manželství je především citovým vztahem dvou rovnoprávných dospělých lidí.⁴⁰ Sňatkem dvou partnerů přibude do vztahu citová vazba těchto dvou lidí k dětem, eventuálně i dětí – sourozenců navzájem. Je dobré si

³⁹ Možný, I. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, 2008. s. 22, 34, 129.

⁴⁰ Jařab, J. *Poslední zákop tradicionalistů*. <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=061&clanek=010608> [cit. 13.2.2012].

uvědomit, že vstupem do manželství, jímž stvrzujeme svůj citový vztah, zakládáme také mnohé závazky, tedy vztahy právní.⁴¹

Těhotenství a narození dítěte má v manželském soužití velký význam. Dle W. J. Gooda vzniká manželská rodina svobodnou volbou, založenou výhradně na vzájemné přitažlivosti. Výběr partnera vyžaduje určitý čas a zralost, a v tržní společnosti musí být opřen i o ekonomickou nezávislost. Z tohoto důvodu se věk při uzavírání sňatku dnes spíše zvyšuje. Významná úloha v ideologii současné manželské rodiny spočívá v rovnoprávnosti muže a ženy. Manželství může být monogamické nebo polygamické. Zvláštním druhem soužití je tzv. registrované partnerství.

- **Monogamie** – je nejčastější formou rodiny a kulturním ideálem západní civilizace. Díky rozsáhlým mezikulturním srovnáním bylo zjištěno, že více než 85 % známých společností opírá svou fyzickou i sociální reprodukci o instituci párové monogamické rodiny. I světová náboženství (křesťanství, judaismus a hinduismus) jsou monogamická.⁴²
- **Polygamie** – mnohomanželství umožňující, aby jedna osoba žila v manželství s několika jedinci opačného pohlaví. V mnoha společnostech byla tradiční formou manželství a převládala ve většině společností až do počátku moderní doby. V muslimských i jiných mimoevropských zemích trvají dodnes. Polygamie může mít formu:
 - *polygynie* – vyskytující se převážně v zemích vyznávajících muslimské náboženství, jedná se o manželství jednoho muže a dvou či více žen;
 - *polyandrie* – příbuzenské pravidlo umožňující ženě provdat se za několik mužů. Rodina je v takovém případě tvořena ženou, dvěma a více muži a dětmi.⁴³

Ačkoli je rodina v západní společnosti ze zákona monogamní, vzhledem k vysoké rozvodovosti se stává současný západní model spíše **sériovou monogamií**, tzn., že jedinec může za život vystřídat několik manželských partnerů, ale nesmí je mít současně.⁴⁴

⁴¹ Šmolka, P., Mach, J. *Manželská a rodinná trápení*. Praha: Portál, 2008. s. 105.

⁴² In Možný, I. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, 2008. s. 56, 116.

⁴³ Petrušek, M., Vodáková, A. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. s. 798.

⁴⁴ Možný, I. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, 2008. s. 116.

Registrované partnerství

„*Registrované partnerství upravuje zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Podle tohoto zákona registrované partnerství znamená trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem. Uzavření registrovaného partnerství má, obdobně jako uzavření manželství, právní dopad do řady různých oblastí života*“.⁴⁵

K charakteristice tradičního manželství dříve nepatřily pojmy jako svoboda, výlučnost, citovost, rovnoprávnost a dospělost. Patří však k modernímu manželství a k registrovanému partnerství osob stejného pohlaví také, k čemuž směřuje fakt, že se moderní heterosexuální manželství a homosexuální registrované partnerství vzájemně podobají. Moderní manželství má více společného s registrovaným partnerstvím než s tradiční formou manželství.⁴⁶

Manželé spolu nejen rozhodují, ale pomáhají si při každodenních činnostech, zajišťují chod domácnosti, tráví spolu volný čas, mají podobné zájmy, názory a společné přátele. Dokážou spolu diskutovat o svých problémech a životních očekáváních. Mezi manželi ale panuje i důvěrný vztah. V rámci této intimity (z latinského slova *intimus* = vnitřní, skrytý) si dva lidé navzájem otevřou svá vnitřní já. Jeden druhému vstoupí do života po stránce citové, intelektuální, sociální, tělesné i duchovní. Jedná se tedy o vztah intimity, lásky a důvěrnosti. Ve zdravém manželství by nikdy nemělo jít o konkurenci, ale o spolupráci. Jeden v druhém nalézáme spočinutí, domov, spřízněnou duši, člověka, s nímž jsme hluboce a jedinečně spjati.⁴⁷

⁴⁵ *Právo a rodina*. č. 3/2011. Praha: Linde, 2011. s. 8.

⁴⁶ Jařab, J. *Poslední zákop tradicionalistů*. <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=061&clanek=010608> [cit. 13.2.2012].

⁴⁷ Chapman, G. *Pět znaků láskyplné rodiny*. Praha: Návrat domů, 2011. s. 33.

2.2 Instituce rodiny

Proces výchovy k manželství a rodičovství začíná hned po narození dítěte. Nejvhodnějším místem pro realizaci této výchovy je především rodina. I když většina rodičů není pro manželskou a rodičovskou výchovu dostatečně připravená nebo ji vědomě nechce uskutečňovat, pomocnou ruku nabízí škola a kvalifikovaní učitelé. Výchova k manželství a rodičovství je důležitým předpokladem pro harmonický rozvoj dítěte, které se postupně připravuje na svůj život v dospělosti.⁴⁸ Během primární socializace probíhající v rodině si dítě vštěpuje základní návyky v citově nabitém bezprostředním světě rodiny. Socializací se jedinec stává kulturní a sociální bytostí jednající v rámci určité tolerance dle uznávaných pravidel, směřující své chování ke společensky přijatým hodnotám a plnící své role.⁴⁹

Rodinu je obtížné definovat, dokonce ani základní zákon, který se jí zabývá – zákon o rodině, definici rodiny neobsahuje. Můžeme ji tedy chápat jako „malou skupinu, založenou na svazku muže a ženy, na pokrevním svazku rodičů a dětí (popř. na vztahu jej nahrazujícím), na společné domácnosti, jejíž členové plní určené a uznané role, vyplývající ze soužití a ze souhrnu funkcí podmiňujících existenci tohoto společenství“. Lze ji označit za bio-sociální systém hledající a nacházející své místo ve společnosti, jíž je ovlivňován a formován. Tato instituce funguje dobře tehdy, jsou-li uspokojeny potřeby a požadavky každého jejího člena. Poskytuje mu ochranu a péči, především v situaci, kdy není schopen se sám o sebe postarat. Rodina zajišťuje pocit jistoty a bezpečí, pocit domova v kruhu jeho nejbližších. Zmíněná definice představuje jakýsi model, jenž se s vývojem rodiny a společenské situace v určité míře dnes vytrácí.⁵⁰

Rodina vzniká z lidského páru až narozením prvního dítěte. I když se neustále role této instituce mění, je vždy stabilizujícím prvkem společnosti. Naše kultura si vytvořila jako svůj způsob ochrany reprodukčního procesu párovou monogamickou rodinu, jejímž účelem byla výchova dětí. Dříve se dětí rodilo hodně, ale jejich výsledný počet v rodině se zmenšil v důsledku vysoké úmrtnosti dětí v raném věku. I přesto péče o děti dokázala naplnit život muže a především ženy. Od poloviny sedmdesátých let se v zemích našeho civilizačního okruhu začala snižovat porodnost a v současné době je nejčastějším typem rodina s jediným či dvěma dětmi. Společnost tvoří i páry

⁴⁸ Nemcová, L. *Výchova k manželství a rodičovství v škole*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2007. s. 6.

⁴⁹ Havlík, R. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2007. s. 12–13.

⁵⁰ *Právo a rodina*. č. 5/2011. Praha: Linde, 2011. s. 11.

celoživotně dobrovolně i nedobrovolně bezdětné. Domácnosti vystavěné na manželském páru s dětmi dnes tvoří v Evropě asi jen čtvrtinu ze všech domácností.⁵¹

Vývoj rodiny:

- **rodina patriarchální** – 18. a 19. století, jednalo se o rodinu vícegenerační, stabilní, postavenou na poslušnosti majetku, ve které dominoval otec – muž;
- **rodina egalitární** – počátek 20. století, rodina městská, ve které se přerušovaly původní široké vzájemné vazby. Rodina se zmenšovala a její členové se více osamostatňovali. Hlavním rysem této formy je rovnoprávné postavení muže a ženy, autorita i moc je rozdělena mezi oba partnery;
- **rodina nukleární** – současná rodina tvořená rodiči (nebo pouze jedním z nich) a jedním či dvěma dětmi. Vazby mezi nimi nejsou postaveny na majetku, ale na citové rovině, což vede k malé stabilitě rodiny snadno se rozpadající.⁵²

Socioložka E. Duvallová formulovala tuto poslušnost jednotlivých stadií vývoje rodiny a odpovídajících vývojových úkolů:

- **bezdětní manželé** – založen uspokojivý vztah s navázáním vztahu s příbuznými a připravující se na příchod dítěte;
- **rodina s malými dětmi (do 30 měsíců)** – soustředěnost na potřeby dětí a dobudování domova;
- **rodina s předškolními dětmi (do 6 let)** – uspokojení potřeb dětí a hledání zdrojů energie;
- **rodina s dětmi v mladším a středním školním věku (do 13 let)** – podpora dětí na jejich vzdělávací dráze, navazování širšího okruhu vztahů s rodinami dětí podobného věku;
- **rodina s adolescenty (do 20 let)** – vyrovnávání se s nároky na svobodu a tlak na odpovědnost u dětí, akcent se přesouvá na pracovní kariéru dospělých;
- **rodina poté, co první dítě odejde z domova** – podpora dítěte mimo domov, udržování rodinného zázemí;
- **rodina dospělých středního věku, stádium prázdného hnízda** – přebudování vztahu mezi dospělými, udržování vazeb s mladší i starší generací v rámci rodiny;

⁵¹ Možný, I. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, 2008. s. 14–25.

⁵² *Právo a rodina*. č. 5/2011. Praha: Linde, 2011. s. 11.

- **rodina stárnoucích osob** – vyrovnání se s odchodem na penzi, příp. s úmrtím partnera.⁵³

Pro zabezpečení svých členů by rodina měla plnit čtyři základní funkce:

- 1) **Funkce biologicko-reprodukční** – někdy označována jako erotická a rozmnožovací. Zajišťuje intimní styk a vzájemnou lásku muže a ženy a zachovává lidský rod (početí, rození dětí). Její dobré fungování je velmi důležité pro štěstí a spokojenost manželského páru i pro společnost, neboť zabezpečuje generační návaznost. Dítě by se mělo rodit jako chtěné, očekávané, tedy plánované. Tyto děti očekávané s láskou mají mnohem lepší perspektivu budoucího vývoje než děti nechtěné s nedostatkem lásky.
- 2) **Funkce ekonomicko-zabezpečovací** – týká se materiálního zabezpečení rodiny, má zajistit členům rodiny přiměřené materiální podmínky k životu, výživu, bydlení, ošacení.
- 3) **Funkce socializačně-výchovná** – jejím posláním je úspěšně naplnit socializační proces dítěte. Její úlohou je starat se o děti a řádně je vychovávat. Týká se také vyživovací povinnosti, umožnění povinné školní docházky aj. Princip spočívá v přijetí dítěte, v opravdovém zájmu a kvalitní péči o něj, v jeho výchově, v porozumění jeho potřebám, požadavkům.
- 4) **Funkce emocionální** – její úloha spočívá v uspokojování základních (biologických) a vyšších (emocionálních) potřeb, nároků a vazeb, jakými jsou porozumění, ochrana, spoluúčast, sociální opora a zájem.⁵⁴ Citové vztahy jsou dnes hlavním spojovacím poutem rodiny. Naplnění této funkce má dát dítěti pocit jistoty, bezpečí, dostatečné citové zázemí a citovou výbavu pro jeho další život. Může je dále předávat své rodině, svým dětem. Nejznámější projev citů je láska – láska rodičů navzájem, láska rodičů k dítěti. Lásku je třeba projevovat dítěti tak intenzivně, jak to dítě vyžaduje, např. mazlením, laskáním, chováním, v pozdějším věku pak pozorností, odměnou, pochvalou.⁵⁵

⁵³ In Matoušek, O., Pazlarová, H. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, 2010. s. 39.

⁵⁴ Laca, S. *Sociální pedagogika*. Brno: IMS, 2011. s. 79–80.

⁵⁵ *Právo a rodina*. č. 5/2011. Praha: Linde, 2011. s. 11–12.

Právní norma vztahující se k rodinnému životu, vymezující základní práva a povinnosti rodičů a dětí a upravující vztahy mezi rodinou a společností je „Zákon o rodině“. Rozhodující úlohu ve výchově dětí mají rodiče, jež mají být svým chováním a jednáním vzorem pro své děti. Tento zákon jim ukládá povinnost soustavně a důsledně pečovat o výchovu, výživu, chování a jednání dětí. V případě potřeby mají rodiče právo dovolat se pomoci školy, obce, soudu a jiných státních orgánů a organizací. V opačném případě při porušení práv a povinností rodičů, mohou na tuto skutečnost občané i společenské instituce upozornit obec, soud nebo jiný státní orgán, jehož povinností je učinit vhodná opatření.⁵⁶

Rodina je nejdůležitější společenskou skupinou a institucí, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou. Jejími hlavními funkcemi jsou reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace, potomstva, ale i přenos kulturních vzorců a zachování kontinuity kulturního vývoje.⁵⁷

Ne všechny rodiny jsou zcela fungující, nýbrž existují i rodiny, kde dochází k neplnění některých, či dokonce k selhání všech jejích základních funkcí. Problémy v ní poukazují na to, že rodina potřebuje různé formy pomoci (lékařskou, sociální, výchovnou, psychologickou, právní, ekonomickou a speciálně pedagogickou). To znamená, že jde o interdisciplinární pomoc rodině. Je podstatné zmínit sociální a výchovné aspekty pomoci rodině. Sociálně pedagogickou pomoc rodině lze uskutečňovat prostřednictvím sociálního pedagoga různými způsoby:

1. Rozvíjením, zlepšováním sociálně pedagogické teorie rodinného prostředí a rodinné výchovy.
2. Vzděláváním sociálních pedagogů v poradenské práci s funkční a s dysfunkční rodinou.
3. Osvětou v masově sdělovacích prostředcích a organizováním vzdělávacích kurzů věnovaných rodičovské výchově.
4. Terénní prací s rodinou orientovanou na výchovu dětí v rodině, na řešení výchovných situací rodičů a dětí a na podílení se otců na výchově.⁵⁸

⁵⁶ Střelec, S., Marádová, E., et al. *Kapitoly z rodinné výchovy*. Praha: Fortuna, 1992. s. 76.

⁵⁷ Havlík, R. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2007. s. 67.

⁵⁸ Bakošová, Z. *Sociální pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008. s. 110–111.

2.3 Legislativní úprava manželství

Vznik manželství

Podmínky vzniku manželství upravuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Zákon definuje manželství jako „*trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí*“. Pokud muž a žena (dle právního řádu nazváni jako „snoubenci“) uvažují o uzavření manželství, zákon jim doporučuje vzájemně poznat nejenom své charakterové vlastnosti, ale také svůj zdravotní stav (závažné choroby, zdravotní problémy či obtíže mající vliv na vzájemné soužití manželů a na možnost založení rodiny). Mělo by se tak předejít pozdějšímu nedorozumění mezi nimi, které může vést mnohdy až k rozvratu manželství. Nesplnění těchto skutečností mezi snoubenci nemá vliv na platnost či existenci manželství.

Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením (ústní formou) obou snoubenců, že spolu vstupují do manželství, které se činí veřejně, v přítomnosti dvou svědků. Toto prohlášení mohou učinit před obecním úřadem pověřeným vést matriky nebo před orgánem církve či náboženské společnosti, oprávněné k tomu zvláštním předpisem.⁵⁹ Obě formy sňatku (civilní a církevní), mají v našem právním řádu od 1. července 1992 rovnoprávné postavení, tzn., že po právní stránce mají stejnou váhu a závaznost, a zákon o rodině pro ně stanovuje stejné podmínky.

Podstatnou charakteristikou především u křesťanských církví je, že svátost manželství je chápána mnohem důsledněji a vážněji, než v případě občanského sňatku. Při splnění zákonných podmínek je občanský sňatek možné absolvovat vícekrát za život. Naopak praktikující křesťan smí podle zásady „Co Bůh spojil, člověk nerozděluj“ vstoupit do svazku manželského pouze jednou, jelikož manželství je chápáno jako doživotní slib. Výjimku tvoří úmrtí jednoho z manželů, nebo některé specifické okolnosti umožňující církevní rozluku manželství, které jsou vždy velmi důkladně zkoumány (u Římskokatolické církve musí být například taková výjimka udělena přímo samotným papežem). Náboženský obřad se může konat např. v kostele, sboru, modlitebně. Prohlášení se činí před osobou pověřenou příslušnou církví nebo náboženskou společností.⁶⁰ Snoubenci nejdříve předloží oddávajícímu osvědčení

⁵⁹ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Praha: Eurounion, 2007. s. 9–10.

⁶⁰ Svatebni.cz/Naše svatba. Praha: Izzo Czech, 2011. s. 8–9.

vydané příslušným matričním úřadem, od jehož vydání neuplynuly více než 3 měsíce, pojednávající o tom, že splnili všechny zákonné náležitosti pro uzavření platného manželství. Matriční úřad provede zápis manželství uzavřeného církevní formou a vystaví oddací list.⁶¹

Občanský (civilní) sňatek je učiněn prohlášením snoubenců o uzavření manželství před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hl. města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které jsou matričním úřadem. Prohlášení lze učinit i před těmito subjekty, které nejsou matričním úřadem, je-li jeden ze snoubenců přihlášen k trvalému pobytu v jeho správním obvodu. Manželství lze uzavřít v místě určeném úřady pro konání slavnostních obřadů. Lze jej uzavřít i v jiném místě s povolením matričního úřadu, do jehož správního obvodu toto místo spadá. Před kterýmkoli obecním úřadem je možné manželství uzavřít v případě přímého ohrožení života jednoho ze snoubenců.⁶²

Neplatnost a neexistence manželství

Manželství není možné uzavřít se ženatým mužem či vdanou ženou anebo s osobou, která uzavřela partnerství a toto nadále trvá. Nelze jej uzavřít mezi předky, potomky a sourozenci. Totéž platí i o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá. Manželství nemůže uzavřít osoba mladší osmnácti let. Osoba mladší osmnácti let může uzavřít sňatek za výjimky, povolí mu tak soud. Manželství nemůže uzavřít osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům ani osoba postižená duševní chorobou či poruchou, mající za následek zbavení způsobilosti k právním úkonům. Osoba s omezenou způsobilostí k právním úkonům může uzavřít sňatek s povolením soudu.

Platnost manželství je ohrožena tehdy, pokud bylo prohlášení o uzavření manželství učiněno psychickým donucením, anebo v důsledku omylu týkajícího se totožnosti jednoho ze snoubenců (neplatné či falešné doklady) či povahy právního úkonu uzavření manželství. Manželství nevznikne ani tehdy, jestliže muž nebo žena byli k prohlášení o uzavření svazku manželského donuceni fyzickým násilím. Nemůže vzniknout, jestliže bylo uzavřeno s nezletilým mladším šestnácti let nebo nebyly dodrženy zákonné podmínky pro uzavření manželství.⁶³

⁶¹ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Praha: Eurounion, 2007. s. 12–13.

⁶² *Svatebni.cz/Naše svatba*. Praha: Izzo Czech, 2011. s. 10.

⁶³ Šmolka, P., Mach, J. *Manželská a rodinná trápení*. Praha: Portál, 2008. s. 110–111.

Vztahy mezi manžely

„Muž a žena mají podle zákona v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí“.⁶⁴ Povinnost vzájemné pomoci se neomezuje jen na majetkovou a hmotnou sféru, ale týká se též oblasti citové a duševní. Manželé společně rozhodují o záležitostech rodiny. Oba jsou podle svých schopností, možností a majetkových poměrů povinni uspokojovat potřeby rodiny. Poskytování peněžních a dalších prostředků může být vyváženo osobní péčí o společnou domácnost a děti.

Vstupem do manželství automaticky vzniká instituce společného jmění manželů. Od této chvíle je majetek nabytý jedním z manželů, až na výjimky (např. jeho osobním vlastnictvím), společným vlastnictvím obou manželů. Společné jmění manželů tvoří movité a nemovité věci nabyté některým z manželů nebo oběma v době trvání manželství. Společným majetkem nejsou věci vlastněné jedním z manželů ještě před uzavřením manželství, dále věci vydané v rámci restitucí jednomu z manželů majícího tyto věci ve vlastnictví před uzavřením sňatku, nebo jemuž byly vydány jako právnímu nástupci původního vlastníka. Společným jměním manželů nejsou ani věci získané dědictvím nebo darem a věci sloužící osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů. Součástí společného jmění manželů jsou i závazky vzniklé některému z manželů nebo oběma společně za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku náležícího výhradně jednomu z nich, a závazků přesahujících svým rozsahem míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého.⁶⁵

Snoubenci mají možnost upravit své vzájemné majetkové vztahy, a to jak k majetku, který již při vstupu do manželství mají, tak k majetku, co teprve nabudou. Mohou tak učinit uzavřením předmanželské smlouvy. Předmanželská smlouva se uzavírá formou notářského zápisu. Snoubenci mají možnost rozšířit nebo zúžit zákonem stanovený rozsah společného jmění nebo vyhradit úplně, popř. z části samotný vznik společného jmění manželů až ke dni zániku manželství. Není-li předmanželská smlouva uzavřena

⁶⁴ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Praha: Eurounion, 2007. s. 21.

⁶⁵ Svatebni.cz/Naše svatba. Praha: Izzo Czech, 2011. s. 8–14.

formou notářského zápisu, je neplatná. Předmanželská smlouva nezavazuje snoubence k uzavření manželství, ale řeší pouze problematiku společného majetku a jeho správy pro případ, že manželství uzavřou. Pokud manželství z nějakých důvodů neuzavřou, společné jmění nevznikne a smlouva nebude realizována. Neuzavřou-li snoubenci smlouvu ještě před manželstvím, mohou ji uzavřít po uzavření manželství. Rozdíl mezi manželskou a předmanželskou smlouvou spočívá jen v okamžiku, kdy je smlouva uzavírána.⁶⁶

Zánik manželství

Manželství může zaniknout smrtí nebo prohlášením jednoho z manželů za mrtvého. Druhým případem je rozvod manželů. Soud rozvede manžele na základě návrhu některého z manželů, jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití. Soud bere v úvahu příčiny rozvratu manželství. Mají-li manželé nezletilé děti, soud manželství nerozvede, pokud by to bylo v rozporu se zájmy těchto dětí, danými zvláštními důvody (např. závažná choroba dítěte vyžadující spolupráci na zajišťování potřeb dítěte obou manželů). Před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu. Soud určí, kterému z rodičů bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu.⁶⁷

Jediným právním prostředkem zániku manželství u nás za života manželů je tedy rozvod. I. Možný tvrdí, že to dnes není jediný způsob konce manželského soužití žijícího páru. Zmiňuje Goodem definované další způsoby dočasného ukončení anebo dlouhodobého přerušování manželství:

- jeden z partnerů opustí rodinu;
- vznik situace, tzv. *rodina vyprázdňené skořápky*, kdy pár spolu nadále bydlí, ale chybí zde emocionální podpora a manželé spolu komunikují a spolupracují jen v nejnnutnější míře;
- jeden z manželů je dlouhodobě nepřítomný pro jeho uvěznění, dlouhodobý pobyt v cizině, v emigraci, v bojující armádě, v ilegalitě atd.;
- zánik některé z hlavních funkcí manželství pro fyzickou, emocionální nebo mentální patologii jednoho z partnerů.

⁶⁶ Šmolka, P., Mach, J. *Manželská a rodinná práva*. Praha: Portál, 2008. s. 112.

⁶⁷ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Praha: Eurounion, 2007. s. 24–33.

Goodeho výčet je možné doplnit o konec manželství přeměnou v tzv. rodičovské manželství, jenž je rozšířenou variantou rodiny vyprázdněné skořápky. Vzniká, pokud pár s dětmi udržují manželství a domácnost z důvodu sdílené odpovědnosti za výchovu dětí, ale ostatní funkce manželství zanikly nebo byly kriticky oslabeny. Není-li však manželský svazek právně zrušen rozvodem, je překážkou v uzavření nového sňatku.⁶⁸

2.4 Problémy současného manželství

Snad každý manželský pár zažil minimálně jednou za život manželskou krizi. První manželská krize se údajně objevuje v době přechodu ze zamilovanosti ke zralé manželské lásce. V důsledku jejího nezvládnutí se manželé většinou do pěti let od svatby rozvedou. Je to způsobeno zejména projevem falešných očekávání, nesplněných reálných představ při vstupu do manželství. Později mohou vyplynout na povrch jiné představy o budoucnosti, rozdílné názory, hodnoty, postoje a povahy manželů či ztráta lásky a komunikace. Jinak řečeno, manželé nebo pouze jeden z nich vystřízliví. Krize může nastat i po narození dítěte. Upne-li se žena na dítě a manžela bude odsouvat, přestane soužití fungovat. Péče o dítě má soužití manželů upevňovat, nikoliv narušovat. Krize, která může přerůst v katastrofickou, se objevuje při změně poměrů v rodině, a to v období odchodu dětí po jejich osamostatnění, kdy manželé opět zůstanou sami. Manželství může také ztroskotat i z jiných, jinak zřejmě nejčastějších důvodů rozvodu, např. nevěra, žárlivost, závislost jednoho z partnerů (alkoholismus, gambling, drogy), domácí násilí aj.⁶⁹

NEVĚRA

Nevěra znamená, v našem kulturním kontextu, milostný poměr s jinou osobou než s tou, s níž žijeme v manželském či partnerském svazku. Jedná se o časté a závažné téma, s nímž často přicházejí manželé do manželské poradny. Síla vlivu nevěry na manželský vztah je dána tím, v jakém stádiu manželství k nevěře došlo, a zda se jedná pouze o záležitost zejména sexuální nebo i emocionální, resp. jde-li o náhodný kontakt, sexuální promiskuitu či dlouhotrvající vztah k jedné osobě. V dlouhotrvajícím

⁶⁸ In Možný, I. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, 2008. s. 106.

⁶⁹ *Manželská krize a jak jí předejít*. <http://www.recepty.biz/jak-resit-krizi/>. [cit. 5.3.2012].

mimomanželském vztahu vzniká riziko, že si nevěrný partner vytvoří k mimomanželskému partnerovi emocionální vazby.

Existuje několik základních typů nevěř:

- 1. Odskok** – jednorázové, většinou náhodné podlehnutí příležitosti bez citových vztahů. Často vzniká důsledkem potřeby dokázat si vlastní sexuální výkonnost, nebo je následkem sexuální abstinence v partnerském vztahu (např. odloučení partnerů či manželů).
- 2. Dobrodružství** – založené především na sexuální zvědavosti, snaze o zpestření života nebo touze po poznání něčeho nového. Cílem dobrodružství není otřes nebo rozpad manželství žádného z jeho aktérů. Je krátké, nezávazné, a je vnímáno jako přechodný doplněk k manželskému vztahu.
- 3. Vztah** – zde už lze hovořit o dlouhodobém poměru se vzniklou citovou vazbou. Tento vztah se vyvíjí podobně jako manželský vztah. Vzhledem k citové angažovanosti obou partnerů, vzniká problém dvojího života a vzniku jakéhosi alternativního manželství.⁷⁰

Odhalení nevěry partnera je vždy bolestné a zraňující. Nevěra je druhým partnerem prožívána jako podvod, ztráta důvěry či konec manželství. Z výzkumu P. Weisse a J. Zvěřiny, provedeného v 90. letech 20. století v České republice, vyplývá vysoká pravděpodobnost, že nám partner bude alespoň jednou za život nevěrný. Ze 707 ženatých mužů a 732 vdaných žen uvedlo 65% mužů a 46% žen, že měli alespoň jednu epizodu nevěry za trvání manželství. U mužů se jednalo spíše o jednorázové mimomanželské vztahy. Ženy měly tendenci k trvalejším mimomanželským vztahům.

Příčin nevěry je mnoho. Někdo se jí dopouští z důvodu nespokojenosti ve vztahu, přičemž nespokojenost může plynout jak ze sexuálního nesouladu, tak i z duševního neporozumění. Motivem může být touha po dobrodružství, zvědavosti, po stavu zamilování a vášni, vymanit se z určitého životního stereotypu, citová deprivace následkem odcizení aj. Nevěra může kompenzovat nedostatek něčeho, co v partnerství či manželství chybí. Mnohdy může tato nenaplněná potřeba uspokojená jinde, vést i k zlepšení kvality vztahu s druhým partnerem. Slouží jako pomocný prostředek k uchování manželství, které by jinak šlo k rozvodu.⁷¹

⁷⁰ *Nevěra – co je a co k ní vede.* <http://www.manzelstvi-portal.cz/nevera/62-nevera-co-je-a-co-k-ni-vede>. [cit. 5.3.2012].

⁷¹ Matějková, E. *Řešíme partnerské problémy.* Praha: Grada Publishing, 2009. s. 12–16.

Moderním typem nevěry je tzv. **virtuální nevěra** spočívající v elektronické komunikaci „chatování“ s neznámými lidmi přes internet. Virtuální vztahy jsou především o anonymitě, kdy účastníci neznají svá skutečná jména, neví, jak vypadají, kde pracují, či kde a s kým žijí. Ví pouze to, co jeden druhému prozradí, což může být velmi lákavé, ale i nebezpečné. Není známo, kdo skutečně sedí na druhé straně. Virtuální nevěra však může mít stejně destruktivní důsledky jako nevěra reálná. Absence osobního kontaktu zmenšuje prostor pro případné zklamání a velice rozšiřuje prostor pro lákavé fantazie.⁷²

Virtuálnímu životu podléhají spíše osamělí lidé, využívající jej jako náhražku za partnera, ale i zadání, mající doma jinak uspokojivý a kvalitní partnerský vztah. Nejedná se o fyzickou nevěru, ale pouze o duševní spříznění, kdy jedinec najde u druhého pochopení pro svá nejtajnější přání a tužby. Je za tím zvědavost, nuda, touha po dobrodružství a virtuálním vzrušení. Hlavní výhodou virtuálních vztahů spočívá v tom, že se lidé zbavují svého studu a dokážou napsat i to, co by jinak nikdy nevyslovili. Nejnavštěvovanější místnosti na chatu jsou tvrdý sex, flirt a skupinový sex. Jedinci si tak kompenzují věci, které v jejich reálném vztahu nefungují. Ne vždy virtuální vztahy mají dobrý konec. Matějková uvádí v literatuře, že člověk, jenž si zvykne rozvíjet virtuální vztahy, přestává být schopen rozvíjet ty skutečné. Partnerský vztah poté chladne, partneři začínají žít svůj odlišný vnitřní život. Stává se, že u virtuálních nevěrníků dochází ke ztrátě zájmu o partnera a ztrátě zájmu o skutečný sex. Virtuální nevěra má většinou všechny atributy skutečné nevěry, včetně sexu s někým jiným, i když se jedná pouze o sex psaný a fantazijní.⁷³

ŽÁRLIVOST

Žárlivost je zvláštní forma úzkosti, vznikající ze strachu a obav ze ztráty lásky jiné osoby. Dle Příhody je žárlivost vášnivá touha mít chotě nebo choť jen pro sebe, spojená s obavou ztráty manželského spojení. Existuje tvrzení „Kdo nežárlí, nemiluje“. Toto tvrzení bylo zpochybněno již ve třicátých letech minulého století psychoanalýzou ilustrující, že žárlivci nejsou schopni hluboké lásky k žádnému objektu. Milují sebe sama, a proto se děsí ztráty lásky. Narušilo by to jejich sebeúctu. Láska je jednoznačně kladný povznášející cit a činí člověka lepším. Žárlivost je prožitek záporný. Čím více

⁷² Šmolka, P. *Nevěra: pro podváděné a podvádějící*. Praha: Grada Publishing, 2010. str. 17.

⁷³ Matějková, E. *Řešíme partnerské problémy*. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 30–34.

žárlivec přemýšlí o svém protějšku, tím víc vlastně myslí na sebe. O druhého jako o osobnost nejde. Jde pouze o to, zda ho bude žárlivci vlastnit nebo ne.⁷⁴

Žárlivého partnera stále sužují obavy a nutkavé myšlenky, že jejich partner byl nevěrný, nebo by mohl být nevěrný. K těmto obavám mu stačí pouze to, že se jejich partner baví a cítí lépe s někým jiným než právě s ním. To má za následek neustálé kontrolování, podezírání, vyslychání. Není snadné ho podezření zbavit. E. Matějková rozlišuje situační žárlivost a žárliveckou osobnost. Situací se žárlivost podobá podezření, že by partner mohl být nevěrný na základě objeveného důkazu (vlas, cizí věc, partnerovy pozdní příchody domů, neznámé položky na výpisu z účtu atd.). Tyto projevy žárlivosti mohou s odstupem týdnů vymizet. V případě, že partner druhého neustále vyslychá, kontroluje jej stále dokola, zavádí opakovaně řeč na téma jeho věrnosti a vyprovokovává i nevinnými situacemi žárlivé scény, jedná se o žárliveckou osobnost. Jde o osobnostní rys a je to známka poruchy osobnosti. I žárlivost může vést k rozpadu partnerství či manželství.⁷⁵

ZÁVISLOST

Nejčastější a nejzávažnější závislosti jsou především **závislost na alkoholu, drogách a patologické hráčství**. Tyto problémy v rozvinuté podobě komplikují partnerství či manželství a často nemívají dobrý konec. Většina lidí alkohol během svého života okusí, někdo jej konzumuje příležitostně (na oslavách, zábavách apod.), někdo o něco častěji a v malých dávkách. Zde se ještě nemusí jednat o problém, ani když se čas od času malá dávka přežene a člověk se opije. Vážná situace nastává až tehdy, když alkohol začne narušovat běžný život, a nejen pijanovi. Dochází k narušení společenských vztahů, psychického a tělesného zdraví. Mohou nastat dvě situace. Buď se my sami staneme osobou závislou na alkoholu, nebo se závislým může stát náš partner či partnerka. Problém s alkoholem je nutné řešit na prvním místě a přimět tak alkoholika k léčbě, kde vztah může být dobrou motivací.⁷⁶

Závislý člověk je emočně labilní, má otupené city, chová se lhotejně ke svému okolí a svým povinnostem a není schopen volního rozhodování. V předchozích fázích pil proto, aby se ocitl ve vytoužené náladě. Později pije proto, aby zamezil abstinčním příznakům. Je hrubý, netaktní a agresivní ke svému okolí. Nejeví zájem o nikoho

⁷⁴ In Novák, T. *Žárlivost – jak ji zvládat*. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 7–18.

⁷⁵ Matějková, E. *Řešíme partnerské problémy*. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 53–54.

⁷⁶ Venglářová, M. *Průvodce partnerským vztahem*. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 80–85.

druhého a jeho hodnotový systém je narušen. Mohou se u něj objevit zdravotní problémy a alkoholické psychózy, vedoucí až k sebevražděným sklonům gradující v úplný rozpad osobnosti. Pokud závislý léčbu odmítá, jeho partner nebo partnerka může zvažovat rozchod.

Lidé často užívající drogy ohrožují své tělesné zdraví, psychiku a v neposlední řadě vztahy k druhým lidem. Užívání drog se pojí nejčastěji s infekčními chorobami (různé typy žlutenek a HIV). Drogově závislý partner bývá agresivní vůči blízkým lidem. Trpí halucinacemi, depresí, paranoidními myšlenkami a dezorientací. Věci, které mu přinášely potěšení, postupně zanedbává. Vztahy jsou poznamenány násilím a nedůvěrou. Zanedbává i svoji rodinu. Drogy jsou záležitostí finančně náročnou. Po vyčerpání svých zdrojů se závislý člověk snaží sehnat peníze ve svém nejbližším okolí. Může krást, prodávat cenné věci patřící jeho partnerce či partnerovi nebo i dětem. Častá je prostituce a různé kriminální chování.⁷⁷ Odvykací léčba se provádí ve specializovaných léčebnách podobně jako protialkoholní. Zvláštním problémem je těhotenství žen závislých na drogách. Narozené děti mohou mít závažné zdravotní i sociální problémy. Pokud matka nepřistoupí na abstinenci, je její péče o dítě problematická, a závislost může být důvodem k odebrání dítěte. To stejné platí i u závislosti na alkoholu.

Patologické hráčství „gamblerství“ je závislost na hrách, sázení, nejčastěji v podobě hraní na výherních automatech, v kasinech, na dostizích či v kartách. Hazardní hra vede k rozpadu manželství mnohdy rychleji než alkoholismus partnera. Patologické hráčství přináší velké finanční problémy. Gambler zaujatý představou o výhře je schopen prohrávat stotisícové částky a zadlužit tak celé příbuzenstvo. Čím déle problém trvá, tím více se zadlužuje. Automaty bývají umístěny v hernách, kde se zároveň i konzumuje alkohol a vzniká kombinace závislosti na alkoholu a automatech. Dochází k narušení rodinných vztahů a rozvratu osobního života. Léčba probíhá podobně jako u jiných závislostí. Je zde možnost docházet i ambulantně na skupinové terapie.⁷⁸

⁷⁷ Matějková, E. *Řešíme partnerské problémy*. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 126–127.

⁷⁸ Venglářová, M. *Průvodce partnerským vztahem*. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 87.

DOMÁCÍ NÁSILÍ

Všechny tyto závislosti mohou být spouštěcím prvkem domácího násilí, především fyzického. Partnerské násilí se objevuje jak vůči ženám, tak i vůči mužům, zahrnující nejen fyzické akty, ale i různé formy ponižování, zesměšňování, nadávek, nepřiměřeného psychického nátlaku a vynucování nedůstojného chování. Postižení bývají charakterizováni tzv. naučenou bezradností (bezmocí) – pasivitou, závislostí na agresorovi, neschopností nebo neochotou se proti němu „vzbouřit“ spojenou se strachem, že poté bude ještě hůře.⁷⁹

Nejčastější obětí domácího násilí bývá žena a pachatelem její manžel nebo druh. Role pachatele a oběti jsou určeny, nejde zde o vzájemnou výměnu názorů, případně fyzických útoků (facek). Odehrává se opakovaně a pachatel postupně přitvrdí. Děje se za zavřenými dveřmi v soukromí, beze svědků. Násilí může začít jak v novém vztahu, tak i po mnoha letech společného života. Od nevinného zesměšňování postupně pachatel přejde k psychickému týrání a poté k fyzickému napadání či sexuálním útokům. Oběti bývají např. bity, pořezány, páleny, což následně vyžaduje lékařské ošetření a hospitalizaci. V nejzávažnějším případě dojde ke smrtelnému zranění oběti nebo naopak oběť v zoufalství či sebeobraně útočnicka zabije. Oběť buď situaci neřeší a doufá, že násilí přestane, nebo na něj podá trestní oznámení a rozhodne se pro rozvod.⁸⁰

Jinými důvody rozpadu manželství mohou být nesoulad povah partnerů majících jiné představy o budoucnosti, přechod ze zamilovaného vztahu do stereotypu a vzájemné odcizení se, nesoulad v intimním životě, finanční problémy či neshody při výchově dětí. Všechny tyto důvody souvisí s poruchou komunikace. Manželé spolu přestávají komunikovat o svých problémech, pocitech, běžných záležitostech, a zužují konverzaci jen na nejnutnější téma, např. na děti. V případě, kdy partneři už spolu z nějakého důvodu dále nedokážou žít, nastává řešení ukončit nefungující vztah právní cestou - rozvodem.⁸¹

⁷⁹ Novák, T., Drinocká, H. *Partnerské a rodinné poradenství: práce s klienty*. Praha: Grada Publishing, 2006. s. 93.

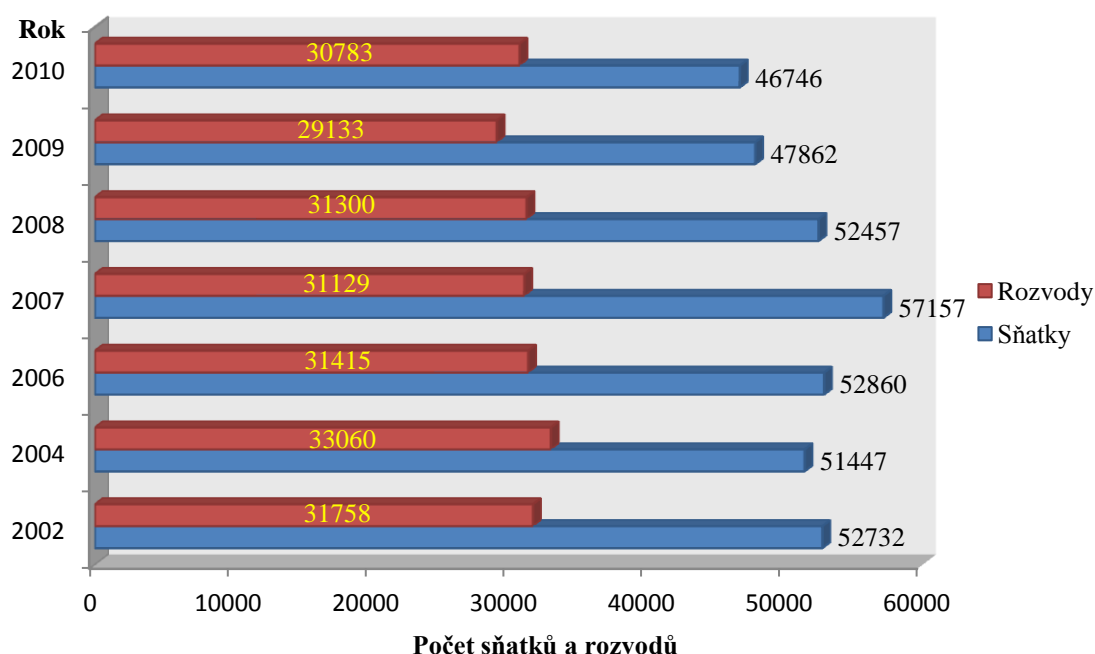
⁸⁰ Venglářová, M. *Průvodce partnerským vztahem*. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 90–92.

⁸¹ Vyroubalová, V. *Příčiny a důsledky krize a rozpadu současné rodiny* [online]. Diplomová práce. Brno: MU, 2006. s. 31–32. http://is.muni.cz/th/56464/pedf_m/Bc._Vera_Vyroubalova_-_diplomova_prace.pdf [cit.8.3.2012].

2.5 Rozvod a jeho následky

Od šedesátých let minulého století se zvyšuje rozvodovost. Někdo jej prožije osobně, jiný sdílí rozpad manželství a rodiny s někým blízkým. Rozvod je v současné době nejrozšířenějším jevem a dotýká se každoročně více než milionu dětí. Nabízí se otázka, proč dochází k tolika rozvodům.⁸² Statistické výzkumy uvádějí za nejčastější příčiny rozvratu manželství rozdílnost povah, zájmů, nevěru a alkoholismus muže či nezájem o rodinu ze strany ženy. Dle statistiky v České republice sňatečnost spíše klesá, ale rozvodovost se od roku 2002 nijak výrazně nemění (viz graf 1).

Graf 1 Sňatky a rozvody v letech 2002–2010

Zdroj: Český statistický úřad

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že v roce 2002 se rozvedlo 60,2 % a v roce 2010 se rozvedlo 65,9 % manželství, přičemž v roce 2010 bylo nejméně uzavřených manželství od roku 2002, ale počet rozvodů se výrazně neliší. Průměrná rozvodovost v letech 2002–2010 činí 60,5 %, což je více než polovina uzavřených manželství.⁸³

⁸² Teyber, E. *Děti a rozvod: jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů*. Praha: Návrat domů, 2007. s. 7.

⁸³ *Vývoj obyvatelstva v roce 2010*. <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/4007-11> [cit. 9.3.2012].

Vztahy se rozpadají z vnitřních i vnějších příčin. Vnější příčiny můžeme jen těžko ovlivnit. Nelze zabránit tomu, aby si například náš partner našel někoho jiného v práci, nezastavíme nemoc či nucené odloučení. Větší pozornost je třeba věnovat vnitřním příčinám rozpadu vztahu, které sice můžeme ovlivnit, ale ani to není snadné. I přesto, že se někdy partneři o záchranu vztahu snaží, mnohdy svými usilovnými snahami způsobí více škod, které rozchod spíše urychlí. Pokud dotyčný již nevyvíjí žádnou aktivitu, jedná se o rezignaci vyplývající z pocitu marnosti, že jeho snaha již nikam nevede a neví, co dále dělat. Partneři mají možnost vyhledat psychologickou pomoc, kde úkolem psychologa je posoudit životaschopnost vztahu, porozumět probíhajícím fázím a chránit své klienty před jejich vlastními obrannými reakcemi směřujícími proti jejich zájmu.⁸⁴

Jedinou dostupnou psychologickou službou pro dospělé jsou poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Činnost těchto poraden je rozmanitá, zahrnující i pomoc osamělým lidem, rodinám s handicapovaným členem, rodinám potýkajícím se s nezaměstnaností či s některou z forem závislosti. Poradenské služby jsou dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách bezplatné, zaručující důvěrnost všech sdělených informací a umožňující možnost vystupovat i anonymně. Účinná pomoc poraden spočívá v klidném průběhu rozvodu a funkčního porozvodového uspořádání. Snaží se také o záchranu manželství, ale jsou přínosné i v situaci, kdy jeden z partnerů spolupráci jednoznačně odmítá.⁸⁵

Menší potřebu se rozcházet mají především zralejší partneři. I přesto, že se rozejdou, bývají jejich rozchody rychlé, důstojné, chránící děti i sebe navzájem a nedochází k manipulaci ani sporům o majetek a děti. Rozchod je v této podobě společným rozhodnutím. Takových rozvodů ale není mnoho. V literatuře se uvádí, že v ČR a USA se rozvádí přes 50% manželství, z nichž většina rozvodů je způsobena nezralým rozhodnutím na počátku rozchodu, což zvyšuje pravděpodobnost, že se vztah dá ještě zachránit. Jde o začarovaný kruh, neboť čím nezralejší rozhodnutí (a tedy i osobnost), tím méně je partner schopný vztah vytvořit, udržet, obnovit a paradoxně i ukončit.⁸⁶ Rozpad manželství je dlouhodobý proces, jehož cykly se mohou prolínat i opakovat.

⁸⁴ Klimeš, J. *Partneři a rozchody*. Praha: Portál, 2005. s. 12.

⁸⁵ Šmolka, P., Mach, J. *Manželská a rodinná trápení*. Praha: Portál, 2008. s. 17.

⁸⁶ Klimeš, J. *Partneři a rozchody*. Praha: Portál, 2005. s. 13.

Nefungující manželství nadále trvají, jelikož manželé spolu nedokážou obstojně žít, ani se rozejít. Naopak větší počet rozpadů manželství bylo zbytečných a v určité fázi se mu dalo předejít.⁸⁷

J. Klimeš ve své knize zmiňuje osm fází rozchodu:

1. **Fáze latentní** – projevuje se narůstáním vnitřního pocitu rozcházení, které si uvědomuje jeden z partnerů. Druhý se snaží tento pocit přehlížet a vytěšňovat. Někdy si problémy uvědomuje, ale neví, co má dělat. Tato fáze může trvat i několik let, během nichž se oba partneři mohou sobě velmi vzdálit. I když tato fáze představuje největší šanci vztah zachovat, partneři se v tomto období ještě nerozhodnou vyhledat psychologickou pomoc.
2. **Fáze spouštěcí** – začíná oznámením rozchodu. Vzniká v podobě nemilého překvapení či odporu na jedné straně a nejasného rozhodnutí na straně iniciátora. Často iniciátor stanoví podmínky či ultimáta spočívajícího v nátlaku, že pokud se partner nezmění, bude následovat rozchod. V této fázi by bylo vhodné vyhledat odbornou pomoc.
3. **Fáze asymetrického rozhodnutí** – spočívá v pevném rozhodnutí jednoho partnera pro rozchod a v pevném rozhodnutí druhého partnera pro zachování vztahu. Ten se pokouší manipulovat a navrhovatel se brání. U obou partnerů dochází k vyrovnávání se se závažnou ztrátou. Je třeba dopřát iniciátorovi svobodnou volbu, zklidnit se, neurážet se a nepropadnout se do naprosté deprese a rezignace.
4. **Fyzické odloučení a fantazijní fáze** – v této fázi následuje větší či menší fyzické odloučení partnerů (odstěhování, rozdělení věcí, nestýkání se, nekontaktování se) a začíná se objevovat otázka: „Tak, a co dál?“ Začnou se vynořovat přitažlivé síly nerealizující se přirozeně, čímž směřují do zdegenerované komunikace, která nebývá druhým partnerem správně pochopena. Tato fáze se plynule přesouvá do fáze paradoxní.
5. **Paradoxní fáze** – obrátce vztahu se smíří s definitivním ukončením vztahu. Paradoxní fáze znamená, že postupem času si oba bývalí partneři jakoby vymění role. Iniciátor začne vyjadřovat přitažlivé síly, mnohdy ale nevedoucí až k obnovení vztahu. Tato fáze může nastat i za poměrně dlouhou dobu. Možnost návratu je v této fázi největší. Na společných setkáních by si měli partneři

⁸⁷ Plaňava, I. *Jak se nerozvádět*. Praha: Grada Publishing, 1994. s. 28–29.

zdůraznit příjemné chvíle, čímž si může navrhovatel uvědomit, o co rozchodem přichází a překonat urážky a bolesti z minulých fází.

6. **Obnovení vztahu** – hledání staronové identity – partneři se začnou sami sebe tázat, zda se nedají zase dohromady. Možnost zde opravdu existuje a v této fázi je nejsilnější. Úspěšnému návratu mohou bránit různé překážky (nevyřešené problémy, předchozí urážky, ponížení aj.). Pokud partneři chtějí vztah obnovit, měli by se poučit z chyb a netoužit po pomstě.
7. **Ustrnutí v rozpadlém vztahu** – některý z partnerů není schopen definitivního rozhodnutí. City se cyklicky mění a partneři se vzájemně zraňují, přibližují a oddalují se v různě dlouhých intervalech. Nejsou schopni překonat nenávisť a touží po pomstě. Vyhlídky jsou však nepříznivé.
8. **Konec vztahu** – navazování nových vztahů – urážky, hrdost, fyzické odloučení a konečná rezignace časem způsobí, že oba partneři začnou žít svůj vlastní život. Bývalý vztah žije spíše jen ve fantazii.⁸⁸

Rozvod je nutný, neexistuje-li žádná možnost záchrany manželství. Rozvod znamená v našem právním kontextu ukončení manželství na základě žádosti, o němž rozhoduje soud. Jedná se o jedinou formu právního zániku manželství za života manželů.⁸⁹ V našem právním řádu existují dva typy rozvodových procesů existujících vedle sebe. V prvním případě se jedná o nesporný rozvod, jinak řečeno rozvod „dohodou“. Rozvod je navržen oběma manželi stojících v roli žalobce a žalovaného. Před soudem shodně prohlašují, že se vzájemně dohodli na výchově dětí a výživě jejich společného dítěte na dobu po rozvodu a na majetkovém vyrovnání, právech a povinnostech společného bydlení a případné vyživovací povinnosti na dobu po rozvodu. Takový rozvod je možný u manželství trvajícího minimálně jeden rok, a dále za podmínky, že spolu manželé minimálně šest měsíců nežijí ve smyslu společného intimního soužití. Výhodou smluvního rozvodu je rychlý rozhodovací proces bez dokazování příčin rozvratu manželství.

Ve druhém případě mluvíme o rozvodu sporném označující klasický rozvod, ale mnohdy vedoucí až do rozvodového pekla. Zde je větší pravděpodobnost, že jeden z manželů s rozvodem nesouhlasí. Oproti nespornému rozvodu je v rámci tohoto typu prováděno v řízení před soudem dokazování příčin rozvratu manželství. Uskutečňuje se

⁸⁸ Klimeš, J. *Partneři a rozchody*. Praha: Portál, 2005. s. 13–73.

⁸⁹ Štátná, A. *Rozvodovost*. <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=246&lst=119> [cit. 10.3.2012].

například svědeckými výpověďmi rodičů, ostatních příbuzných, přátel a někdy i společných dětí. Samotné řízení může trvat několik měsíců, ale i let. Sporný rozvod je procesem nejen časově náročným, ale představuje pro všechny zúčastněné psychickou a stresovou zátěž.⁹⁰

Pro oba partnery, stojící v roli iniciátora a opuštěného, rozchod znamená vybudovat si nový sociální svět, v němž budou žít, a zároveň novou identitu, která není založena na tom, že jsou s partnerem a manželem. Následuje nové uspořádání vztahu mezi přáteli a blízkými. Někdy je nezbytné najít si nový domov a adaptovat se na nové prostředí, případně novou práci a přeorganizovat vztahy s dětmi. Pro iniciátora jsou všechny tyto změny o něco snadnější, neboť o rozvodu zřejmě delší dobu přemýšlel a měl dostatek času se na novou situaci připravit. Opuštěný musí řešit problémy náhle a vyrovnat se s odmítnutím ze strany partnera. Jinou kapitolou je ale oblast porozvodové péče o děti.⁹¹

Rozvodem vznikají neúplné rodiny. Děti zůstávají po rozvodu ve většině případů s matkou. Otec, který je v tomto ohledu znevýhodněn, žije jinde, a je omezen v běžném denním kontaktu s vlastním dítětem. Pro dítě takový život s jedním rodičem nemůže znamenat žádnou velkou jistotu. Matkám majících po rozvodu svěřenou péči o děti a prozatím žijících bez partnera, klesá životní úroveň. Majetek je rozdělen, a finančních prostředků na výživu bývá méně než v době společného hospodaření. Ženy po rozvodu nepostihují jen ekonomické ztráty, ale také psychologické nesnáze, např. obava z osamění, nejistota, zda si najde nového partnera či manžela, a který bude zároveň ochoten být správným nevlastním otcem.⁹²

Rozvod přináší utrpení především dětem, neboť ony se musí vyrovnat se ztrátou společného života s oběma rodiči. Nebude už moci vídat rodiče pohromadě, nebudou spolu trávit společné večere, prázdniny a volný čas. U dětí se mohou objevovat pocity viny související s rozchodem rodičů. Domnívají se, že právě ony jsou příčinou rozpadu rodiny.⁹³ Samotný rozvod nemá negativní vliv na psychiku a chování dítěte, ale spíše situace předcházející rozvodu – neschopnost komunikace, neustálé hádky někdy končící i fyzickým útokem jak na partnera, tak i na děti.

⁹⁰ Novák, T., Průchová, B. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada Publishing, 2007. s. 30–32.

⁹¹ Dudová, R. *Co znamená rozvod pro ženy a co pro muže*. <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=233&lst=120> [cit. 10.3.2012].

⁹² Plaňava, I. *Jak se nerozvádět*. Praha: Grada Publishing, 1994. s. 39–40.

⁹³ Berger, M., Gravillon, I. *Když se rodiče rozvádějí*. Praha: Portál, 2011. s. 25–34.

Nejvíce trpí rozvodem děti ovlivňované proti některému z rodičů, dále děti nemající v okolí nikoho, u něhož by našly oporu, děti žijící po rozvodu s oběma vzájemně se nenávidějícími rodiči v jednom, např. rozděleném bytě. A především děti zažívající násilí mezi rodiči. Negativně na děti působí, je-li vztah rodičů vůči nim nevyrovnaný, projevující se někdy přílišnou péčí, jindy lhostejností a v nejhorším případě nepřiměřenými tresty. Naopak s rozvodem se dokáží dobře vyrovnat ty děti, jež nejsou nikým ovlivňovány nebo popuzovány a mají pocit bezpečí a jistoty doprovázený silnou citovou vazbou alespoň na jednoho z rodičů. Pomáhá jim též kontakt i s jinou osobou poskytující mu spolehlivou oporu a také pokud nejsou přítomny hádkám a sporům. Nejhuře se s rozvodem rodičů vyrovnávají děti ve věku puberty.⁹⁴

Děti pocházející z rozvedených rodin, kde nepřetržoval otevřený konflikt, mají méně problémů než děti z konfliktních úplných rodin. To může mít za následek zhoršení školních výsledků, agresivní chování, sklon ke kriminálnímu chování (zejména u chlapců), deprese, úzkosti (u dívek) v mnohem větší míře než u dětí z nekonfliktních rozvedených rodin.⁹⁵ Pro lepší vyrovnání dítěte s rozvodem je třeba oznámit mu tuto událost teprve tehdy, až je zřejmé, že manželství definitivně končí. Důležité je říci dítěti nezbytnou míru pravdy formulovanou v souladu s jeho věkem, proč k rozvodu došlo. Tuto bolestnou záležitost by mu měli sdělit oba rodiče společně, aby dítě získalo pocit, že oba rodiče budou spolupracovat a zůstanou aktivně zapojeni v jeho životě.⁹⁶

Závěrem lze shrnout, že instituce manželství, jak z pohledu právního, tak i soukromého, morálního má své výhody i nevýhody. Přináší jisté problémy a úskalí s mnohdy až tragickými následky. Z výzkumů vyplývá, že pro uzavření sňatku se rozhoduje stále méně lidí, ale rozvodovost se po několik let výrazně nemění. Ubývá tedy pouze sňatků. Je pro dnešní populaci výhodnější život v nesezdaném soužití?

⁹⁴ Novák, T. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. Praha: Grada Publishing, 2012. s. 97.

⁹⁵ Berger, M., Gravillon, I. *Když se rodiče rozvádějí*. Praha: Portál, 2011. s. 21.

⁹⁶ Teyber, E. *Děti a rozvod: jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů*. Praha: Návrat domů, 2007. s. 39–40.

3. MANŽELSTVÍ VERSUS NESEZDANÉ SOUŽITÍ

V této kapitole se zaměříme na popis nesezdaného soužití tvořené mužem a ženou, nebo mužem a ženou a jejich dětmi žijícími ve společné domácnosti. Pokusíme se objasnit, jaké jsou výhody a nevýhody tohoto způsobu soužití ve srovnání s výhodami a nevýhodami manželství. Dále bude věnována pozornost motivům vedoucím k volbě nesezdaného i sezdaného soužití. Na závěr kapitoly nahlédneme do již zrealizovaných výzkumů zaměřených na postoje k manželství dnešní populace.

3.1 Nesezdané soužití

I. Plaňava uvádí, že v posledních desetiletích narůstá počet párů žijících v nesezdaném soužití (včetně těch, kde partneři mají děti). Jedná se o soužití muže a ženy bez úředního nebo církevního posvěcení.⁹⁷ Život v takovém soužití se netýká jen mladých lidí, kteří zatím nemají v plánu uzavřít manželství, ale i osob středního věku majících již jeden či více sňatků za sebou, a po nepříjemných zkušenostech s rozvodem nehodlají vstoupit do dalšího manželství. Stejně tak se týká i důchodců, kteří si nepřejí, aby jim zanikl nárok na vdovský nebo vdovecký důchod.⁹⁸

Pro partnerské soužití bez uzavření sňatku používají zahraniční odborníci celou řadu názvů, jako např. „společné soužití“ (living together), „konsenzuální svazek“ (consensual union), „dvoustupňové manželství“ (two-step marriage), „kamarádké manželství“ (companionate marriage), „manželství na zkoušku“ (trial marriage), ale také „manželství bez dokladů“ aj. Většina dnes přijímá termín „nesezdané soužití“ neboli „nesezdaná kohabitace“.⁹⁹

V našem právním řádu není pro takový pár jednotné označení. Stěžejním předpisem je občanský zákoník užívající pojem „domácnost“ tvořená fyzickými osobami trvale žijícími spolu a společně uhrazující náklady na své potřeby. V některých případech je důležitý pojem „osoba blízká“. Osobou blízkou může být příbuzný v řadě přímé,

⁹⁷ Plaňava, I. *Jak se nerozvádět*. Praha: Grada Publishing, 1994. s. 14.

⁹⁸ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 119.

⁹⁹ Rabušic, L. *Kde ty všechny děti jsou?* Praha: SLON, 2001. s. 193.

sourozenec, manžel a jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Dalším právním předpisem je zákon o státní sociální podpoře vymezující pojem „druh a družka“, za něj jsou považovány společně posuzované osoby, žijí-li s oprávněnou osobu alespoň tři měsíce. Tento pojem užívá též prováděcí předpis k zákoníku práce v případě např. nároku na dny volna při úmrtí druha, resp. družky. Podobně i v trestním právu se setkáme s pojmy „osoba blízká“ a „druh a družka“.¹⁰⁰

Od konce šedesátých let minulého století je nesezdané soužití výrazným znakem proměny populačního chování převážně v západních zemích. Hovoříme zde o formě soužití dvou jedinců opačného pohlaví žijících ve svazku podobnému manželství. Mají spolu intimní sexuální vztahy, společně bydlí a hospodaří v jedné domácnosti, avšak nejsou oficiálně sezdáni.¹⁰¹ Podobnou definici zmiňuje i S. Vymětalová, která uvádí, že „za nesezdané soužití obecně považujeme takovou situaci, kdy mladý pár žije i bydlí ve společné domácnosti a zpravidla také společně hospodaří, aniž by uzavřel manželství“.¹⁰²

Soužití nesezdaných je dnes nejvíce rozšířeno ve Švédsku a v Dánsku, kde touto formou soužití prochází v určitém bodě životní dráhy téměř každý mladý člověk. O trochu méně je rozšířeno i ve Francii, Německu, Nizozemí, Belgii, Švýcarsku, Rakousku a ve Velké Británii. Nejméně je tento typ soužití rozšířen převážně v zemích jižní Evropy (Španělsku, Portugalsku, Itálii a Řecku) a v Irsku. Minimálně rozvinuté bylo i v zemích bývalého socialismu, s výjimkou NDR, Maďarska a České republiky. První česká data o nesezdaném soužití pocházejí z poloviny osmdesátých let 20. století. V letech 1985–1986 byl mezi snoubenci, kteří v té době uzavírali sňatek, proveden průzkum. Stejný průzkum byl zopakován ještě jednou v letech 1990–1991. 46 % v období 1985–1986 tvořily páry, které před sňatkem spolu již nějakou dobu žily a hospodařily. Při zopakovaném výzkumu se tento podíl nepatrně zvýšil na 48 %. Podle výsledků novějšího výzkumu z roku 1997, zaměřeného na zjištění postojů mladé svobodné populace ve věku 18–29 let, uvažovalo o přímém vstupu do manželství pouze 19 % mužů a 20 % žen. 67 % mužů a 70 % žen tvrdilo, že do manželství vstoupí až po

¹⁰⁰ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 120.

¹⁰¹ Rabušic, L. *Kde ty všechny děti jsou?* Praha: SLON, 2001, s. 193.

¹⁰² Vymětalová, S. Partnerský vztah. In Fialová, L., Hamplová, D. et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: SLON, 2000, s. 122.

předchozím nesezdaném soužití. Na základě tohoto indikátoru je patrné, že soužití nesezdaných se v České republice stává běžnou součástí párového života.

Podstatou nesezdaného soužití se ve svých výzkumech a úvahách zabývalo mnoho autorů definujících, že „nesezdané soužití může sloužit v dyadickém (párovém) vztahu. Může pomoci zvýšit sociální zralost mladých dospělých, přispět k odpovědnější volbě budoucího partnera pro založení rodiny“.

L. Rabušic uvádí čtyři základní podoby nesezdaného soužití:

- 1) **Soužití porozvodové** – soužití lidí, kteří si již prošli rozvodem a většinou nemíní uzavírat nové manželství.
- 2) **Soužití snoubenecké** – týká se partnerů hodlajících někdy v blízké či vzdálenější budoucnosti uzavřít manželství. Tento druh soužití lze považovat za moderní variantu cesty do manželství.
- 3) **Soužití dočasné** – může nastat v případě dvou mladých lidí, kteří teprve začínají svou milostnou a sexuální dráhu a ještě nepomýšlí nad vstupem do manželství. Nebo vzniká v době po rozvodu. Rozvedený/á ještě nerozmýšlí nad sňatkem, ale nechce žít sám/a, a tak si dočasně nachází partnera/ku. Takový vztah může končit v manželství, ale také rozpadem kohabitace a navázáním kohabitace další.
- 4) **Soužití namísto manželství** – jedná se o soužití mladých lidí nehodlajících uzavřít sňatek. Lze hovořit o formě vztahu, v němž se rodí i děti.¹⁰³

Jak je to s dětmi v nesezdaném svazku? S postoji k manželství souvisí i rozhodnutí neoženit se či nevdát před narozením dítěte. Roste počet neprovdaných matek. Vznikla představa o tom, že narůstající mimomanželská plodnost je součástí modernizace a westernizace české společnosti, v jejímž důsledku mnoho mladých lidí necítí potřebu dodržovat tradice a řídit se normami, jimž nepřikládají subjektivní důležitost. Vzhledem k tomu, že moderně žijící mladí lidé nepotřebují ke společnému soužití razítko městského úřadu, nelze se divit, že se poměrně značná část dětí rodí matkám neformálně oddaným.¹⁰⁴

¹⁰³ Rabušic, L. *Kde ty všechny děti jsou?* Praha: SLON, 2001. s. 194–199.

¹⁰⁴ Hamplová, D., et al. *Děti na psi knížku?* Praha: SLON, 2007. s. 7.

3.2 Motivy volby manželství a nesezdaného soužití

Motivy k uzavření manželství

Otázka, co lidi osobně motivuje k uzavření sňatku, úzce souvisí s tím, jaký zauímají postoj k manželství a jakou úlohu mu přiřkládají. Z výzkumu D. Hamplové vzešly jako nejdůležitější důvody pro uzavření manželství, láska a touha po bezpečném zázemí (emocionální motivy) a snaha, aby se děti narodily v manželství (zde hovoříme o praktickém motivu). Na těchto obecných motivech se shodují muži i ženy.

Rozdíly mezi muži a ženami byly zjištěny převážně u ekonomických důvodů. Ženy přiřkládají větší význam ekonomickým důvodům k uzavření sňatku. Až na výjimky připadá péče o malé děti na ženy. V době, kdy žena celodenně pečuje o děti, pobírá určitý příspěvek od státu, ale přesto je závislá na výdělku muže. Od příjmu muže se v té době odvíjí životní úroveň celé rodiny. K dalším motivům upřednostňovaným ženami patří i právní záruky, že je manžel neopustí, nebo to bude mít alespoň maximálně ztížené. Opustí-li je manžel, mají právo na výživné. Důraz žen na finanční jistoty jistě souvisí i s faktem, že ženy mají v průměru nižší platy.

Mezi nejméně důležité byly respondenty zařazeny důvody tlaku rodičů a společnosti. Nelze ovšem vyloučit, že ve skutečnosti jsou tyto tlaky mnohem silnější a při skutečném rozhodování důležitější, než je uvedeno. Mladí lidé se většinou obávají přiznat, že jsou stále ovlivněni autoritou svých rodičů, dávají na jejich rady, a proto nejsou v rozhodování plně samostatní.¹⁰⁵

M. Dimitrová odkazuje ve své studii na výzkum realizovaný v letech 2003–2005 monitorující nejčastější důvody vedoucí k uzavření sňatku. Respondenti spatřovali jako hlavní důvod vstupu do manželství dítě. Další odpovědi se týkaly postojů informujících, že dva jsou lepší než jeden, či názorů, že člověk má v manželství stálého partnera, který mu dodává klid a jistotu. Ne příliš častá příčina byla některými dotazovanými spatřována v pocitu jakési samozřejmosti až nutnosti panující v souvislosti s tímto tématem v naší společnosti.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Hamplová, D. Postoje k manželství a rodičovství. In Fialová, L., Hamplová, D. et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: SLON, 2000. s. 75–76.

¹⁰⁶ Dimitrová, M. *Manželství a jeho význam v pojetí české veřejnosti*. http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100074s_MANZELSTVI.pdf [cit. 20.3.2012].

Pouze přání vstoupit do manželství k uzavření sňatku nestačí, ale musejí být k tomu splněny další objektivní podmínky. A právě naplnění či naopak nesplnění těchto podmínek mohou být důvodem k dnešnímu odkládání sňatků. Lze sem zařadit např. podmínky ekonomické (ekonomická samostatnost, výdělečná činnost, dostatečný finanční příjem, samostatné bydlení), podpora ze strany rodičů a státu, splnění „formálních“ náležitostí (dovršení plnoletosti, ukončené vzdělání) a silný partnerský vztah. Silným partnerským vztahem se rozumí dlouhodobá známost s partnerem, ověřená schopnost společného života společným bydlením a hospodařením před sňatkem.

Hamplová konstatuje výsledky průzkumu ukazující, že hodnota manželství zůstává mladou generací zachována. Mladí lidé k němu přistupují zejména z emocionálního hlediska a snaží se v něm nalézt naplnění svých citových potřeb, i když praktické výhody manželství jimi nejsou opomíjeny. Nebylo potvrzeno, že by se muži a ženy v hodnocení významu manželství pro svůj život významně lišili, že by manželství mělo pro ženy markantně vyšší hodnotu než pro muže.¹⁰⁷

Motivy nesezdaného soužití

Z výzkumů D. Hamplové a S. Pikáلكové bylo zjištěno, že respondenti chápající nesezdané soužití jako manželství na zkoušku, volí tuto alternativu partnerského soužití z důvodu snadného rozchodu. Jako další motiv byla uváděna větší nezávislost u respondentů preferujících toto soužití jako celoživotní, jež ponechává svobodu. Ti, kteří nesezdané soužití chápali jako předstupeň manželství, jej volili, aby si otestovali partnera a vzájemné soužití, jeho pevnost. U lidí odkládajících vstup do manželství se L. Fialová et al. domnívají, že si ještě nejsou jisti, zda je jejich partner „ten pravý“. Nebo jim pouze sňatek připadá zbytečný či omezující, pokud zatím nemají děti.

Motivem k životu v nesezdaném soužití může být odmítání manželství coby nepotřebné instituce, tedy názor, že „pokud se máme rádi, nepotřebujeme žádný papír“. Nebo jen lidé stále čekají na „toho pravého“ (tu pravou). N. Wartiková konstatuje, že některým lidem soužití s partnerem vyhovuje více než být sám, i v případě, že pro ně není partner ten nejlepší, jakého by si představovali pro manželství na celý zbytek

¹⁰⁷ Hamplová, D. Postoje k manželství a rodičovství. In Fialová, L., Hamplová, D. et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: SLON, 2000. s. 77–78.

života. Spatřují tak význam nesezdaného soužití ve sdílení domácnosti a určité jistotě bez velkého závazku, tedy konečné volby. V tomto smyslu je nesezdané soužití chápáno jako zadní vrátka. Nebo některé ženy, z obavy před ztrátou partnera, akceptují partnerovo přání nevstupovat do manželství, i když sami po sňatku touží. P. Šmolka upozorňuje na situaci, kdy by jeden z partnerů začal zvýhodňovat manželství a druhý soužití, což by mohlo do vztahu přinést problémy. V nesezdaných soužití by si partneři předem měli ujasnit, co od vztahu očekávají.¹⁰⁸

M. Vítěčková uvádí další důvody volby nesezdaného soužití. Dosavadní výsledky výzkumů ukazují, že nesezdané soužití není většinou plánovanou záležitostí, nejedná se tedy o celoživotní strategii. Je evidentní, že je to něco, do čeho se lidé dostali v důsledku určitých okolností. Nejčastěji uváděnými důvody jsou postoje, že manželství je jen formalitou, vliv okolí a obava ze změny vyslovená spíše těmi, jež si manželstvím již prošli, a v současné době jim forma nesezdaného soužití vyhovuje více a cítí se být spokojenější než ve svazku manželském. Mladé svobodné páry uvádějí spíše finanční důvody týkající se svatby jako nákladné investice. Na volbu nesezdaného soužití má vliv i samotná osobnost, hodnoty, postoje, zkušenosti, životní styl, ale i osobní situace.¹⁰⁹

3.3 Výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití

V čem se vlastně liší nesezdané soužití od manželství? Ve druhé polovině šedesátých let minulého století bylo nesezdané soužití považováno prvními švédskými páry za alternativu „přežilé“ instituce manželství. Z tehdejších diskuzí vyplývalo, že partneři žijící nesezdaně si sice uvědomují menší jistotu, kterou v soužití mají, ale naopak přikládají význam tomu, že tato nejistota je nutí chovat se k sobě stále velmi ohleduplně a odpovědně. Jsou si vědomi křehkosti vztahu, což se údajně pozitivně projevuje v jeho kvalitě. V tomto duchu byly provedeny L. Angebringovou výzkumy mezi nesezdanými páry. Respondenti se vyjadřovali o manželství jako o formě nedůvěry, neboť si manželé nedůvěřují, že by spolu mohli dlouhodobě žít, zaváží se bohem či právem, a že se budou milovat až do smrti. Z hlediska stability obou typů

¹⁰⁸ In Jedrzejczykova, V. *Závazek v nesezdaných soužitích* [online]. Bakalářská práce. Brno: MU, 2007. s. 17–18. http://is.muni.cz/th/165475/fss_b/Zavazek_v_NS.pdf [cit. 20.3.2012].

¹⁰⁹ Vítěčková, M. *Proč se nevezali, když spolu mají dítě?* <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=368&lst=118> [cit. 20.3.2012].

soužití nebyl mezi nimi zjištěn výrazný rozdíl. Dle odhadů je míra rozvodovosti manželství a míra rozpadovosti nesezdaného soužití přibližně stejná. Pravděpodobnost, že člověk během svého života naváže více ať už sezdaných či nesezdaných svazků, není vůbec malá. Významný rozdíl mezi těmito dvěma svazky existuje v případě ukončení svazku.¹¹⁰

Dle Vágnerové manželství nabízí:

- 1. Potřebu citové jistoty** – manželé mají společné příjmení, domov, čímž ukazují, že patří k sobě. Protože jejich manželství bylo úředně zpečetěno, může je naplňovat ve větší míře než partnerství. Člověk není oficiálně sám, vztah lze ukončit jen rozvodem.
- 2. Potřebu seberealizace** – uzavření sňatku je potvrzením, že byla splněna sociální norma. Dospělý člověk se integroval do určité sociální struktury osob žijících v manželství. Toto soužití není jen důkazem kvality jedince a jeho sebepotvrzení, ale má význam i sociální. Může v něm docházet k seberealizaci prostřednictvím kvalit partnera.
- 3. Potřebu otevřené budoucnosti** – naplněna představou dalšího společného života. Do manželství je plánování společného budoucího života přímo zaneseno a častým společným cílem partnerů je mít děti.¹¹¹

Pokud partneři žijí společně „na hromádce“ nebo jinak „na psí knížku“, jak se u nás tradičně říkalo, lze toto soužití považovat za vhodné testovací období před vstupem do manželství. Ukončení nesezdaného soužití je z právního pohledu mnohem snadnější, neboť se nezahajuje žádné řízení o rozvod a s ním související vypořádání společného jmění manželů. Výhoda je také spatřována v tom, že není třeba si nechat změnit údaje o osobním stavu v občanském průkaze apod. Rozchod není právně řešen, ale mnohdy je rozchod či rozpad rodiny emočně stejně závažný jako v případě rozvodu nebo „rozchodu bez rozvodu“. Ukončení vztahů nesezdaných párů mohou probíhat stejně jako u manželských párů, pokud se začnou mezi nimi vést spory o společný majetek a jejich společné nezletilé dítě.¹¹²

¹¹⁰ Rabušic, L. *Kde ty všechny děti jsou?* Praha: SLON, 2001. s. 198.

¹¹¹ Pulkrábková, E. *Právní a sociální aspekty osob žijících v manželství a nesezdaném soužití* [online]. Bakalářská práce. UTB ve Zlíně a IMS Brno: 2010, s. 10.

http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/13443/pulkr%C3%A1bkov%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1 [cit. 21.3.2012].

¹¹² Novák, T., Průchová, B. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada Publishing, 2007. s. 105.

Pokud zanikne manželství rozvodem, zákon určuje majetkové vyrovnání v souladu s jasně formulovanými právními nařízeními. Taková pravidla nejsou vytvořena pro zánik nesezdaného soužití a slabšímu partnerovi tak může být způsobena větší újma, než by tomu bylo v případě právě vedeného rozvodu.¹¹³

V České republice páry žijící v nesezdaném svazku s dětmi nepožívají z právního hlediska ani z pohledu sociálního a daňového systému žádných speciálních výhod. Výhoda může být spatřována spíše při žádostech o bankovní půjčky. Žádá-li o finanční půjčku manžel, berou se v úvahu příjmy a náklady celé rodiny. Je-li žena v domácnosti, snižuje se částka, kterou si rodina může půjčit. U svobodného žadatele se přihlíží pouze k jeho vlastním příjmům a výdajům a má tak větší šanci na získání vyšší půjčky. V manželství lze ale získat celou řadu půjček, hypoték a jiných finančních produktů speciálně určených pro novomanžele. Novomanželé mají většinou nárok na hypotéku o vyšší finanční hodnotě.

Nesezdaní partneři si musí být vědomi obtížnější pozice v majetkové a finanční sféře než manželé a počínat si s větší opatrností. Dojde-li k jejich rozchodu, nemají, na rozdíl od manželů, automatický právní nárok na majetek společně nabytý v průběhu vztahu. Společné jmění je mnohdy nevýhodou i pro manžele, kdy o část svého jmění v případě rozvodu přijdou. Tuto nepříjemnou záležitost lze předem právně ošetřit předmanželskou smlouvou. Vzhledem k tomu, že nesezdaným po rozchodu nevzniká právní nárok na majetek, podobně je tomu i v situaci, kdy po rozchodu není druhý partner se schopen samostatně žít, neboť pečuje o společné nezletilé dítě. Pečujícím tak nevzniká nárok na finanční podporu (výživné) od bývalého partnera.¹¹⁴

Zákon o rodině upravuje vyživovací povinnost pouze mezi stanoveným okruhem osob (rodiči a dětmi, ostatními příbuznými – potomky, předky, manžely, rozvedenými manžely a neprovdanou matkou a otcem jejího dítěte). Matka dítěte, která není za otce dítěte provdána, má vůči otci dítěte právo, aby jí přiměřeně přispíval na úhradu výživy a dále má právo na příspěvek na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím. Na druhá a družku zákon o rodině už nepamatuje.¹¹⁵

¹¹³ Rabušic, L. *Kde ty všechny děti jsou?* Praha: SLON, 2001. s. 199.

¹¹⁴ Hamplová, D., et al. *Děti na psí knížku?* Praha: SLON, 2007. s. 81–82.

¹¹⁵ *Zákon č. 94/1963 Sb. o rodině ve znění pozdějších předpisů.* Praha: Eurounion, 2007. s. 108–121.

Mezi nevýhody nesezdaného soužití patří nemožnost společného zdanění, odečtů slev na dani na partnera a vzniku vdoveckého důchodu v případě úmrtí jednoho z partnerů. Rovnoprávné postavení nesezdaného soužití muže a ženy s manželstvím zůstává v oblasti rodičovských práv, práv dítěte a vybraných oblastí práva sociálního zabezpečení (nemocenské pojištění a systém státní sociální podpory). Ochrana rodiny s dětmi jako takové je garantována Ústavou České republiky, aniž se zmiňuje o manželství.

Zákon o rodině nečiní rozdíl mezi dětmi narozenými v manželství a dětmi narozenými v nesezdaném soužití. Děti narozené v obou typech soužití mají tedy stejná práva. Pokud je muž uveden jako otec dítěte v rodném listě, má ke svému mimomanželskému dítěti stejné povinnosti jako k dítěti narozenému v manželství. I když na výživné mezi nesezdanými páry není právní nárok, zákon o státní sociální podpoře počítá s faktickým poskytováním výživného mezi osobami žijícími v nesezdaném soužití v rámci institutu společně posuzovaných osob. Pro účely nároku dávek z nemocenského pojištění a sociálního zabezpečení je nesezdané soužití rovno manželství, žijí-li spolu druh a družka ve společné domácnosti minimálně tři měsíce. Tento systém sociálních podpor je tak nastaven z toho důvodu, aby se nesezdanému soužití nedostávalo větších a neopodstatněných výhod.¹¹⁶

Výhoda manželství se může projevit v těžkých životních situacích. Manželé mají nárok na pozůstalostní penzi a také po sobě vzájemně dědí. U nesezdaných párů majících společné děti, dědí ony. Má-li např. muž z předchozího vztahu další děti, jsou také považovány za dědice. Přítelkyně, která žila s partnerem ve společné domácnosti, stojí stranou pouze v případě, že nebyla sepsaná závěť. Pokud je pár sezdaný, má pozůstalá žena nárok na stejný podíl jako děti.¹¹⁷

¹¹⁶ Hamplová, D., et al. *Děti na psí knížku?* Praha: SLON, 2007. s. 82.

¹¹⁷ *Jak si z pohledu daní a péče o děti stojí manželé a nesezdaní partneři?* <http://www.rozhlas.cz/zpravy/clovek/zprava/jak-si-z-pohledu-dani-a-pece-o-deti-stoji-manzele-a-nesezdani-partneri--1031429> [cit. 21.3.2012].

3.4 Postoje k manželství

V České republice došlo během poslední dekády dvacátého století k velmi významným změnám demografického chování, což vyvolalo rozsáhlý zájem mezi sociology a demografy. V průběhu 90. let se uskutečnila celá řada empirických šetření směřovaných na proměnu rodinného chování, a snažících se odhalit faktory ovlivňující muže a ženy při rozhodování o vstupu do manželství nebo narození dítěte. Zvláštní pozornost se přitom věnovala jak postojům a hodnotám české populace, tedy obecnějšímu kulturnímu prostředí, tak ekonomické situaci mladých rodin a mladých svobodných a bezdětných mužů a žen.¹¹⁸

Na základě šetření ISSP z roku 2002 byly zjišťovány postoje k manželství a ostatním typům rodinného uspořádání. Od roku 1994 se názor na nesezdané soužití nijak nezměnil. Necelé tři čtvrtiny respondentů byli názoru, že partneři by si nejdříve měli vyzkoušet společný život a až poté vstoupit do manželství. Polovina dotázaných souhlasila s tvrzením, že je v pořádku, aby spolu lidé žili, aniž by uvažovali o sňatku. Nelze z tohoto usoudit, nakolik lidé souhlasí s těmito typy soužití v případě, že se jim narodí dítě. V roce 2002 souhlasilo necelých 60 % dotázaných s výrokem, že by lidé uvažující o dítěti, měli vstoupit do manželství. Nesezdané soužití většinou schvalovali bezdětní, svobodní a rozvedení žijící v neformálním svazku.

Z provedených analýz bylo zjištěno, že postoje k manželství a jeho alternativám se měnily od konce 90. let až po začátek nového tisíciletí jen velmi pozvolna. Méně tradiční postoje měli mladší, svobodní, bezdětní respondenti převážně se středním vzděláním ukončeném maturitou a vyšším vzděláním. Výsledky také ukázaly, že lidé s nižším vzděláním méně často preferují soužití partnerů bez oddacího listu a při tom právě mezi nimi je ve skutečnosti nejvíce neformálních svazků. Dále bylo zjištěno, že lidé s vyšším vzděláním mají menší pravděpodobnost, že založí rodinu mimo manželství.¹¹⁹

¹¹⁸ Hamplová, D., et al. *České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003. s. 5.

¹¹⁹ Chaloupková, J., Šalamounová, P. *Postoje k manželství, rodičovství, a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. s. 20–25.

Jakou cenu má manželství pro českou populaci lze nalézt v šetření reprodukčního chování provedeného Českým statistickým úřadem v roce 1993. Jak již bylo zmíněno, od této doby teprve změna demografického a sňatkového chování začínala. Dle získaných výsledků tohoto šetření 68 % žen a 76 % jejich partnerů označili manželství za nejdůležitější věc na světě. Jen malá část respondentů by si dokázala představit šťastný život v neformálním partnerském svazku.

Dle Kučery je důležitý i přístup k manželství. Cílem průzkumu bylo zjistit, zda je manželství vnímáno pouze jako praktická instituce (ve smyslu zabezpečení dětí), nebo jí je přikládána nějaká „vyšší“ morální hodnota. Z průzkumů vyplynulo, že česká společnost ji vnímá oběma způsoby. 82 % dotázaných si myslelo, že důvodem uzavření sňatku je narození dítěte do manželství, na druhou stranu velká část populace (tři čtvrtiny) přisuzovala manželství etickou a morální hodnotu. 62 % mužů a 70 % žen odpovědělo, že je manželství posvátnou institucí a 59 % mužů a 68 % žen souhlasně odpovědělo, že manželský slib by měl platit po celý život. Tento postoj nezastávala jen starší generace, ale i téměř 60 % mladých lidí ve věku 18–29 let. V jiném šetření označilo život v manželství s jediným životním partnerem za svůj ideál 75 % mladých ženatých a vdaných a 62 % svobodných ve věku 18–30 let. Morální hodnota manželství vyvstává z přesvědčení, že má smysl, aby se lidé brali, i když neplánují děti. S tímto tvrzením souhlasilo 71 % mužů a 73 % žen. Více než polovina mladých lidí žijících v manželském svazku odpověděla, že k tomuto rozhodnutí je přimělo přesvědčení, že nesezdané soužití není vhodná forma, z nichž 45 % uvedlo jako důvod nesouhlas rodičů s nesezdaným soužitím.

I když je tradiční rodina a manželský svazek stále pro podstatnou část společnosti nezpochybnitelnou hodnotou, zároveň se zvyšuje tolerance vůči nesezdanému soužití. Přijatelnými se stávají oba typy tohoto soužití: společné bydlení před sňatkem i trvalé soužití bez oddacího listu. Z mladých respondentů ve věku 18–29 let jen 5 % odsoudilo tento neformální svazek a 73 % prohlásilo, že je v pořádku, lidé nad 60 let je razantněji odmítali.¹²⁰

¹²⁰ Kučera, M. Demografické chování mladých lidí v České republice, jeho sledování v průzkumech, hodnocení reálné situace a vnější vlivy. In Fialová, L., Hamplová, D. et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: SLON, 2000. s. 22–23.

Dle Kučery je počátek dospělosti určitou přechodnou fází lidského života, v níž se většina mladých lidí připravuje s již získaným vzděláním a kvalifikací na životní dráhu, na vstup do manželství a na založení rodiny. V tomto období si formulují své životní cíle. Byly zrealizovány průzkumy mapující úvahy a představy mladých lidí o jejich životní dráze (resp. o místě, které v nich zaujímá sňatek a děti). Výsledky demonstrovaly, že téměř 90 % mladých lidí předpokládalo, že v budoucnu do manželství vstoupí. Dále bylo zjišťováno, co je pro tuto skupinu respondentů lákavé a čemu by dali přednost, kdyby si mohli svobodně a bez zábran vybrat. V této volbě hraje zásadní význam věk a momentální situace. Je pochopitelné, že jinak se rozhodují velmi mladí do dvaceti let a studenti, a jinak čerství absolventi. Žít pro rodinu a děti bylo prioritou spíše pro ženy se základním vzděláním. Naopak mladé, svobodné, vysokoškolsky vzdělané ženy nepřisuzovaly rodině a dětem absolutní životní prioritu, s nimiž se shodovali i muži.¹²¹

Rabušic ve své knize také uvádí, že v současnosti v České republice uzavírá manželství stále menší podíl lidí než před rokem 1990, a že česká společnost se více orientuje na partnerský vztah. Dle Rabušice vypovídá nízká úroveň sňatečnosti jak o odkladu sňatků do vyššího věku, tak do určité míry i o jejich odmítání. Zvýšení intenzity sňatečnosti se v nejbližších letech nepředpokládá. Hamplová na základě svých výzkumů tvrdí, že mezi nositele nových forem soužití nemusí nutně patřit lidé s vyšším vzděláním. Bylo zjištěno, že respondenti s vysokoškolským vzděláním zaujímají tradičnější postoje než respondenti se středoškolským vzděláním. Ze zjištěných údajů plyne, že nesezdané soužití upřednostňují spíše lidé s nižším vzděláním, zatímco lidé s vysokoškolským vzděláním volí spíše přímý vstup do manželství.¹²²

Během 90. let minulého století došlo k rozšíření věkových pásem uvažovaných pro sňatek a rození dětí, které se promítlo i v úvahách o nejvhodnějším věku pro tyto životní kroky. V roce 1997 muži vstupovali do svazku manželského v průměru ve věku 27,7 let a ženy ve věku 25,4 let. Průměrný věk matek při narození prvního dítěte činil 24 let. Všechny tyto hodnoty vzrostly od roku 1992 o dva až tři roky. Lze konstatovat, že v každé době a pro každou odlišnou skupinu mladých lidí existuje objektivně i subjektivně nejvhodnější období pro vstup do manželství a narození prvního dítěte.

¹²¹ Kučera, M. Demografické chování mladých lidí v České republice, jeho sledování v průzkumech, hodnocení reálné situace a vnější vlivy. In Fialová, L., Hamplová, D. et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: SLON, 2000. s. 45–46.

¹²² Kocourková, J., Rabušic, L. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: Univerzita Karlova, 2006. s. 8.

Záleží však na situaci, co se týče zaměstnání a bytových podmínek rodiny. Odkládání těchto životních kroků má také svoji horní věkovou hranici, zvláště pro narození prvního dítěte. Mladší věková hranice se nachází u žen než u mužů, neboť hranice je dána spíše fyziologicky než psychicky. Pokles sňatečnosti se v 90. letech vysvětluje především tím, že značná část mladých lidí odložila vstup do manželství na pozdější dobu (např. z důvodu zlepšení objektivních podmínek – bydlení, nebo z důvodu dokončení vzdělání, budování kariéry aj.).¹²³

Rabušic tvrdí, že postoje k manželství a rodině, reprodukční plány a preference týkající se životního stylu jsou u dnešních mladých lidí v rozporu. Děti hodlají mít, ale podle jejich názoru by se měly rodit v manželství, ale přitom sňatky tato generace uzavírat příliš nehodlá. Z postojů k některým trendům, jako je zvyšující se podíl svobodných matek nebo růst nesezdaných soužití vyplývá, že vztah mezi sňatkovým a prokreativním chováním se bude více rozvolňovat. Nebude to stejné jako v minulosti, kdy intenzita plodnosti byla podmíněná intenzitou sňatečnosti. Ženy zvažující mít děti, budou stále více rodit i mimo manželství. Z hlediska plodnosti přestává být sňatek podmínkou.¹²⁴

Manželství z hlediska jistoty a stability je vhodnější pro výchovu dětí a díky právním a ekonomickým výhodám i pro jejich zaopatření. Účastníci tohoto právního vztahu mají své povinnosti, ale i práva, a tato společenská instituce je často státem podporována. Nesezdané soužití charakteristické větší svobodou a nezávislostí je považováno za méně závazný vztah bez ekonomických a legislativních výhod jako má manželství. Ale i přesto tento vztah může být stejně silný jako v manželství. V případě, že partneři dospějí ke zjištění, že si nerozumí, a jejich společný život není definitivní, snadněji z takového vztahu mohou vystoupit, mají tedy možnost volby. Oba způsoby soužití mají svá pro i proti, ale každý má možnost zvolit si takový, který je pro něj výhodnější.

¹²³ Kučera, M. Demografické chování mladých lidí v České republice, jeho sledování v průzkumech, hodnocení reálné situace a vnější vlivy. In Fialová, L., Hamplová, D. et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: SLON, 2000. s. 60–61.

¹²⁴ Kocourková, J., Rabušic, L. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: Univerzita Karlova, 2006. s. 9.

4. VÝZKUM

Závěrečná kapitola obsahuje vlastní výzkum. Nejdříve se zaměříme na vymezení popisu, cílů výzkumu a stanovení hypotéz. Podrobněji zde bude rozebrána charakteristika zvolené metody výzkumu a výběr cílové skupiny. Následně se pokusíme o analýzu zjištěných dat výzkumu a na závěr budou interpretovány výsledky výzkumu.

4.1 Popis a cíl výzkumu

Problematika manželství a jiných alternativních forem soužití je v současné době aktuálním tématem, o němž neustále slyšíme v rozhlase, televizi, či čteme v tisku a na internetu. Cílem výzkumu bude zjištění, jaké postoje zaujímá dnešní populace k manželství. Zda lidé mají zájem vstoupit do institucionalizovaného svazku, a jaký považují nejvhodnější věk pro vstup do manželství. Dále z jakého důvodu se domnívají, že lidé uzavírají sňatek či proč naopak dochází k rozvodům. Výzkum je také zaměřen na otázky týkající se spokojenosti v partnerství či manželství a na otázky týkající se rodiny (zejména názor na rození a výchovu dětí). Je nezbytné znát, v čem respondenti spatřují největší výhodu i nevýhodu manželství a především, zda je manželství jimi preferováno před jinou alternativní formou soužití.

Výsledky výzkumu budou vycházet z aspektu, pohlaví, věku, vzdělání a rodinného stavu cílových skupin. Tyto nezávislé proměnné nám umožní splnit cíl výzkumu. Pohlaví je zvoleno z toho důvodu, neboť lze předpokládat, že muži a ženy mají odlišné postoje k otázkám manželství a rodiny. Další zvolená proměnná je věk vypovídající o postojích mladších a starších lidí. Pro analýzu byly zvoleny 2 kategorie, mladší a starší respondenti. Mladší lidé ve věku 15–20 let a 21–30 let. Starší lidé jsou pak stanoveni od 31–40 let, 41–50 let a lidé nad 50 let. V tomto případě se lze domnívat, že s věkem bude stoupat konzervativnost postojů. Další proměnnou je rodinný stav, neboť zde je pravděpodobné, že rozvedení a ovdovělí budou zaujímat jiné postoje a názory než lidé svobodní či lidé žijících v manželském svazku (ať už fungujícím či nefungujícím). Faktor, mající vliv na postoje k manželství, má i vzdělání. Do analýzy byly stanoveny 2 kategorie zahrnující respondenty s nižším vzděláním a respondenty s vyšším vzděláním. Lidé s nižším vzděláním mají nejvyšší dosažené vzdělání základní, učební

obor, učební obor s maturitou a střední s maturitou. Respondenti s vyšším vzděláním mají nejvyšší dosažené vzdělání vyšší odborné a vysokoškolské.

Pro účely výzkumu byly stanoveny hypotézy, jež jsou základem pro jeho vyhodnocení a pomocí nichž jsou vymezeny vztahy mezi proměnnými, které jsou potvrzeny nebo vyvráceny na základě výzkumného šetření.

H1: Respondenti preferují manželství před nesezdaným soužitím.

H2: Ženy více považují nevěru za častější důvod rozpadu manželství než muži.

H3: Ženy častěji preferují narození dítěte až v manželství než muži.

H4: Starší respondenti více považují lásku za nejčastější motiv uzavření sňatku než mladší respondenti.

H5: Čím nižší vzdělání, tím větší spokojenost v manželství či nesezdaném soužití.

H6: Život v manželství preferují častěji starší respondenti než mladší.

H7: Respondenti žijící v manželství více spatřují rozdíl mezi životem v manželství a životem v nesezdaném soužití než respondenti žijící v manželství.

4.2 Metody výzkumu

Pro zjištění postojů vztahujících se k cílům diplomové práce a ověření hypotéz byl zvolen kvantitativní výzkum. Sběr dat byl realizován metodou dotazování s využitím techniky dotazníku. Tato technika byla určena k získání primárních dat u cílové populace získané výběrem respondentů svobodných, ženatých/vdaných, rozvedených a ovdovělých. Při jeho konstrukci se vycházelo z obsahové analýzy sekundárních dat (odborné literatury, údajů ČSÚ, sociologických studií, internetových zdrojů atd.) sloužící k vypracování diplomové práce. Vzhledem k jeho rychlému a efektivnímu zpracování lze získat v relativně krátkém čase informace od velkého počtu respondentů s nízkými ekonomickými náklady. A jakožto nejčastěji používaná metoda ve výzkumu umožňuje hromadně a rychle zjišťovat např. postoje, názory, hodnoty aj. dotázaných respondentů.

Pro tuto diplomovou práci byl zvolen především elektronický dotazník vytvořený pomocí online bezplatné webové služby. Výhoda této služby spočívá v anonymitě, ve vygenerování všech odpovědí, průběžném monitorování a umožňující výzkumníkovi kdykoli nahlížet na anonymní odpovědi jednotlivých osob. Pomocí filtrů lze zvolit určitou kategorii, kterou zrovna potřebujeme hodnotit a zjistit tak počet. Dotazník byl distribuován elektronickou poštou na e-mailové adresy (i když e-mailová adresa není anonymní, nelze zjistit, který dotazník vyplnil neanonymně oslovený respondent). Dále byl propagován a distribuován prostřednictvím sociální sítě a menší část tištěných dotazníků byla doručena fyzicky, a po jejich návratu byla výzkumníkem elektronicky zadána do systému. Tato forma distribuce je ekonomicky výhodná, neboť není zapotřebí tisk velkého množství dotazníků a odpadají náklady spojené s jejich doručením (např. dopravou). Tento způsob dotazníkového šetření byl tedy zvolen z hlediska nízké časové náročnosti pro respondenta i zadavatele a snadnějšího vyhodnocení výstupních dat. Nevýhodu dotazníku lze spatřovat v situacích, uvede-li respondent více odpovědí, než je stanoveno, v neporozumění otázek, nevyplnění všech otázek či neochotě a nezájmu respondenta odpovídat, neboť to pro něj může být obtěžující. Neexistuje zde možnost kontroly, aby se respondent nezúčastnil výzkumu vícekrát. Elektronický dotazník je omezen pro respondenty, kteří nejsou počítačově gramotní a nemají přístup k internetové síti.

Obsahem dotazníku je úvodní část tvořící stručnou žádost o jeho vyplnění, definice účelu, pro který byl dotazník stanoven a pokyny k jeho vyplnění se závěrečným poděkováním. Po úvodní části následují otázky. V dotazníku bylo respondentům položeno celkem 23 otázek, buď uzavřených, nebo polouzavřených. 8 otázek je zaměřených na zjištění tvrdých dat týkajících se osobních údajů např. pohlaví, věku, rodinného stavu, nejvyššího dosaženého vzdělání, statusu, počtu dětí aj. Podle toho bylo možné rozdělit respondenty na skupiny podle těchto kritérií. Další 15 otázek se týká postojů a názorů na manželství. Pro zjištění postojů byla použita Likertova škála obsahující odpovědi ano – spíše ano – nevím – spíše ne – ne. Otázky v dotazníku jsou sestaveny tak, aby odpovědi na ně dokázaly co nejlépe vystihnout danou problematiku. Dále aby byly obsahově srozumitelné, jednoznačné a přiměřeně dlouhé. V případě výběrových uzavřených otázek jsou odpovědi předem formulovány a dotazovaný má možnost výběru jedné odpovědi nejvíce se blížící jeho názoru. Pouze u jedné otázky měli respondenti možnost zvolit více odpovědí (max. 3). Polouzavřené otázky obsahují

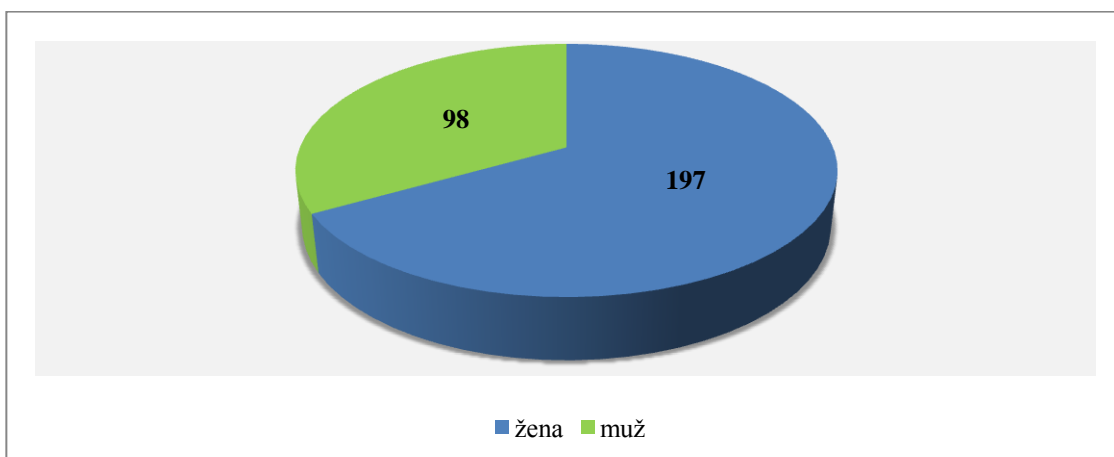
kombinaci uzavřené a otevřené položky nabízející respondentovi možnost odpovědět buď z předem daných odpovědí, nebo se mu nabízí položka „jiné“, kde může dopsat vlastní odpověď. Plné znění dotazníku je přílohou č. 1 této diplomové práce.

Pro kontrolu stanovených otázek byl proveden předvýzkum formou pilotáže, kde byla u předem vybraných respondentů ověřena správnost, srozumitelnost a vhodnost formulace otázek v dotazníku. Poté následoval samotný výzkum v měsíci březnu letošního roku. Celkem bylo požádáno cca 500 respondentů o vyplnění dotazníku, jejichž návratnost činila celkem 295 vyplněných dotazníků, což je 59 %. Výběr respondentů nebyl zcela náhodný. 60 oslovených respondentů byli zaměstnanci ve veřejné správě, 380 osobně známých respondentů bylo osloveno prostřednictvím internetové sociální sítě a zbývajícím 60 respondentům byl dotazník doručen fyzicky (z nichž 20 respondentů tvořili studenti gymnázia, 10 respondentů ze zdravotnického zařízení, 10 respondentů pracujících ve výrobě a 20 respondentů byli blízcí známi). Vyplněné dotazníky byly následně vyhodnoceny, graficky zpracovány a interpretovány.

4.3 Analýza zjištěných dat výzkumu

Vyhodnocením dotazníku byl získán soubor empirických dat. Empirická data jsou situována pomocí grafů. Pro každou otázku je vytvořen graf zachycující počet respondentů a jejich zvolené odpovědi.

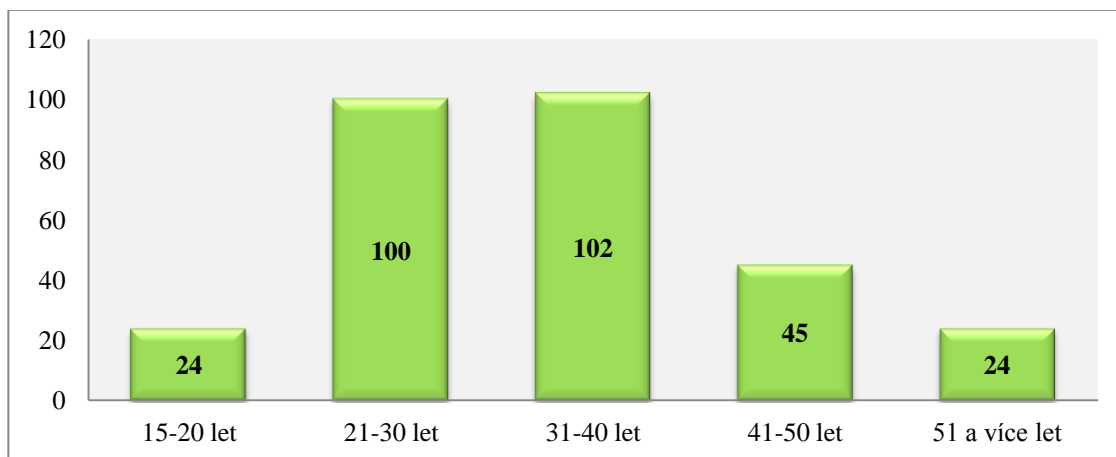
Graf 2: Struktura cílové populace dle pohlaví

Zdroj: Vlastní výzkum

První otázka v dotazníku se týkala pohlaví respondenta. Tento graf tedy zachycuje rozdělení respondentů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření podle pohlaví. Šetření se zúčastnilo celkem 295 respondentů, z nichž je převažující zastoupení žen v počtu 197 (66,8 %) a v počtu 98 (33,2 %) jsou zastoupeni muži.

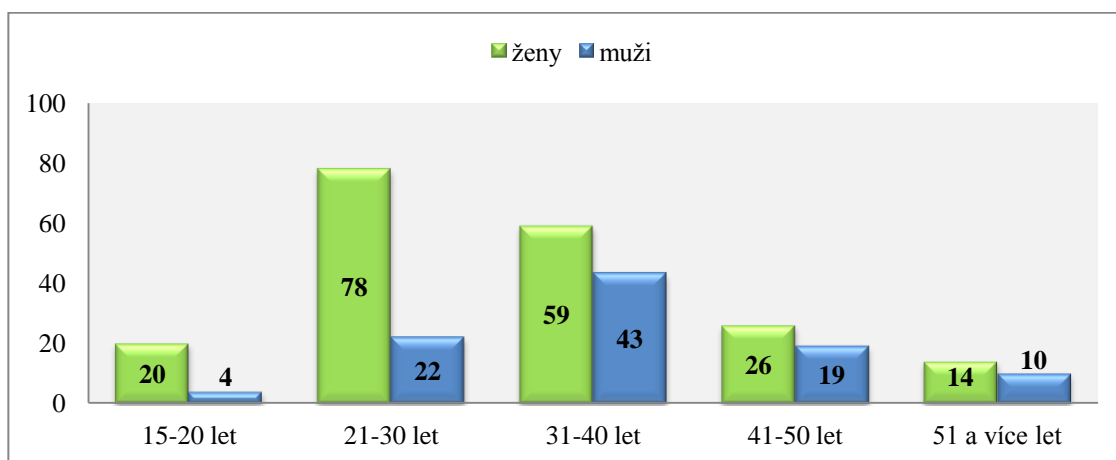
Graf 3: Struktura cílové populace dle věku

Zdroj: Vlastní výzkum

Druhá otázka směřovala ke zjištění věku respondenta. V tomto grafu je znázorněno, že ze všech dotazovaných bylo 8,1 % respondentů ve věku 15–20 let a 33,9 % ve věku 21–30 let. Tito respondenti spadají do určené kategorie mladších respondentů, celkem v součtu 42 %. Nejpočetnější skupinu tvoří respondenti ve věku 31–40 let (34,6 %). V menším zastoupení 15,3 % jsou pak respondenti ve věku 41–50 let a 8,1 % ve věku 51 a více let. Tito respondenti spadají do kategorie starších respondentů, celkem tedy 58 %.

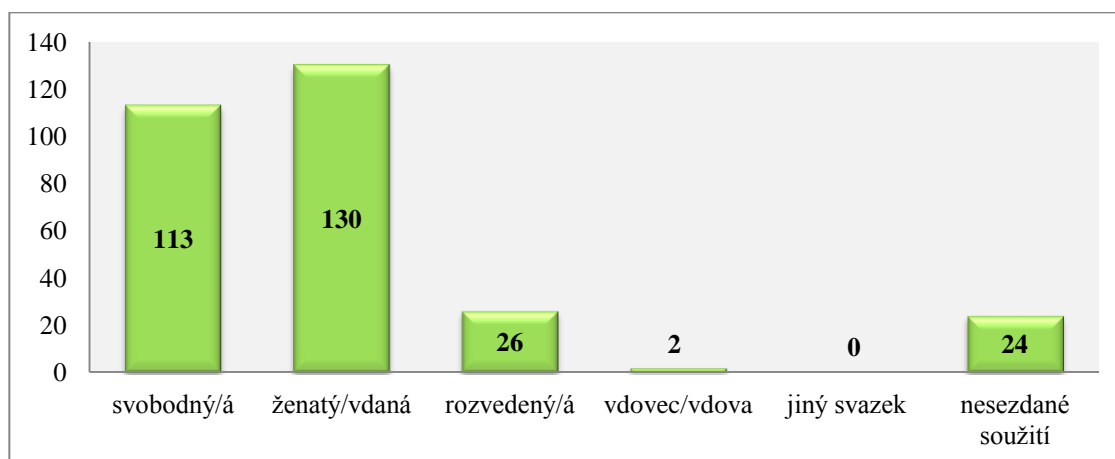
Graf 4: Struktura cílové populace dle věku a pohlaví

Zdroj: Vlastní výzkum

Tento graf ilustruje pro přehled počet zastoupení mužů a žen dle věku. Ve věku 15–20 let mají větší zastoupení ženy, tedy 6,8 % než muži 1,4 %. Ve věkové kategorii od 21 do 30 let se nachází 26,4 % žen a 7,5 % mužů. Věková skupina od 31 do 40 let je z hlediska pohlaví téměř vyrovnaná. Tvoří ji 20 % žen a 14,6 % mužů. Věkovou kategorii od 41 do 50 let tvoří více ženy, tedy 8,8 % a muži pouhých 6,4 %. Nejméně početná skupina ve věku 51 a více let je zastoupena 4,7 % ženami a 3,4 % muži.

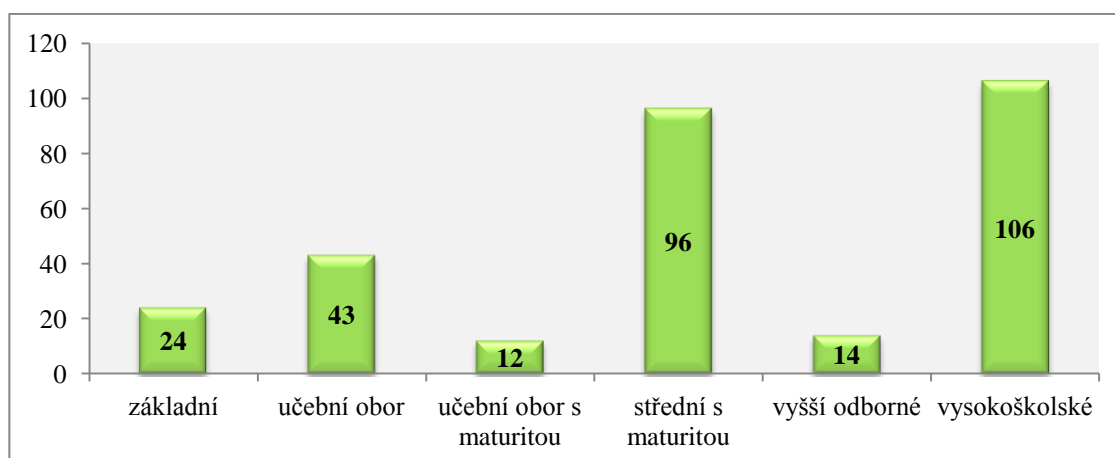
Graf 5: Struktura cílové populace dle rodinného stavu

Zdroj: Vlastní výzkum

Třetí otázka se týkala rodinného stavu respondenta. Z celkového počtu dotazovaných tvoří 38,3 % svobodní respondenti. Z grafu je patrné, že většina respondentů je ženatých nebo vdaných, celkem tedy 44,1 %. Rozvedených respondentů je 8,8 % a ovdovělých pouze 0,7 %. Jiný svazek nevedl nikdo a 8,1 % dotázaných uvedlo, že žije v nesezdaném soužití.

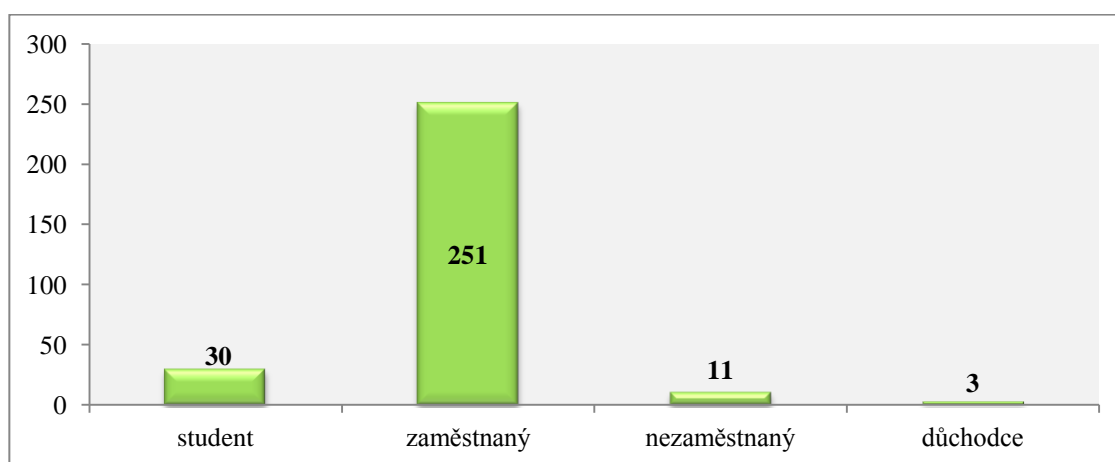
Graf 6: Struktura cílové populace dle nejvyššího dosaženého vzdělání

Zdroj: Vlastní výzkum

Čtvrtá otázka byla zaměřena na nejvyšší dosažené vzdělání respondenta. Graf zobrazuje, že 8,1 % tvoří respondenti s nejvyšším dosaženým základním vzděláním, 14,6 % je vyučených, 4,1 % je vyučených s maturitou a 32,5 % má nejvyšší dosažené střední vzdělání ukončené maturitou. Tito respondenti jsou zařazeni do určené kategorie respondentů s nižším vzděláním, což činí v součtu 59,3 %. Do kategorie s vyšším vzděláním pak spadá 4,7 % dotázaných s vyšším odborným vzděláním a nejvíce tvoří 35,9 % vysokoškolsky vzdělaných. Kategorie s vyšším vzděláním činí 40,6 %.

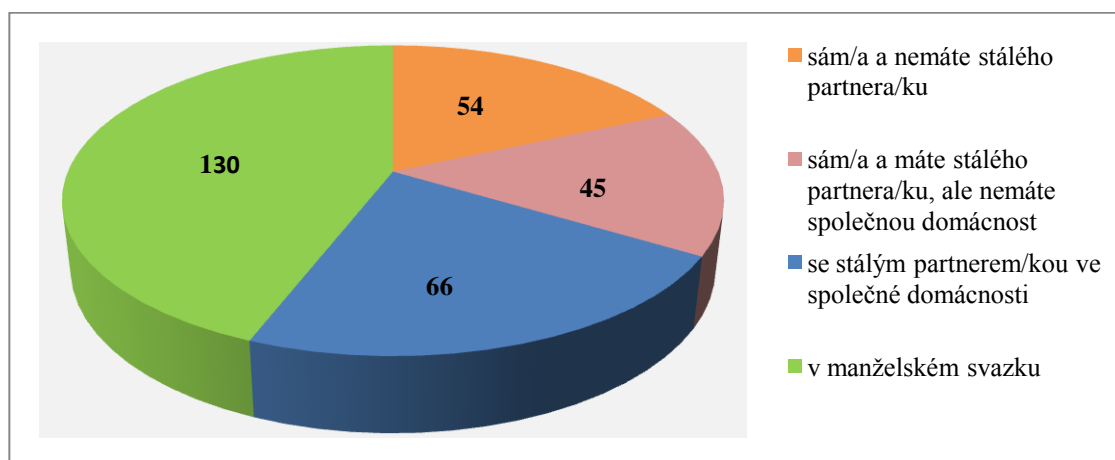
Graf 7: Struktura cílové populace dle statusu

Zdroj: Vlastní výzkum

Pátá otázka se týkala statusu respondenta. 10,2 % ze všech dotázaných jsou studenti. Graf jednoznačně ukazuje, že nejvíce respondentů, tedy 85,1 je zaměstnaných. Nezaměstnaných je pouze 3,7 % a důchodců pouhé 1,0 %.

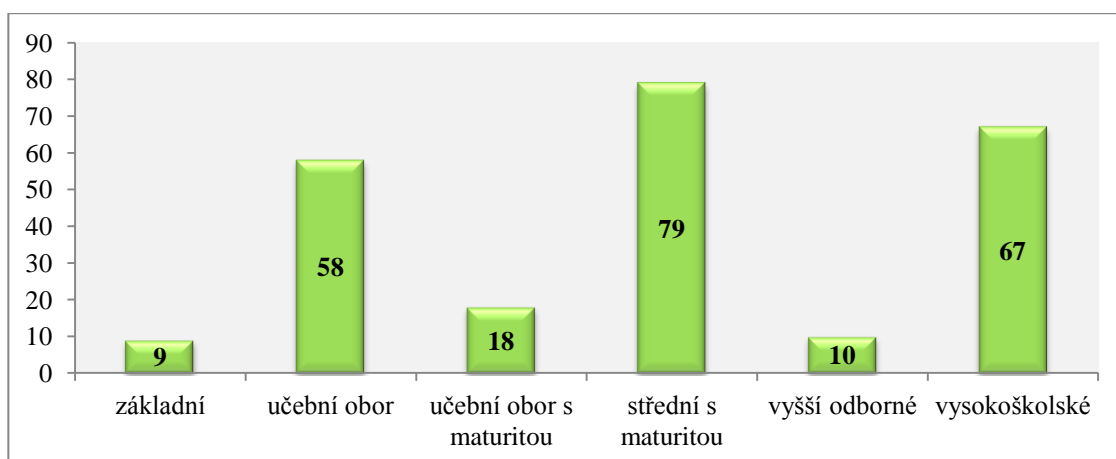
Graf 8: Současný život

Zdroj: Vlastní výzkum

Tento graf znázorňuje odpovědi na šestou otázku týkající se současného života, zda respondenti žijí sami a bez stálého partnera/ky či žijí sami, mají stálého partnera/ku, ale nesdílí společnou domácnost, nebo žijí se stálým partnerem/kou ve společné domácnosti, anebo žijí v manželském svazku. Z celkového počtu respondentů žije 44,1 % v manželském svazku (počet koresponduje s počtem ženatých/vdaných), druhá největší zastoupení, což je 22,4 % mají respondenti žijící v nesezdaném soužití. O něco méně, tedy 15,3 % žijí sami, mají stálého partnera/ku, ale nesdílí společnou domácnost. Zbýlých 18,3 % žijí sami a bez stálého partnera. Z grafu je patrné, že z celkového počtu 295 respondentů je 241 (81,7 %) ve vztahu s partnerem/kou či v manželském svazku.

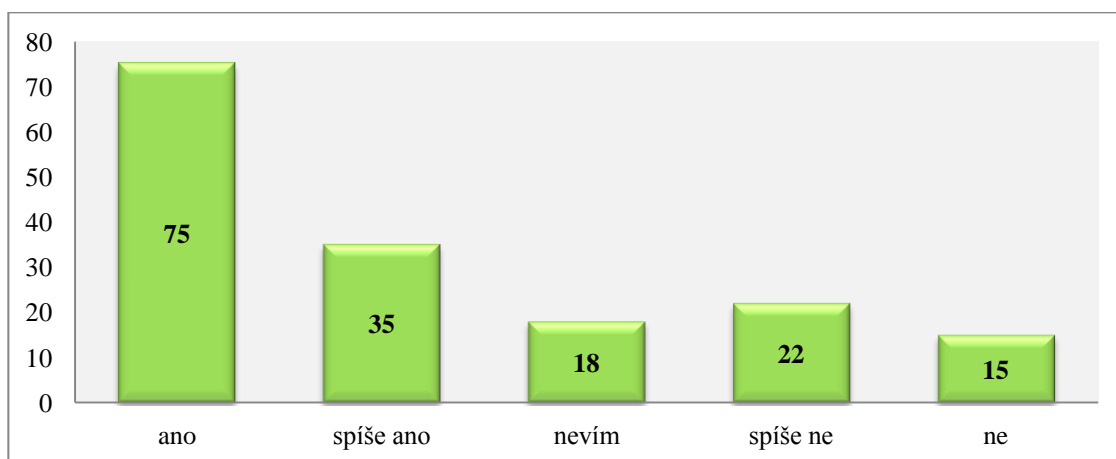
Graf 9: Nejvyšší dosažené vzdělání partnera/ky (manžela/ky)

Zdroj: Vlastní výzkum

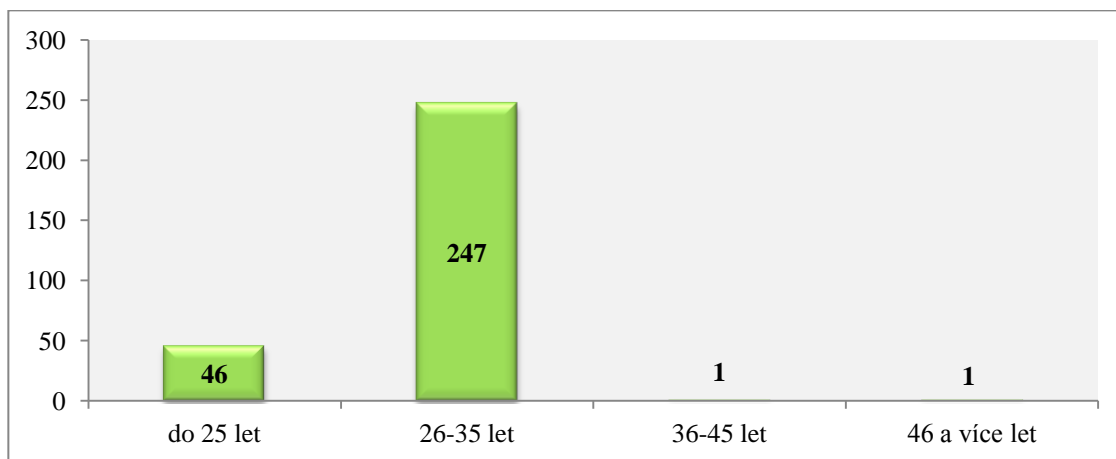
Otázka sedmá směřovala ke zjištění nejvyššího dosaženého vzdělání respondentova partnera/ky či manžela/ky. Respondenti žijící sami a bez stálého partnera/ky na tuto otázku neodpovídali. Jak již bylo uvedeno v předchozím grafu, počet respondentů, kteří jsou ve vztahu či manželském svazku, je 81,7 %. Z celkem 241 respondentů tvoří jejich partneři (manželé/ky) 3,7 % s nejvyšším dosaženým základním vzděláním, 24,1 % vyučených, 7,5 % vyučených s maturitou, 32,8 % se středním vzděláním ukončeném maturitou, 4,1 % s vyšším odborným vzděláním a 27,8 % s vysokoškolským vzděláním. Z grafu vyplývá, že největší zastoupení mají lidé s nižším vzděláním, což je 68,1 %, lidí s vyšším vzděláním je 31,9 %.

Tyto otázky byly směřované ke zjištění tvrdých dat o respondentovi. Další otázky byly cílené na zjištění jejich postojů a názorů týkajících se manželství, rodiny a nesezdaného soužití.

Graf 10: Uzavření manželství v budoucnu

Zdroj: Vlastní výzkum

V tomto grafu můžeme vidět výsledek odpovědí na otázku č. 8 „*V případě, že nejste ženatý/vdaná, hodláte jednou uzavřít manželství?*“. Na tuto otázku odpovědělo celkem 165 respondentů, kteří nežijí v manželském svazku. Více jak polovina dotázaných, což je 66,7 % odpovědělo kladně, tedy, že uvažují v budoucnu uzavřít manželství. Záporně odpovědělo 22,4 %, z čehož je zřejmé, že tito respondenti sňatek v budoucnu uzavřít nehodlají. Zbýlých 10,9 % odpovědělo, že neví. Zde vidíme, že manželství u lidí na hodnotě neztrácí.

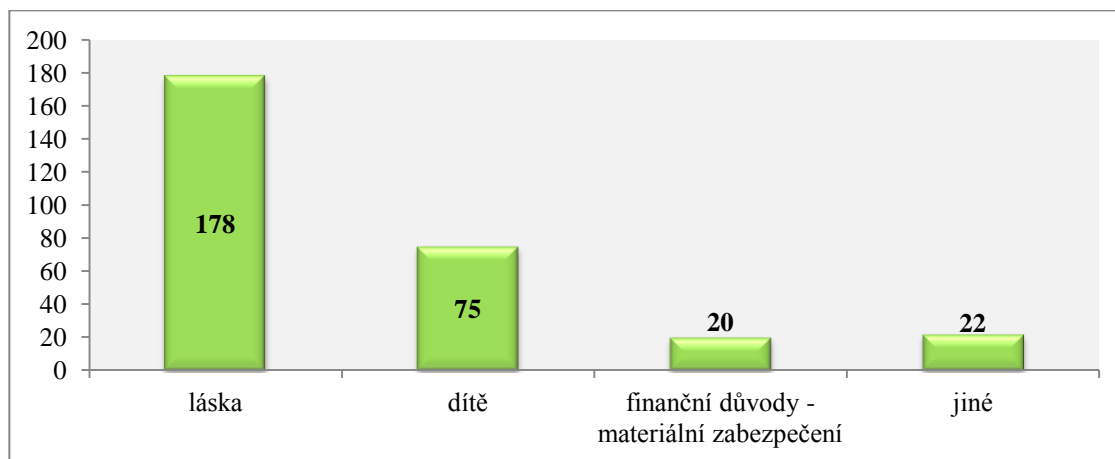
Graf 11: Nejvhodnější věk pro vstup do manželství

Zdroj: Vlastní výzkum

Toto grafické vyjádření zachycuje výsledek odpovědí na otázku č. 9 „*Jaký je podle Vás nejvhodnější věk pro vstup do manželství?*“. Respondenti měli možnost vybrat si ze čtyř věkových kategorií. Názor dotázaných, že je nejvhodnější uzavřít sňatek do 25 let, uvedlo z celkového počtu respondentů jen 15,6 %. Nejvíce se v procentuálním

zastoupení 83,7 % přikláněli k věkové kategorii od 26 do 35 let. Pouze 0,3 % respondentů uvedlo věkovou kategorii od 36–45 let a stejně tak 0,3 % zvolilo kategorii od 46 a více let. Výsledky nám ukazují, že lidé by zvolili spíše pozdější věk pro vstup do manželství než v dřívějších dobách, kdy převažoval věk do 25 let. Tímto se potvrzuje, že lidé budou zřejmě vstupovat do manželství později a bude tak docházet k odkládání vstupu do manželství.

Graf 12: Motiv k uzavření manželství

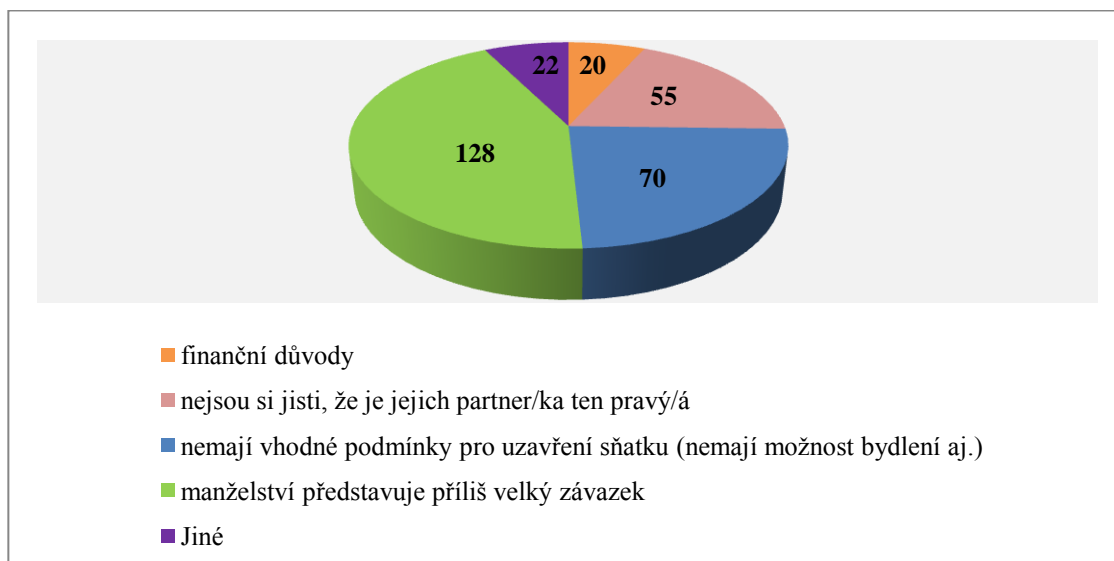

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf zobrazuje odpovědi na otázku č. 10 „*Jaký je podle Vás nejčastější motiv k uzavření manželství?*“. Respondenti měli na výběr 3 možnosti odpovědí, jaký je podle nich nejčastější motiv k uzavření manželství, zda láska, dítě nebo finanční důvody spočívající v materiálním zabezpečení. V případě, že se jejich názor neshodoval ani s jednou nabízenou odpovědí, měli možnost volby zaškrtnout položku „jiné“ a přidat tak vlastní odpověď. Z daných odpovědí na tuto otázku jednoznačně vyplývá převažující odpověď „láska“, kterou zvolilo celkem 60,3 % respondentů. Jako druhý nejčastější motiv „dítě“ si vybralo 25,4 % dotázaných. Finanční důvody uvedlo pouhých 6,8 %. Položku „jiné“ zaškrtnulo 7,5 % respondentů, z nichž někteří políčko pouze zaškrtnuli, ale vlastní odpověď neuvedli. Ostatní však přidali vlastní odpovědi zahrnující např. tyto názory. Někteří uvedli, že lidé uzavírají sňatek z důvodu společenského návyku, sociální konformity a jistoty, že člověk nebude celý život sám. Jiní uvedli, že motivem je názorová shoda, splnění očekávání svého i okolí, společné investice, hloupost z nepoznaného, jistota, či tolerance a vzájemné respektování a odpouštění. Byla zde také odpověď, že všechny tři nabízené možnosti a sňatek jsou v nás historicky zakódované, je to také věc, kterou od nás společnost očekává, že uděláme (berou se

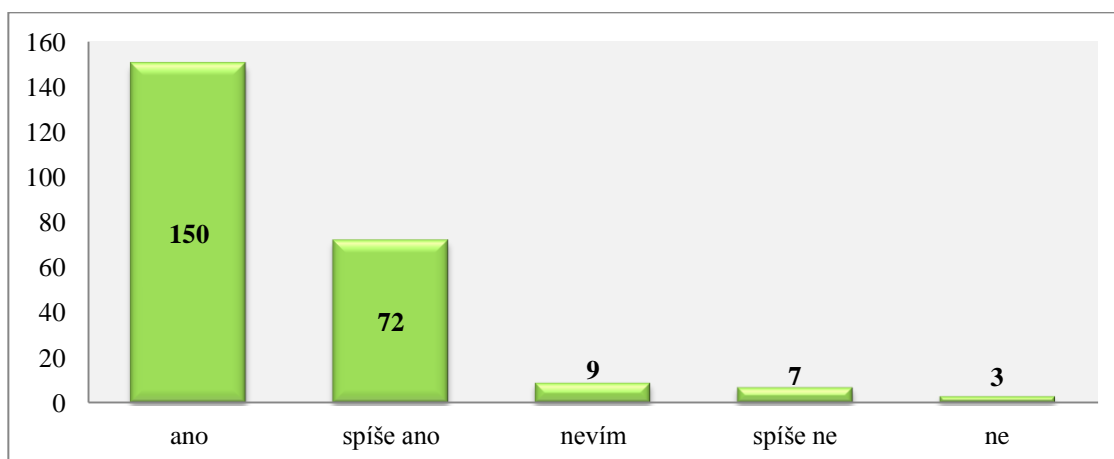
všichni, naši rodiče se vzali taky). Je to další cíl v životě, tak jako vystudovat a najít si zaměstnání.

Graf 13: Důvod neuzavření sňatku

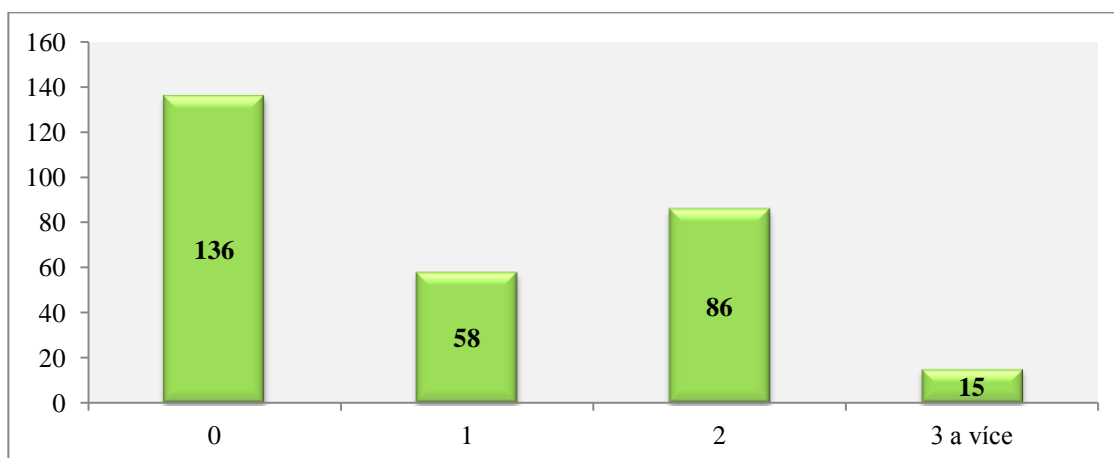
Zdroj: Vlastní výzkum

Tento graf zachycuje výsledek odpovědí na otázku č. 11 „Z jakého důvodu si myslíte, že partneri nechtějí uzavírat manželství“. Respondenti opět měli na výběr z několika odpovědí. Zda lidé nechtějí uzavírat manželství z finančních důvodů, nebo si nejsou jisti jejich partnerem/kou, nebo nemají spolu kde bydlet či je pro ně manželství příliš závazné. V případě neshody s nabízenými výroky, měli respondenti opět možnost zvolit položku „jiné“ a napsat vlastní odpověď. Nejčastěji uváděným důvodem, pro který nechtějí lidé uzavírat sňatek, byl, že manželství představuje příliš velký závazek, který označilo 43,4 % dotázaných. Druhým nejčastěji uváděným důvodem bylo, že lidé nemají vhodné podmínky pro uzavření sňatku. Tuto možnost zvolilo 23,7 % respondentů. 18,6 % dotázaných považuje za důvod nejistotu v partnerovi či partnerce a 6,8 % uvedlo finanční důvody. Zbývajících 7,5 % zaškrtnulo položku „jiné“. Jako vlastní odpovědi napsali např. důvody, že lidé nemají potřebu uzavírat sňatek, nepovažují ho za důležitý, neuznávají ho jako takový, že uzavřením sňatku ztratí lidé svobodu nebo to není k partnerskému vztahu vůbec nutné. Jiní se domnívají, že lidé nechtějí vstupovat do manželství z důvodu strachu či neochoty přijmout zodpovědnost, nebo vzhledem ke špatným zkušenostem z předešlých vztahů. Objevily se i názory, že si partneri nejsou sami sebou jisti, anebo nepotřebují institucionalizovaný svazek, a že manželství je církevní záležitostí a v ateistické společnosti k němu není žádný důvod.

Graf 14: Spokojenost se současným partnerem/kou (manželem/kou)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf zobrazuje odpovědi na otázku č. 12 „Jste v manželství či nesezdaném soužití spokojeni?“ Na tuto otázku odpovědělo 241 respondentů žijících v partnerském nebo manželském vztahu. Cílem této otázky bylo zjistit, zda jsou dotazovaní spokojeni v manželství či nesezdaném soužití. 92,1 % respondentů se k otázce vyjádřilo kladně. Záporně odpovědělo, a tím vyslovilo nespokojenost, pouze 4,2 % a 3,7 % odpovědělo, že neví, zda jsou spokojeni či nespokojeni. Na základě převažujících kladných odpovědí lze usuzovat, že tito lidé žijí v harmonickém a fungujícím vztahu.

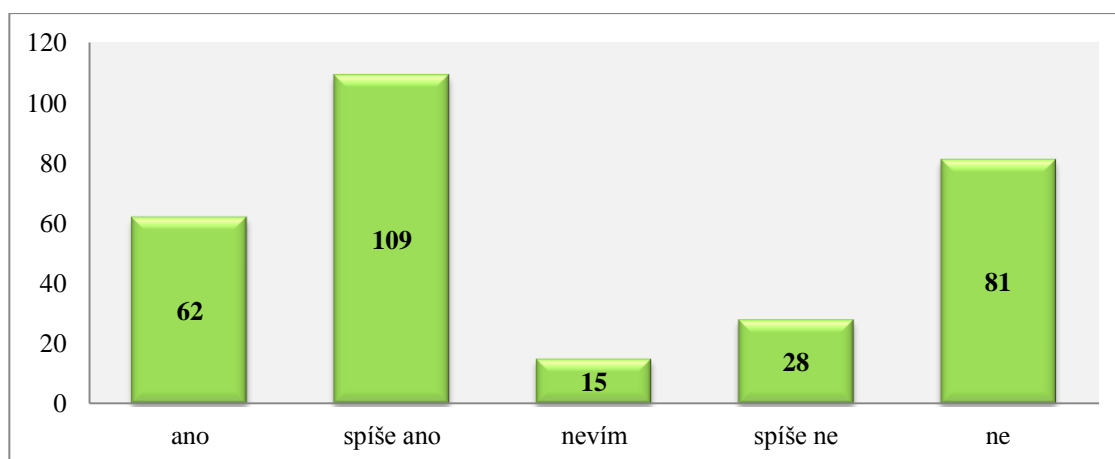
Graf 15: Počet dětí

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf vypovídá o odpovědích na otázku č. 13 zjišťující, zda respondent má dítě/děti či je bezdětný. Tento dotaz spadá také do kategorie tvrdých dat. Z celkového počtu respondentů je má více jak polovina, tedy 53,9 % jedno, dvě, tři či více dětí. Zbývajících 46,1 % je bezdětných. Ze 159 respondentů, kteří děti mají, tvoří 36,5 %

respondentů s jedním dítětem, 54,1 % má dvě děti a 9,4 % má tři a více dětí. Ze zjištěných údajů je zřejmé, že v naší společnosti stále převládá rodina se dvěma dětmi, i když procentuální zastoupení rodin s jedním dítětem není o moc rozdílnější oproti rodinám se dvěma dětmi. Lze konstatovat, že za několik let budou převažovat rodiny pouze s jedním dítětem.

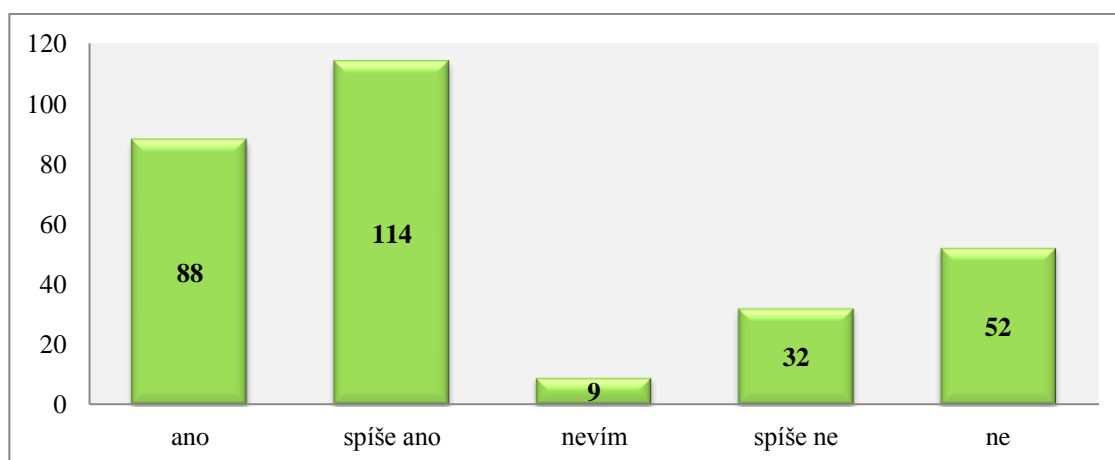
Graf 16: Narození dítěte až v manželství

Zdroj: Vlastní výzkum

Z uvedeného grafu jsou zřejmé odpovědi na otázku č. 14 „Souhlasíte s názorem, že by se dítě mělo narodit až v manželství?“. Nyní můžeme vidět, že s tímto názorem souhlasí nadpoloviční většina respondentů, kteří odpověděli kladně, což je 58,0 %. Opačný názor zastává 36,9 %. Dotázaných, kteří nevěděli, zda s tímto výrokem souhlasit či nesouhlasit je 5,1 %. Z převažujících kladných odpovědí vyplývá fakt, že tyto lidé zřejmě nechtějí, aby se děti rodily mimo manželství.

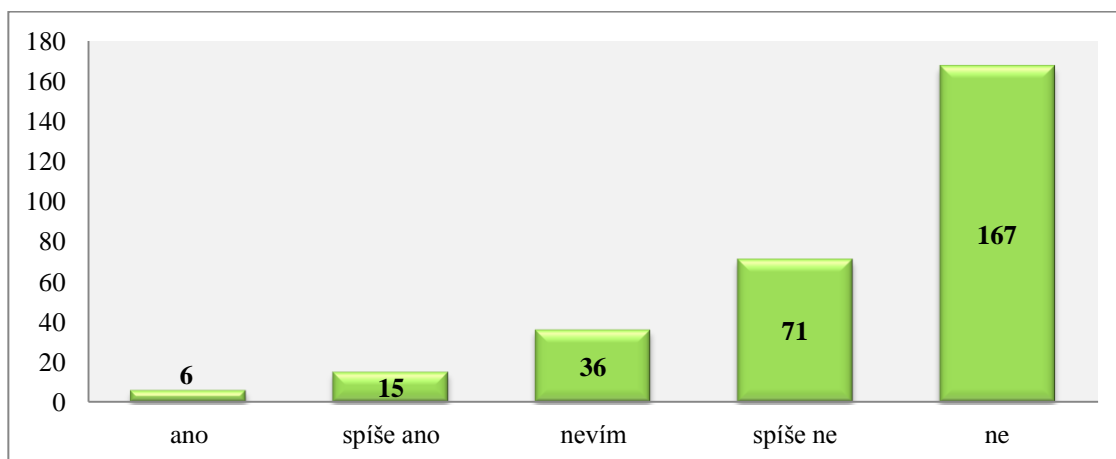
Graf 17: Výchova dětí v manželství

Zdroj: Vlastní výzkum

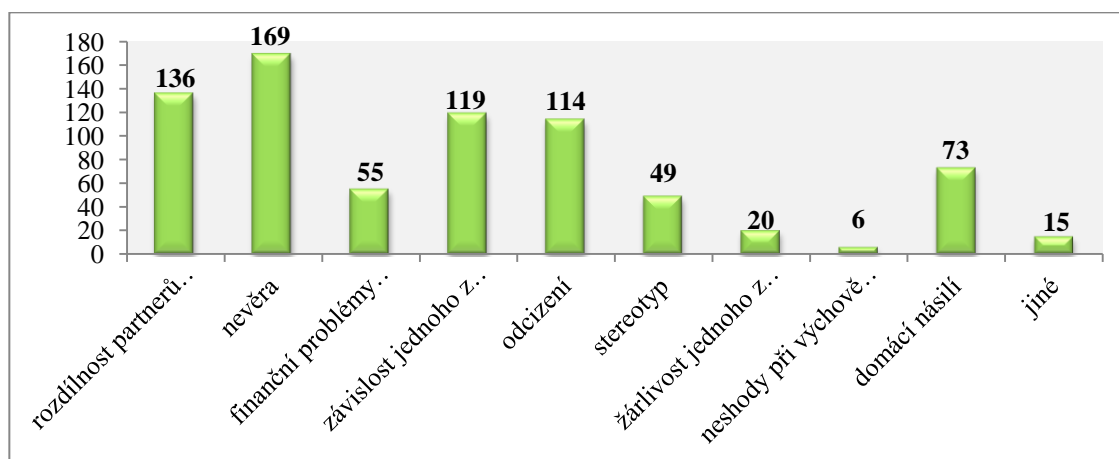
V tomto grafu můžeme shlédnout výsledky odpovědí na otázku č. 15 „*Myslíte si, že je důležité, aby děti byly vychovávány ve svazku manželském?*“. Zde se projevuje výrazný rozdíl mezi názory dotázaných. Téměř tři čtvrtiny respondentů odpovědělo kladně, tedy 68,5 % považuje za důležité, aby děti byly vychovávány v manželství. Naopak 28,5 % dotázaných toto za důležité nepovažuje a jejich odpovědi tedy byly záporné. 3,1 % respondentů odpovědělo, že neví. Z výsledků je patrné, že většina lidí chce, aby děti měly stabilní zázemí pro řádnou výchovu.

Graf 18: Život v nefungujícím manželství

Zdroj: Vlastní výzkum

Tento graf zachycuje odpovědi na otázku č. 16 „*Je podle Vás lepší žít v nefungujícím manželství než se rozvést?*“. Na tuto otázku odpovědělo záporně 80,7 %, z čehož vyplývá, že dotázaní by nedokázali žít v nefunkčním vztahu a raději by se rozvedli. Kladných odpovědí bylo pouze 7,1 %, což znamená, že by tyto respondenty raději setrvali v nefungujícím manželství. Nerozhodných ve své odpovědi bylo celkem 12,2 % respondentů.

Graf 19: Důvod rozpadu manželství

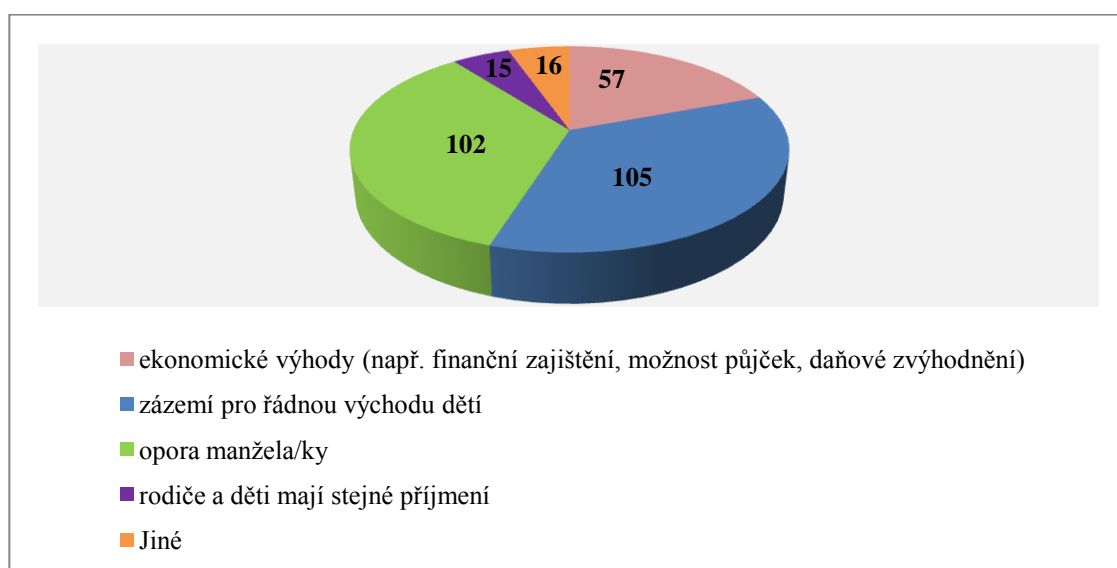
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf zobrazuje odpovědi na otázku č. 17 „Z jakého důvodu podle Vás nejčastěji dochází k rozpadu manželství?“. Cílem tohoto dotazu bylo zjistit, jaké nejčastější důvody lidé považují za příčinu rozpadu manželství. U této otázky mohli respondenti zaškrtnout maximálně tři z devíti nabízených odpovědí. Mohli uvést, zda k rozpadu manželství dochází z důvodu rozdílných povah partnerů, majících jiné představy o budoucnosti, nebo z důvodu nevěry, finančních problémů (zadlužení), závislosti jednoho z partnerů, odcizení, stereotypu, žárlivosti jednoho z partnerů, neshod při výchově dětí anebo domácího násilí. V případě, že by si respondenti nevybrali ani jednu odpověď, byla jim dána možnost prostřednictvím poslední položky „jiné“ a vyjádřit tak vlastní odpověď.

Z grafu je patrné, že respondenti nejčastěji uváděli jako důvod rozpadu manželství nevěru. Tuto položku označilo celkem 57,3 % z celkového počtu respondentů. Druhý nejčastější důvod je spatřován v rozdílnosti partnerů, jejich povah a odlišných představ o budoucnosti. Tuto odpověď zvolila téměř polovina dotázaných, tedy 46,1 %. Za další vážný důvod je považována závislost jednoho z partnerů (na alkoholu, drogách, automatech aj.), odpovědělo tak celkem 40,3 %. Zde byly zmíněny nejčastěji preferované důvody rozpadu manželství. Dále 38,6 % dotázaných zvolilo odcizení, 24,7 % označilo domácí násilí a 18,6 % respondentů zaškrtnulo finanční důvody (zadlužení). 16,6 % dotázaných považuje za důvod i stereotyp ve vztahu, 6,8 % označilo žárlivost jednoho z partnerů a 2,0 % považuje rozpad manželství zapříčiněným neshodou manželů při výchově dětí. 5,1 % respondentů zaškrtnulo položku „jiné“ a vyslovilo vlastní odpověď, kde uvedli, že spatřují příčinu rozpadu manželství ve

špatné komunikaci mezi manželi, netoleranci, nesouladu ve vztahu, v neochotě se přizpůsobit a neochotě řešit vzniklé problémy. Za další důvody považují neshody s tchýní, absenci sdílení blízkosti, odmítání sexuálního styku a syndrom prázdného hnízda. Muži nejčastěji volili z nabízených odpovědí rozdílnost partnerů, odcizení a nevěru. Ženy volily nejčastěji taktéž rozdílnost partnerů, nevěru a závislost jednoho z partnerů. Z uvedeného vyplývá, že z hlediska příčin rozpadu manželství mají muži a ženy podobné názory.

Graf 20: Největší výhoda manželství

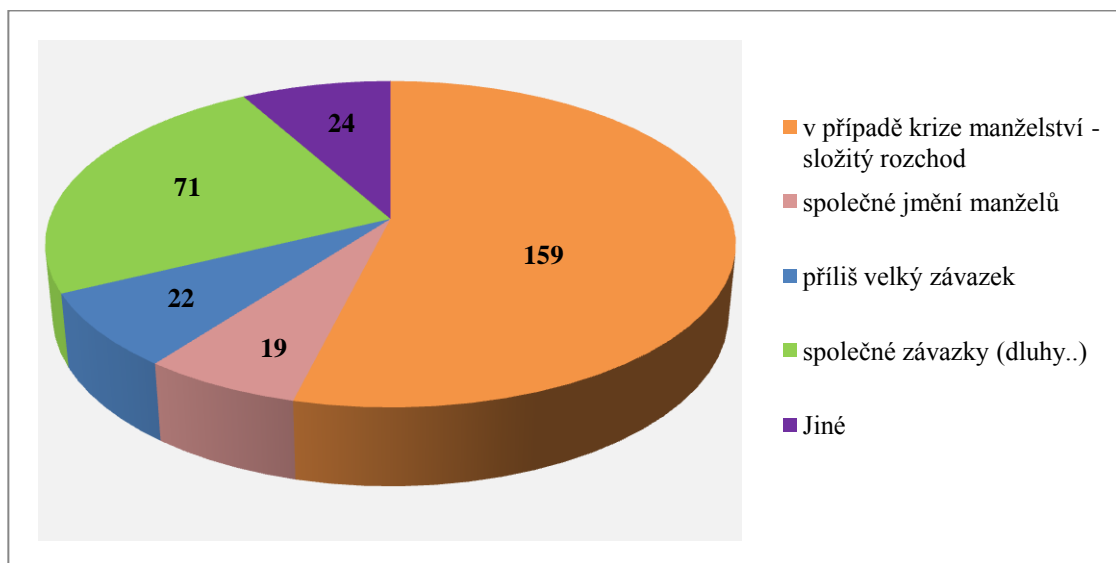

Zdroj: Vlastní výzkum

Tento graf zachycuje odpovědi na otázku č. 18 „Co považujete za největší výhodu manželství?“. Respondenti měli na výběr ze čtyř nabízených odpovědí. Cílem otázky bylo zjistit, v čem respondenti spatřují největší výhodu manželství. Zda v ekonomických výhodách zahrnující finanční zajištění, daňové zvýhodnění, možnosti půjček, či v zázemí pro řádnou výchovu dětí, v opoře manžela/ky, nebo ve stejném příjmení jak rodičů, tak dětí. Pokud by názor respondentů nekorespondoval s uvedenými výroky, byla jim dána možnost zvolit položku „jiné“ a vyjádřit vlastní odpověď. 35,6 % dotázaných spatřuje největší výhodu v zázemí pro řádnou výchovu dětí. V podobném procentuálním zastoupení 34,6 % lidí spatřuje největší výhodu v tom, že jim je manžel/ka oporou. Menší podíl dotázaných 19,3 % zvolilo ekonomické výhody a pouhých 5,1 % uvedlo jako výhodu stejného příjmení rodičů a dětí. 5,4 % se neztotožnilo s žádným z výroků a napsali vlastní odpověď. Výhodu například spatřují v jistotě a stálosti ve všem, soudržnosti, blízkosti partnera, někteří odpověděli, že

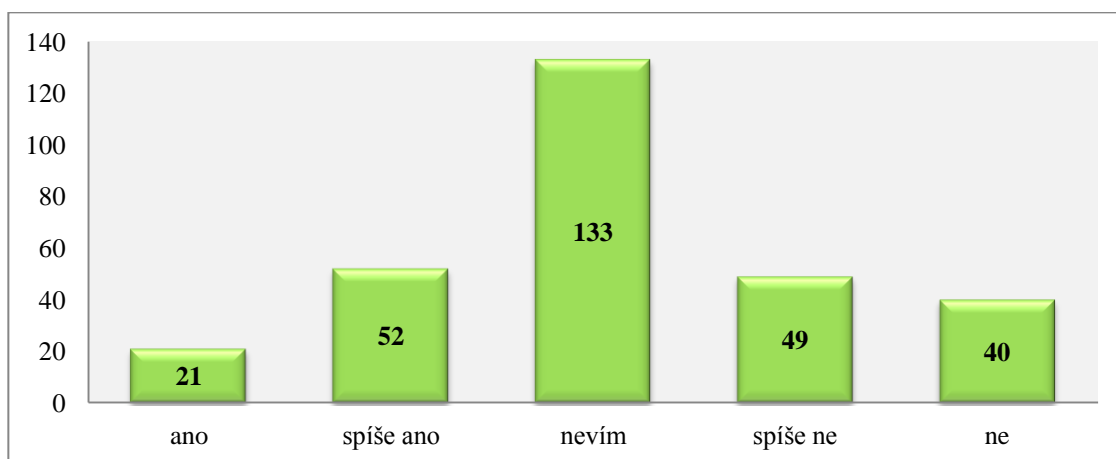
nespatřují žádnou výhodu manželství. Z grafu je patrné, že důležitost manželství je lidmi spatřována zejména ve stabilním zázemí pro výchovu dětí.

Graf 21: Největší nevýhoda manželství

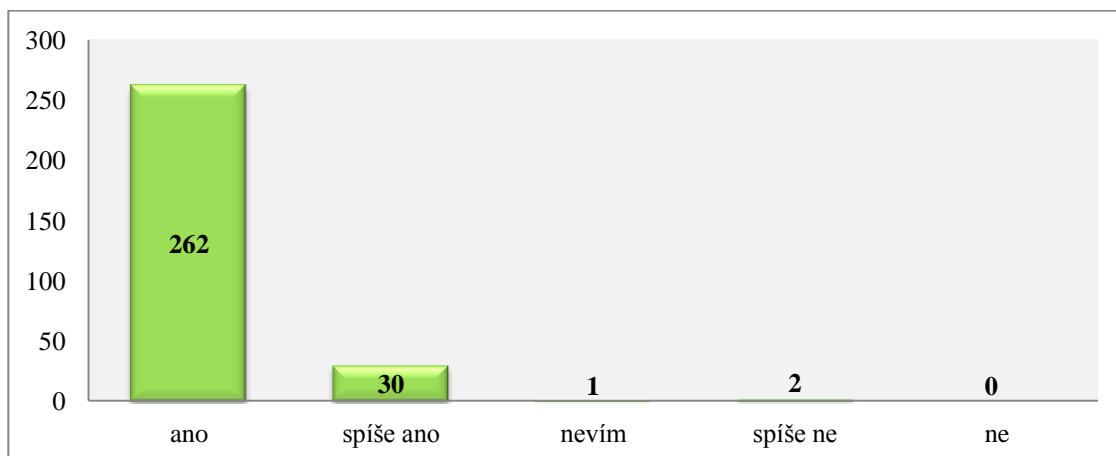
Zdroj: Vlastní výzkum

Toto grafické zpracování znázorňuje odpovědi na otázku č. 19 „Co považujete za největší nevýhodu manželství?“. Zde si mohli respondenti vybrat taktéž ze čtyř nabízených odpovědí s uvedenými výroky, a v případě názorové neshody měli možnost napsat vlastní názor prostřednictvím položky „jiné“. Cílem bylo zjistit, zda respondenti spatřují největší nevýhodu manželství ve složitém rozchodu, společném jmění manželů, v přílišném závazku anebo společných závazků (dluhů..). 53,9 % dotázaných zastává názor, že největší nevýhoda manželství spočívá ve složitém rozchodu v případě manželské krize. 24,1 % respondentů vidí nevýhodu ve společných závazcích, 7,5 % považuje za nevýhodu výrok, že je manželství příliš zavazující a 6,4 % uvedlo společné jmění manželů. Zbýlých 8,1 % se vyjádřilo pomocí položky „jiné“. Respondenti napsali, že nevýhodu vidí ve ztrátě nebo omezení svobody, dlouhotrvajícím rozvodu, větších finančních výdajích a zejména v případě nefunkčního manželství či rozvodu majícího negativní vliv na děti. Ostatní napsali, že žádnou nevýhodu nespátřují nebo o žádné neví.

Graf 22: Zájem o znovuuzavření manželství

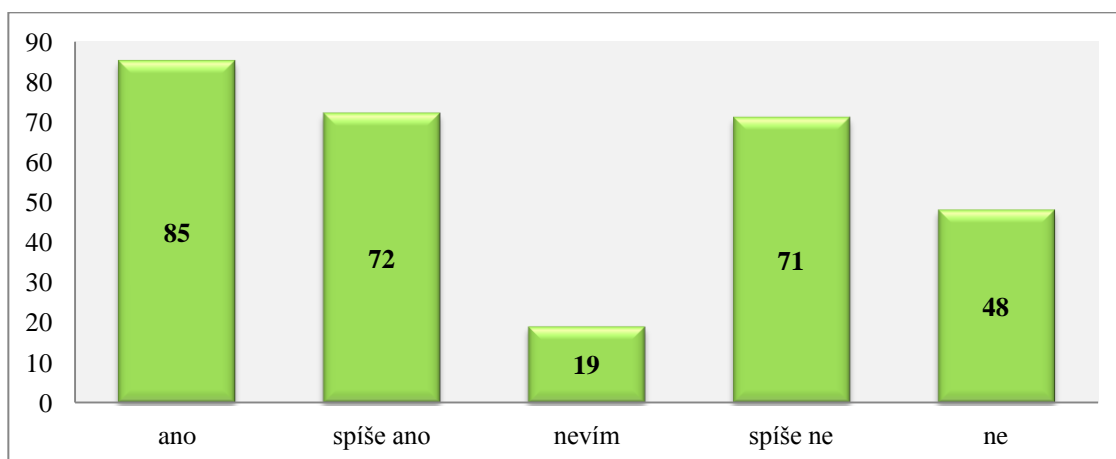
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf znázorňuje odpovědi na otázku č. 20 „*Kdyby Vaše manželství z nějakého důvodu skončilo (rozvod, úmrtí), chtěli byste v budoucnu uzavřít nové manželství?*“. Z celkového počtu respondentů pouze 24,7 % odpovědělo kladně a do dalšího svazku by vstoupili. O něco více, tedy 30,2 % odpovědělo záporně a další sňatek by už neuzavřeli. Ostatních 45,1 % nevědělo, zda by znovu uzavřeli nebo neuzavřeli manželství. Procentuální zastoupení kladných a záporných odpovědí je téměř poměrně vyrovnané.

Graf 23: Důležitost rodiny

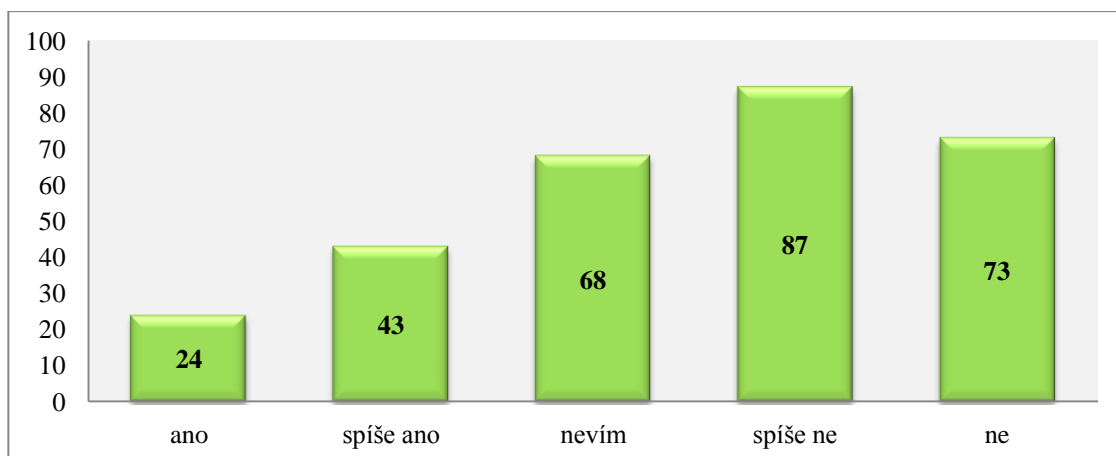
Zdroj: Vlastní výzkum

V tomto grafu můžeme vidět zachycené odpovědi na otázku č. 21 „*Je pro Vás rodina důležitou součástí života?*“. Cílem této otázky bylo zjistit, zda rodina u dnešní populace neztrácí na důležitosti. Na první pohled je patrné, že jednoznačně převažují kladné odpovědi celkem u 99,0 % respondentů. Pouze 0,7 % se vyjádřilo záporně a 0,3 % neví.

Graf 24: Rozdíl mezi manželstvím a nesezdaným soužitím

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafického znázornění vyplývají odpovědi na otázku č. 22 „Myslíte si, že je rozdíl mezi životem v manželství a životem v nesezdaném soužití?“. Tento dotaz směřoval ke zjištění, zda lidé vnímají rozdíl mezi životem v manželství a životem v nesezdaném soužití. 53,2 % respondentů odpovědělo kladně, což znamená, že shledávají rozdíl mezi oběma soužitími. O něco méně, tedy 40,3 % dotázaných rozdíl v obou typech soužití nespatřují. Ostatních 6,5 % odpovědělo, že neví.

Graf 25: Výhodnější život v nesezdaném soužití než v manželství

Zdroj: Vlastní výzkum

Tento graf zobrazuje odpovědi na poslední otázku č. 23 „Myslíte si, že je výhodnější žít v nesezdaném soužití než v manželství?“. Na dotaz odpovědělo 22,7 % respondentů kladně, tudíž preferují život v nesezdaném soužití. 54,2 % bylo odpovědí záporných a dotázaní tak preferují život v manželství. 23,1 % dotázaných nevědělo, který typ soužití je výhodnější. Z výsledků je zřejmé, že život v manželství je více preferován.

4.4 Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Při dotazníkovém šetření se podařilo získat odpovědi od žen i mužů svobodných, žijících v manželském svazku či nesezdaném soužití, rozvedených a ovdovělých. Tito respondenti spadali do všech předem určených věkových kategorií a zastupovali každé z uvedených nejvyšších dosažených vzdělání. Největší počet dotázaných bylo ženatých nebo vdaných a žijících v nesezdaném soužití. Většina respondentů, kteří manželství ještě neuzavřeli, uvedli, že by do tohoto svazku v budoucnu vstoupit chtěli. Z výsledků je zřejmé, že lidé považují pro vstup do manželství nejvhodnější věk v rozmezí od 26 do 35 let. Lze říci, že důvodem může být studium, zaměstnání a budování kariéry, aby měli partneri vhodné podmínky pro uzavření sňatku a především dostatek finančních prostředků na náklady spojené např. se svatbou či narozením dítěte, do kterého je nutno také investovat, aby byly zajištěny všechny jeho potřeby.

Výzkum také zachycuje nejčastější důvody, pro které partneri sňatek uzavírají. Nejvíce zmiňovaným důvodem byla láska, z čehož můžeme tvrdit, že moderní manželství je skutečně z největší části založeno na citovém vztahu dvou lidí, kteří se ke své lásce veřejně přiznají a formálně ji zpečetí. Kromě lásky byl druhým nejčastěji uváděným motivem vstupu do manželského svazku – dítě. Lze se domnívat, že žena otěhotněla a oba partneri nechtějí, aby jejich dítě bylo přivedeno na svět v nemanželském svazku, nebo opravdu chtějí počít svého potomka až po uzavření sňatku. I zákon o rodině považuje za hlavní účel manželství založení rodiny a řádnou výchovu dětí. Za méně častý motiv k uzavření sňatku se nabízí finanční důvody. Ze získaných výsledků výzkumu je zřejmé, že materiální zabezpečení lidé nepovažují za hlavní důvod ke vstupu do tohoto svazku. Jelikož je manželství historicky ověřenou formou soužití, činí tak lidé také proto, že to naše společnost od nás vyžaduje, čímž bude naplněna sociální norma požadující takové chování od společnosti.

Na otázku, proč lidé odmítají manželský svazek, uvedli respondenti, že vstup do manželství shledávají jako závažné rozhodnutí, které je příliš zavazující patrně z důvodů vědomosti partnerů, že sňatkem na sebe vezmou určitý závazek, jisté nároky a zodpovědnost, a s ním související rozhodnutí mít děti. Z toho plyne, že se lidé především obávají závazku a bojí se rozhodovat o svém životě, a proto je pro ně komfortnější žít jen tak „na hromádce“. Ostatní jej odmítají, jelikož nemají pocit

důležitosti formálního potvrzení partnerského vztahu, nebo mají špatnou zkušenost z předchozího manželství.

Výsledky dotazníkového šetření také ukazují, že téměř všichni respondenti jsou v sezdaném nebo nesezdaném soužití většinou spokojeni. Dále se nadpoloviční většina dotázaných přiklání k názoru, že by se dítě mělo narodit až v manželství, čímž se potvrzuje, že je opět důležité, aby dítě mělo vytvořené citové a stabilní zázemí pro jeho zdárný vývoj a řádnou výchovu. Aby se z něj stal socializovaný jedinec vážící si druhých lidí, své kultury a společnosti. V případě špatného a nefunkčního rodinného zázemí se z jedince může stát neadekvátně socializovaný člověk ve společnosti, který je sociálně narušen a nedokáže respektovat druhé a společenské normy. V případě nefungujícího manželství by respondenti zvolili jako výchozí řešení rozvod. Už z toho důvodu, že časté problémy provázející manželský život, negativně ovlivňují jejich potomky, ale nejen je.

Dále z dotazníkového šetření vyplynulo, že ženy a muži byli, co se týče příčin rozpadu manželství či rodiny, ve svých názorech téměř totožní. Nevěra je považována dotázanými za nejčastější důvod rozpadu manželství. Lze konstatovat, že věrnost je pro mnohé důležitou hodnotou ve vztahu. Rozdílné názory na budoucnost a závislost jednoho z partnerů taktéž byly uváděny jako další nejčastější důvody. Závislost je dnešním hodně diskutovaným problémem a sociálně patologickým jevem, neboť v dnešní postmoderní době se objevují nové a nové závislosti. Nejedná se pouze o závislosti na omamných látkách a hracích automatech, kartách aj., ale objevují se i nové trendy závislostí, např. na sociálních sítích, počítačových hrách, které člověka okrádají o všechno jeho volný čas, což mívá za následek zanedbávání své rodiny. Zde už zastává významnou roli sekundární prevence. Ta se zaměřuje na cílovou skupinu vykazující známky sociálně patologického chování. Její účel spočívá ve včasné intervenci problému, kdy se poskytuje poradenství a sociální péče.

Výhoda manželství je na prvním místě spatřována zejména v zázemí pro řádnou výchovu dětí a ve vzájemné opoře manželů, kteří svým sňatkem ztvrdili, že se budou milovat, ctít a být si věrni v dobách dobrých i špatných, v nemoci i ve zdraví a v chudobě i bohatství, dokud je smrt nerozdělí. Manželství je tedy spojováno s jistotou a stabilitou, jelikož poté, co se partneři ujistí o svém vztahu, deklarují své rozhodnutí veřejnosti a očekávají jistotu, že spolu zůstanou navždy. Jako nejčastější argument proti

manželství byla uváděna obava ze složitého rozchodu a následného dlouhotrvajícího rozvodu. Respondenti shledávali nevýhodu také v omezování osobní svobody.

Dále je z výsledků patrné, že význam rodiny v dnešní společnosti neklesá. Je stále důležitá a lidmi preferovaná. Co se týká rozdílů mezi manželstvím a nesezdaným soužitím, lze se domnívat, že rozdíl je spatřován zejména ve snazším rozchodu a nesdílení společných závazků (zejména dluhů). I přes vysokou rozvodovost v naší společnosti stále převažuje manželství před nesezdaným soužitím, které pro lidi znamená stabilní hodnotu. Postoj lidí k manželství je ovlivněn mnoha faktory (osobním postojem, postojem okolí, obav z rozvodu aj.). Na základě odpovědí respondentů můžeme tvrdit, že manželství má pro dnešní populaci stále svou hodnotu, která je spojována s citovou oblastí, láskou a založením rodiny.

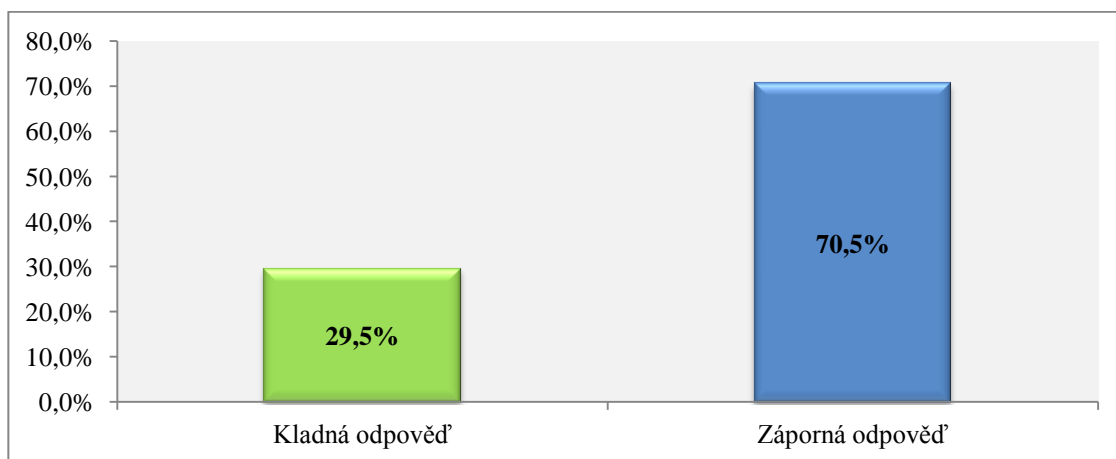
Potvrzení či vyvrácení hypotéz

H1: Respondenti preferují manželství před nesezdaným soužitím.

K posouzení hypotézy 1 bylo použito otázky č. 23 „*Myslíte si, že je výhodnější žít v nesezdaném soužití než v manželství?*“.

Tato otázka je zpracována v grafu č. 25. Pro ověření hypotézy byl vytvořen následující graf, z něhož je zřejmé procentuální zastoupení kladných a záporných odpovědí.

Graf 26: Kladné a záporné odpovědi otázky č. 23

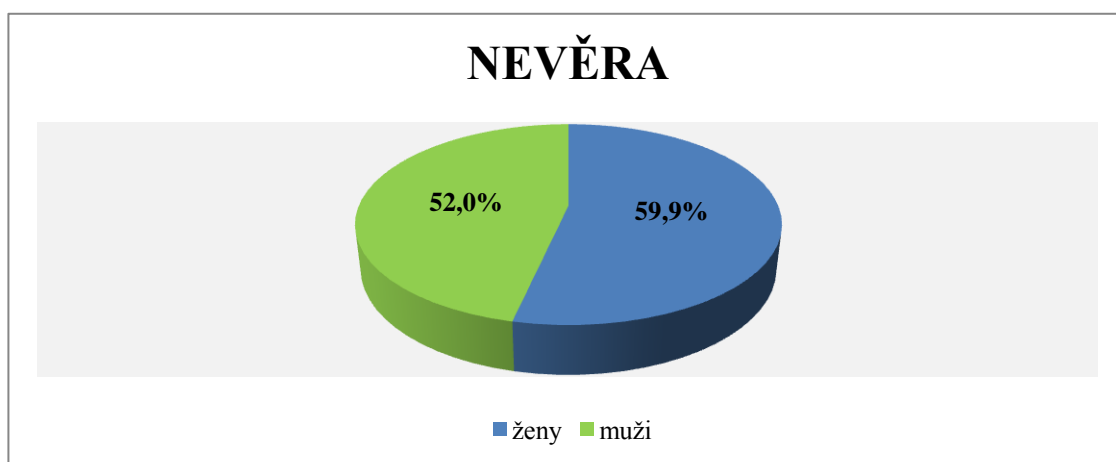
Zdroj: Vlastní výzkum

Počet respondentů, kteří odpověděli kladně je 67, což z celkového počtu kladných a záporných odpovědí činí 29,5 %. Zbývajících 160 respondentů (70,5 %) odpovědělo záporně. Z uvedeného grafu vyplývá, že dotázaní považují výhodnější život v manželství než v nesezdaném soužití. Instituce manželství je většinou respondentů preferována. **Hypotéza 1 byla souborem respondentů ověřena.**

H2: Ženy více považují nevěru za častější důvod rozpadu manželství než muži.

Hypotéza byla posouzena dle otázky č. 1 týkající se pohlaví respondenta a otázky č. 10 „Jaký je podle Vás nejčastější motiv k uzavření manželství?“.

Graf 27: Zastoupení mužů a žen dle otázky č. 10

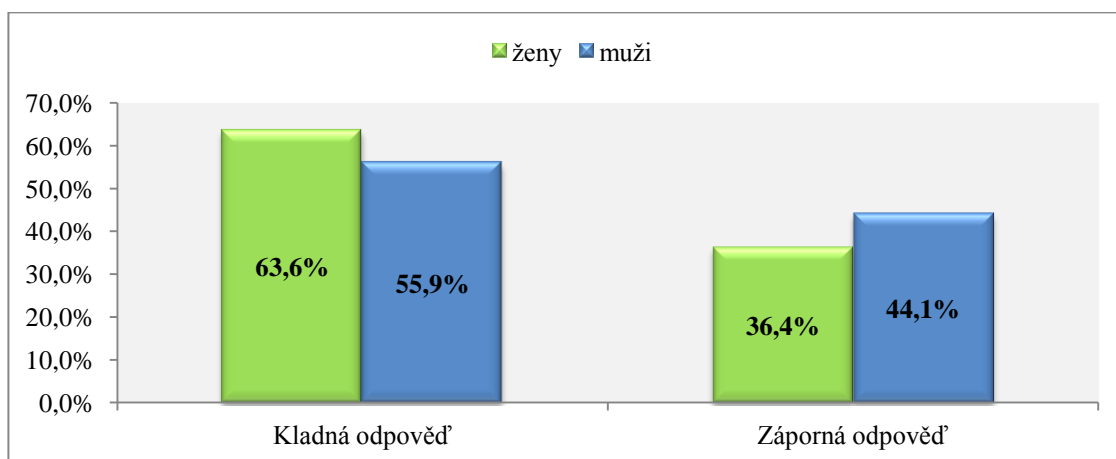
Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu žen uvedlo 59,9 % žen a z celkového počtu mužů 52,0 % mužů nevěru za nejčastější důvod rozpadu manželství, která převažovala před ostatními nabídnutými odpověďmi obsahující důvody rozpadu manželství. Z tohoto grafu je patrné, že ženy tento důvod považují častěji za příčinu rozpadu manželství než muži.

Hypotéza 2 byla souborem respondentů potvrzena.

H3: Ženy častěji preferují narození dítěte až v manželství než muži.

K posouzení hypotézy bylo použito otázky č. 1 vypovídající o pohlaví respondenta a otázky č. 14 „Souhlasíte s názorem, že by se dítě mělo narodit až v manželství?“.

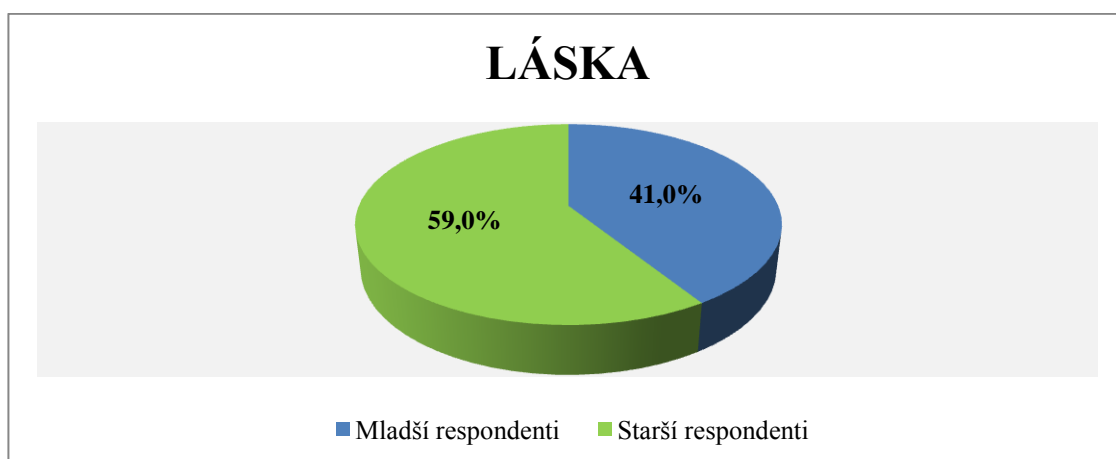
Graf 28: Zastoupení mužů a žen dle otázky č. 14

Zdroj: Vlastní výzkum

V souvislosti s touto otázkou odpovědělo kladně 63,6 % žen z celkového počtu žen a 55,9 % mužů z celkového počtu mužů. Záporně odpovědělo jen 36,4 % žen a 44,1 % mužů. Na první pohled je patrné, že kladné odpovědi převažují u žen. Ženy tedy více souhlasí s názorem, že by se dítě mělo narodit až v manželství, než muži. **Hypotéza 3 byla souborem respondentů potvrzena.**

H4: Starší respondenti více považují lásku za nejčastější motiv uzavření sňatku než mladší respondenti.

Ke zjištění této hypotézy byly použity dvě otázky. Otázka č. 2 zjišťující věk respondenta a otázky č. 10 „Jaký je podle Vás nejčastější motiv k uzavření manželství?“

Graf 29: Zastoupení mladších a starších respondentů dle otázky č. 10

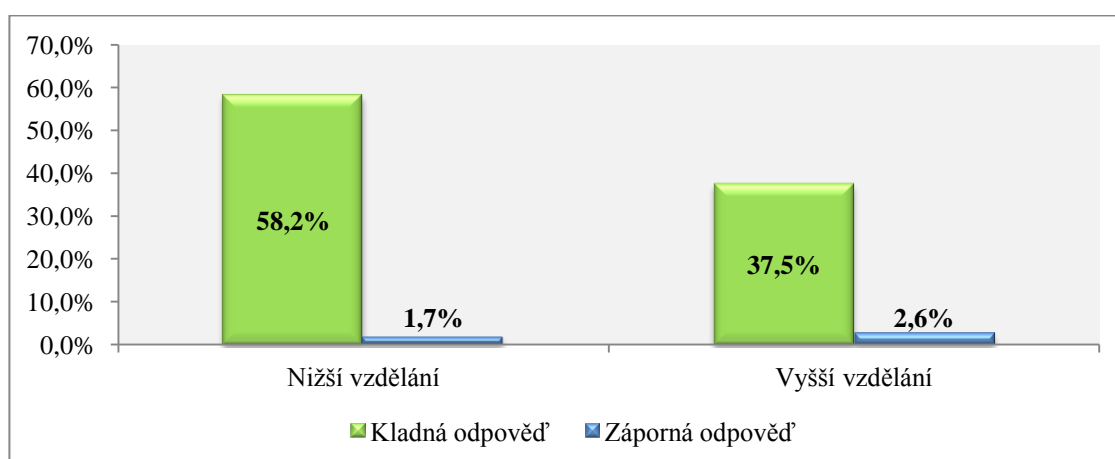
Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu respondentů (295) uvedlo lásku jako nejčastější motiv vedoucí k uzavření sňatku 10,1 % respondentů ve věku 15–20 let, dále tak uvedlo 30,9 % respondentů ve věku 21–30 let. 32,0 % tvoří dotázaní ve věku 31–40 let, 16,9 % ve věku 41–50 let a 10,1 % respondentů ve věku 51 a více let. Procentuální zastoupení mladších respondentů činí 41,0 % a 59,0 % starších respondentů. Větší procentuální zastoupení tvoří převážně starší respondenti, z čehož je zřejmé, že pro dotázané spadající do starší věkové kategorie je láska nejčastějším motivem k uzavření sňatku, než pro kategorii mladších. **Hypotéza 4 byla souborem respondentů potvrzena.**

H5: Čím nižší vzdělání, tím větší spokojenost v manželství či nesezdaném soužití.

Hypotéza byla posouzena na základě otázky č. 4 zjišťující nejvyšší dosažené vzdělání a otázky č. 12 „Jste v manželství či nesezdaném soužití spokojeni?“.

Graf 30: Zastoupení respondentů s nižším a vyšším vzděláním dle otázky č. 12

Zdroj: Vlastní výzkum

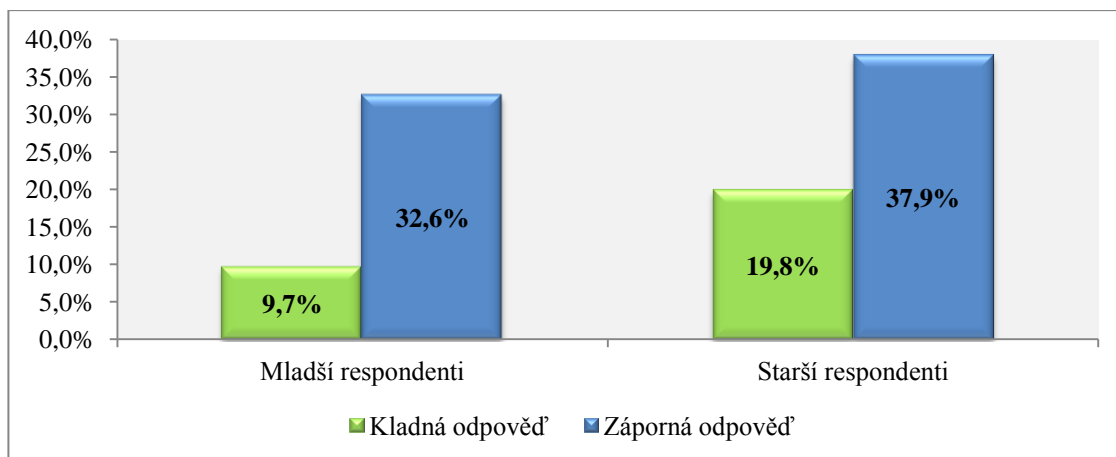
Tato hypotéza byla posuzována z počtu respondentů (232) žijících v manželství nebo nesezdaném soužití, kteří odpověděli kladně nebo záporně, což činí z celkového počtu 78,6 %. Procentuální zastoupení dotázaných s nejvyšším dosaženým základním vzděláním je 4,3 %, vyučených v oboru 17,7 %, vyučených v oboru ukončeném maturitou 4,7 % a lidí se středním vzděláním ukončeném maturitou je 33,2 %. Kategorie respondentů s nižším vzděláním tak činí 59,9 %. Respondentů s nejvyšším dosaženým vyšším odborným vzděláním je 4,7 % a s vysokoškolským vzděláním 35,4 %. Kategorie respondentů s vyšším vzděláním činí 40,1 %. Z celkového počtu 232 dotázaných odpovědělo 58,2 % s nižším vzděláním kladně a 1,7 % záporně. S vyšším vzděláním odpovědělo 37,5 % kladně a 2,6 % záporně. Z uvedeného grafu vyplývá

skutečnost, že respondenti s nižším vzděláním jsou v manželství spokojenější než respondenti s vyšším vzděláním. **Hypotéza 5 byla souborem respondentů potvrzena.**

H6: Život v manželství preferují častěji starší respondenti než mladší.

Hypotéza byla ověřena na základě otázky č. 2 zjišťující věk respondenta a otázky č. 23 „Myslíte si, že je výhodnější žít v nesezdaném soužití než v manželství?“

Graf 31: Zastoupení mladších a starších respondentů dle otázky č. 23

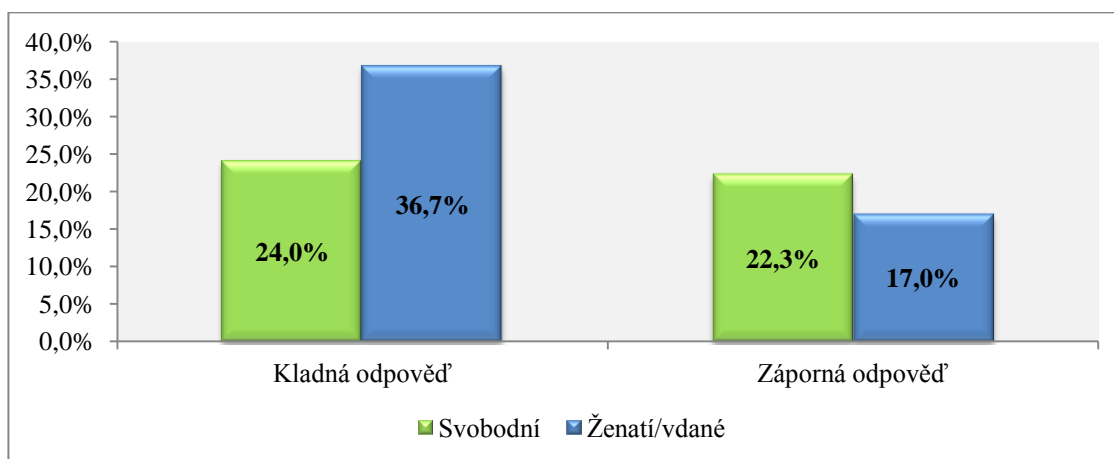

Zdroj: vlastní výzkum

Z celkového počtu kladných a záporných odpovědí odpovědělo 7,9 % respondentů ve věku 15–20 let, 34,4 % ve věku 21–30 let, 33,9 % ve věku 31–40 let, 16,3 % ve věku 41–50 let a 7,5 % ve věku 51 a více let. Podíl mladších respondentů činí 42,3 % a starších 57,7 %. Podíl kladných odpovědí u dotázaných spadajících do mladší věkové kategorie je 9,7 % a záporných 32,6 %, Ze starších respondentů odpovědělo kladně 19,8 % a záporně 37,7 %. Z uvedeného schématu vyplývá, že starší respondenti více preferují život v manželském svazku než mladší respondenti. **Hypotéza 6 byla souborem respondentů potvrzena.**

H7: Respondenti žijící v manželství více spatřují rozdíl mezi životem v manželství a životem v nesezdaném soužití než svobodní respondenti.

K ověření hypotézy byla použita otázka č. 3 vypovídající o rodinném stavu respondenta a otázka č. 22 „Myslíte si, že je rozdíl mezi životem v manželství a životem v nesezdaném soužití?“.

Graf 32: Zastoupení svobodných a ženatých/vdaných respondentů dle otázky č. 22

Zdroj: Vlastní výzkum

Celkem kladně a záporně na tuto otázku odpovědělo 106 svobodných respondentů a 123 respondentů žijících v manželském svazku. Kladný názor na vyslovený výrok v otázce zastává 24,0 % svobodných respondentů a 36,7 % dotázaných žijících v manželském svazku, z čehož plyne, že tito lidé spatřují rozdíl mezi těmito dvěma soužitími. Záporně se vyjádřilo 22,3 % svobodných a 17,0 % žijících v manželství. Tito respondenti rozdíl v těchto způsobech soužití neshledávají. Z uvedených výsledků vyplývá, že respondenti žijící v manželství více spatřují rozdíl mezi životem v manželství a životem v nesezdaném soužití než svobodní respondenti. **Hypotéza 7 byla souborem respondentů potvrzena.**

Metodou dotazníku byly ověřeny stanovené hypotézy týkající se postojů dnešní populace k manželství z hlediska pohlaví, věku, vzdělání a rodinného stavu. Dle první hypotézy je manželství na základě odpovědí všech respondentů více preferováno než nesezdané soužití. Druhá hypotéza se týkala srovnání názorů mužů a žen na příčiny rozpadu manželství. Obě pohlaví se názorově téměř shodovala, ale převažující zastoupení měly ženy, které nevěru považují častěji za důvod rozpadu manželství. Třetí hypotéza měla zjistit, zda narození dítěte až v manželství preferují více ženy. Procentuální rozdíl odpovědí obou pohlaví nebyl příliš velký, ale opět měly větší zastoupení ženy. Cílem čtvrté hypotézy bylo zjistit, zda starší respondenti více upřednostňují lásku jako nejčastější motiv k uzavření manželství než mladší respondenti. Zde je patrný výsledek převahy starších respondentů. Hypotéza pátá srovnávala respondenty z hlediska vzdělání. Zde mělo být zjištěno, zda jsou respondenti s nižším vzděláním ve vztahu spokojenější než lidé s vyšším vzděláním. V tomto

případě převažovala kategorie dotázaných s nižším vzděláním. Šestá hypotéza srovnávala názor starších a mladších respondentů. Analýzou se dospělo k závěru, že starší respondenti více preferují život v manželství než mladší respondenti. Poslední hypotéza srovnávala respondenty z hlediska jejich rodinného stavu, tedy svobodné a ženaté či vdané. Z uvedené hypotézy je zřejmé, že lidé žijící v manželství již vyzkoušeli život v nesezdaném soužití před vstupem do manželství a spatřují tedy mezi těmito způsoby soužití větší rozdíl, než svobodní, kteří ještě do svazku manželského nevstoupili. **Vymezené hypotézy tedy byly všechny potvrzeny.**

ZÁVĚR

Postoj člověka vysvětluje příčiny jeho chování. Lidé vždy k nějaké věci, osobě, či událostem zaujímají nějaký postoj, ať kladný nebo záporný. Většinu postojů získáváme v průběhu našeho života buď prostřednictvím osobní zkušenosti s objekty či prostřednictvím socializace – tedy sociálním učením. Na utváření postojů mají dnes velký vliv masové sdělovací prostředky, které jsou v současné době spíše negativní. Lidé jsou skrze působení masmédií velmi ovlivňováni a především manipulováni. Lze v nich ovšem spatřovat i jejich přínos v podobě osvěty prostřednictvím dokumentárních či zpravodajských pořadů. Postoje významně ovlivňují hodnotovou orientaci člověka, která se odráží v kulturně-výchovné stránce rodinného prostředí. Největší vliv na utváření postojů a hodnotové orientace má tedy rodina. Sociální pedagogika vnímá rodinu jako nejdůležitějšího činitele výchovy. V rámci socializace jsou jedinci předávány postoje, hodnoty a sociální normy, jejichž splnění od nich společnost očekává. Postoje a hodnoty se mohou v průběhu života vlivem životních událostí měnit.

Rodina je tvořena sezdaným či nesezdaným párem a jejich dětmi. Hlavní funkce rodiny spočívají v plození dětí, jejich materiálním zabezpečení, socializaci a uspokojování biologických a emocionálních potřeb. V případě, že je pár sezdaný, hovoříme o instituci manželství. Instituce manželství vznikla teprve tehdy, když lidé upustili od kolektivního způsobu života ve skupinách, tlupách či kmenech. Existuje ve všech hlavních současných společnostech. Manželství a rodina se neustále vyvíjejí a jejich nynější podoba reaguje na současné, rychle se měnící kulturní a ekonomické podmínky. V dřívějších dobách bylo manželství uzavíráno spíše z ekonomických důvodů pro zachování rodového majetku. Výběr manželského partnera byl v rukou rodičů. Současné společenské klima, jež klade důraz na rovnost pohlaví, na individuální volbu a na seberealizaci osobnosti, je v zásadě s tradičním manželstvím obtížně slučitelné. V současné podobě je tato instituce spíše citovým svazkem dvou lidí s biologickou touhou založit rodinu. Uzavření manželství tedy dnes nepřináší pouze emocionální jistotu a stabilitu, ale zabezpečuje i ekonomickou a právní jistotu v životě člověka. Na základě analýzy sekundárních pramenů bylo v této práci pojednáno o nejčastějších problémech provázejících manželství, jako je nevěra, žárlivost, závislost na alkoholu, drogách a patologickém hráčství, domácím násilí aj. Mnohdy tyto

problémy mají za následek rozpad funkcí manželství a následný rozvod. Právě rozvodovost se začala markantně zvyšovat od šedesátých let minulého století a pokračuje i v současné době, což vede k poklesu sňatečnosti a porodnosti, jak prozrazují statistiky.

Rozvodem dochází nejenom k ekonomickým ztrátám, ale i k neblahým psychickým následkům v podobě obav z osamění a nejistoty. Z úplné rodiny se stane rodina neúplná, kde největší újma je způsobena zejména dětem, které žijí pouze s jedním z rodičů. Důsledkem vleklých sporů, hádek či dokonce domácího násilí mezi manželi může být rozvod pro děti silně traumatizující a v budoucnu jim může činit problém založit vlastní rodinu. Naše rodina je místem, kde získáváme představu o tom, jak by měl partnerský vztah vypadat. Je důležité, aby rodiče své děti negativních zážitků ušetřili. Neboť mnohdy tímto zapříčiní, že děti začnou podléhat sociálně patologickým jevům (záškoláctví, alkoholu, drogám, apod.). Právě vysoká četnost rozvodů je indikátorem podstatných změn v pojetí partnerských vztahů. Někteří se obávají průběhu rozvodového řízení, které může trvat několik měsíců i let, a proto volí raději pouze neformální svazek – nesezdané soužití. V této práci byly také zjišťovány motivy volby manželství a nesezdaného soužití, a výhody i nevýhody těchto způsobů soužití.

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit, jaké postoje zaujímá dnešní společnost k manželství. Bylo potvrzeno, že manželství je stále více preferováno před nesezdaným soužitím. Postoje byly posuzovány z hlediska pohlaví, věku, vzdělání a rodinného stavu. Tento cíl byl splněn. Výsledky výzkumu ukazují, že do manželství chce vstoupit většina dotázaných, kteří jsou svobodní nebo žijí prozatím v nesezdaném soužití. Jen malá část respondentů by tento svazek nevolila, patrně z důvodů špatných zkušeností z předešlého manželství, nebo nepřikládají důležitost formálnímu potvrzení partnerského vztahu. Převažujícím motivem vstupu do manželství je láska, která tak zcela vytlačila kdysi poměrně časté ekonomické motivy. Druhým nejčastějším důvodem k uzavření manželství je dítě. Manželství jako příliš velký závazek je nejčastěji uváděným důvodem neuzavření sňatku. Nejčastější příčiny rozvodu jsou nevěra, rozdílné povahy partnerů, odlišné názory na budoucnost a závislost jednoho z partnerů. Vzhledem k vysoké rozvodovosti ve společnosti bylo cílem také zjistit, zda jsou lidé v manželství či nesezdaném soužití spokojeni. Většina odpověděla kladně. Největší výhoda manželství je spatřována v zázemí pro řádnou výchovu dětí, a argumentem proti

uzavření manželství byl většinou uváděn složitý rozchod. Ti, co preferují manželský svazek, považují jeho uzavření za projev sociální konformity, neboť to od nich společnost očekává a je to známá, historicky ověřená forma soužití. Dle zjištěných výsledků rodina neztrácí na důležitosti, neboť žádná jiná instituce nedokáže vytvořit tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, domova, bezpečí a jistoty, a poskytuje jedincům ochranu a péči zejména v situaci, kdy se člověk není schopen sám o sebe postarat.

Dle statistiky vstupují lidé do manželství méně, ale rozvodovost se nijak výrazně nemění. Aby nedocházelo k dalšímu poklesu sňatečnosti, je především důležitý optimální průběh primární socializace. Aby rodina neztrácela na důležitosti, rodiče by se měli snažit spolu vycházet, komunikovat a případné problémy řešit například i prostřednictvím poradenských služeb. Děti by měly být vychovávány oběma rodiči a rodina by měla být více podporována ze strany státu v rámci příznivé rodinné sociální politiky. Mnozí nemají vhodné podmínky pro uzavření sňatku ani dostatek finančních prostředků. Stát by měl opět začít poskytovat novomanželské půjčky např. na bydlení. Pokud lidé nemají patřičně zabezpečené existenční podmínky, jsou nezaměstnaní nebo mají velmi nízké příjmy, nemají patrně ani zájem rodinu vytvářet. Tím dochází ke zvyšování věku vstupu do manželství a rodičovství. Dále by se mělo pokračovat ve vyplácení porodného nejen pro sociálně slabé, poskytovat daňová zvýhodnění a nesnižovat rodičovské příspěvky na děti. Ženy by neměly být nuceny hledat si jiná vedlejší zaměstnání, aby se mohly plně věnovat rodině a především řádné výchově dětí.

Žijeme ve společnosti, kde máme možnost zvolit si, na jakých základech založíme svoji budoucí rodinu, zda na manželství či nesezdaném soužití. Záleží na každém člověku, jaký způsob života s partnerem si vybere. Zřejmá je však skutečnost, že institut manželství je v dnešní době stále platný a pro většinu lidí plní své funkce, zejména při výchově dětí.

Tato diplomová práce může být základem pro další studie a výzkumy mapující tuto problematiku nebo může sloužit jako studijní materiál v rámci výuky zaměřené na výchovu k odpovědnému rodičovství. Bližší prozkoumání postojů k manželství v současné společnosti tak může pomoci ke komplexnímu posouzení stavu rodiny v rámci sociální práce nebo činnosti manželských poraden. Tato práce může být také přínosem pro začínající pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Jedná se o odborné využití práce v teorii i praxi, která se prolíná v sociální pedagogice.

RESUMÉ

Diplomová práce je rozdělena do čtyř kapitol obsahující jednotlivé podkapitoly. Úvod pojednává o problematice institutu manželství. Jsou zde popsány metody zpracování diplomové práce a vymezeny cíle, jichž by měla práce dosáhnout.

První kapitola se zaměřuje na definice pojmu postoj, jeho funkce, dimenze, zdroje a popisuje, jak se postoje u jedince utvářejí. Vzhledem k tomu, že postoje nejsou stálé, je zde specifikováno, jak se postoje mění. V této kapitole je věnován prostor i metodám měření postojů a hodnotové orientaci, která úzce s postoji souvisí.

Druhá a zároveň nejobsáhlejší teoretická kapitola rozebírá instituci manželství z pohledu tradiční i moderní formy. Značná pozornost je věnována také instituci rodiny a jejím funkcím. Dále je zde analyzována právní úprava manželství a pojednáno o nejčastějších problémech provázejících manželství a následném rozvodu.

Třetí kapitola se zabývá srovnáním manželství a nesezdaného soužití. Objasňuje definice nesezdaného soužití, a jaké jsou výhody a nevýhody obou forem soužití. Dále je směřována pozornost na motivy vedoucí k volbě nesezdaného i sezdaného soužití. Závěr kapitoly pojednává o již realizovaných výzkumech zjišťujících postoje k manželství dnešní populace.

Obsahem čtvrté kapitoly je vlastní výzkum zaměřený na zjištění postojů k manželství dnešní populace z hlediska pohlaví, věku, vzdělání a rodinného stavu. Vymezuje popis a cíl výzkumu, definuje hypotézy, cílovou skupinu a metody výzkumu. Dále jsou zde analyzována a graficky zpracována zjištěná data. V závěru kapitoly jsou získané výsledky zhodnoceny a interpretovány.

Závěr zhodnocuje celou práci a obsahuje zamýšlení se nad touto problematikou.

ANOTACE

Diplomová práce je zaměřena na postoje dnešní populace k institutu manželství. Zabývá se charakteristikou postojů po stránce psychologické, jejich utvářením, změnou, měřením a s nimi související hodnotovou orientací. Popisuje život v manželství a v nesezdaném soužití, jejich výhody, nevýhody a motivy směřující k volbě těchto dvou způsobů soužití. Poukazuje také na nejčastější příčiny vedoucí k rozpadu manželství. Výzkumná část diplomové práce se zabývá zjištěním, analýzou a zhodnocením dat týkajících se postojů k manželství z hlediska pohlaví, věku, vzdělání a rodinného stavu.

Klíčová slova

Postoje, rodina, manželství, sňatek, nesezdané soužití.

ANNOTATION

The thesis is focused on attitudes of today's population to the institution of marriage. The thesis deals with attitudes characteristic from the psychological viewpoint, their formation, the change, measurement, and related value orientation. It describes the life in marriage and in cohabitation, their advantages, disadvantages and motives leading to the choice of these two ways of coexistence. It points also to the most common causes leading to the dissolution of marriage. The research part of this thesis deals with finding, analyzing and evaluation of data on attitudes to marriage in terms of gender, age, education and marital status.

Keywords

Attitudes, family, marriage, wedding, cohabitation.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákony a právní předpisy:

1. ZÁKON č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Praha: Eurounion, 2007. 521 s. ISBN 978-80-7317-063-9.

Monografie:

2. BAKOŠOVÁ, Z. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008. 251 s. ISBN 978-80-969944-0-3.
3. BERGER, M., GRAVILLON, I. *Když se rodiče rozvádějí*. [Přel. Kozlíková, A.]. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 136 s. ISBN 978-80-7367-843-2.
4. FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 2. vyd. Praha: Univerzita Komenského, 2008. 336 s. ISBN 978-80-86723-64-8.
5. FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. aktual. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 260 s. ISBN 978-80-7357-586-1.
6. HAMPLOVÁ, D., et al. *České ženy: Vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003. 108 s. ISBN 80-7330-040-0.
7. HAMPLOVÁ, D., et al. *Děti na psí knížku?* 1. vyd. Praha: SLON, 2007. 155 s. ISBN 978-80-7330-128-6.
8. HAMPLOVÁ, D. *Postoje k manželství a rodičovství*. In Fialová, L., Hamplová, D., et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1. vyd. Praha: SLON, 2000. 163 s. ISBN 80-85850-87-7.
9. HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 176 s. ISBN 978-80-7367-327-7.
10. HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. [Přel. Štěpaníková, I.]. 3. vyd. Praha: Portál, 2003. 165 s. ISBN 80-7178-763-9.

11. CHALOUPKOVÁ, J., ŠALAMOUNOVÁ, P. *Postoje k manželství, rodičovství, a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. 60 s. ISBN 80-7330-062-1.
12. CHAPMAN, G. *Pět znaků láskyplné rodiny*. [Přel. Kempná, Z.]. 2. vyd. Praha: Návrat domů, 2011. 205 s. ISBN 978-80-7255-249-8.
13. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
14. KELNAROVÁ, J., MATĚJKOVÁ, E. *Psychologie: pro studenty zdravotnických oborů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 168 s. ISBN 978-80-247-3270-1.
15. KLIMEŠ, J. *Partneři a rozchody*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 240 s. ISBN 80-7367-045-3.
16. KOCOURKOVÁ, J., RABUŠIC, L. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: Univerzita Karlova, 2006. 158 s. ISBN 80-86561-93-3.
17. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
18. KUČERA, M. Demografické chování mladých lidí v České republice, jeho sledování v průzkumech, hodnocení reálné situace a vnější vlivy. In Fialová, L., Hamplová, D., et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1. vyd. Praha: SLON, 2000. 163 s. ISBN 80-85850-87-7.
19. KULKA, J. *Psychologie umění*. 2. vyd. přepr. a dopl. Praha: Grada Publishing, 2008. 440 s. ISBN 978-80-247-2329-7.
20. MATĚJKOVÁ, E. *Řešíme partnerské problémy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2338-9.
21. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7367-739-8.
22. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: SLON, 2008. 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8.
23. NAKONEČNÝ, M. *Lexikon psychologie*. 1. vyd. Praha: Vodnář, 1995. 397 s. ISBN 80-85255-74-X.

24. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: ACADEMIA, 2009. 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
25. NEMCOVÁ, L. *Výchova k manželství a rodičovství v škole*. 1. vyd. Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela, 2007. 100 s. ISBN 978-80-8083-569-9.
26. NOVÁK, T., DRINOCKÁ, H. *Partnerské a rodinné poradenství: práce s klienty*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 200 s. ISBN 80-247-1526-0.
27. NOVÁK, T. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. 144 s. ISBN 978-80-247-4110-9.
28. NOVÁK, T., PRŮCHOVÁ, B. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 144 s. ISBN 978-80-247-1449-3.
29. NOVÁK, T. *Žárlivost – jak ji zvládat*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2578-9.
30. PETRUSEK, J., VODÁKOVÁ, A. *Velký sociologický slovník*. Svazek 2. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 1627 s. ISBN 80-7184-310-5.
31. PLAŇAVA, I. *Jak se nerozvádět*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1994. 120 s. ISBN 80-7169-129-1.
32. PLHÁKOVÁ, A. *Dějiny psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 328 s. ISBN 80-247-0871-X.
33. RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou?* 1. vyd. Praha: SLON, 2001. 265 s. ISBN 80-86429-01-6.
34. STŘELEČEK, S., MARÁDOVÁ, E., et al. *Kapitoly z rodinné výchovy*. 1. vyd. Praha: FORTUNA, 1992. 160 s. ISBN 80-85298-84-8.
35. ŠMOLKA, P., MACH, J. *Manželská a rodinná trápění*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7367-448-9.
36. ŠMOLKA, P. *Nevěra: pro podváděné a podvádějící*. 2. rozš. a aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 128 s. ISBN 978-80-247-3296-1.
37. TEYBER, E. *Děti a rozvod*. [Přel. Chaloupka, L., Břejlová, D.]. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 2007. 227 s. ISBN 978-80-7255-163-7.

38. VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H., et al. *Pedagogika pro učitele*. 2. rozš. a aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9.
39. VENGLÁŘOVÁ, M. *Průvodce partnerským vztahem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 128 s. ISBN 978-80-247-2054-8.
40. VYMĚTALOVÁ, S. Partnerský vztah. In Fialová, L., Hamplová, D., et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1. vyd. Praha: SLON, 2000. 163 s. ISBN 80-85850-87-7.
41. VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I., et al. *Sociální psychologie*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 408 s. ISBN 978-80-247-1428-8.

Jiné tištěné zdroje:

42. KOHOUTEK, R. *Sociální psychologie*. Brno: IMS, 2004. 215 s.
43. KRAUS, B., SÝKORA, P. *Sociální pedagogika*. Brno: IMS, 2009. 63 s.
44. KRAUS, B. *Teorie výchovy*. Brno: IMS, 2006. 29 s.
45. LACA, S. *Sociální pedagogika*. 1. vyd. Brno: IMS, 2011. 211 s.
46. *Právo a rodina*. č. 3/2011 – 13. ročník. Praha: Linde, 2011. 24 s. ISSN 1212-866X.
47. *Právo a rodina*. č. 5/2011 – 13. ročník. Praha: Linde, 2011. 24 s. ISSN 1212-866X.
48. *Svatebni.cz/Náše svatba*. Praha: IZZO Czech, 2011. 90 s.

Elektronické zdroje:

49. DIMITROVÁ, M. *Manželství a jeho význam v pojetí české veřejnosti*. n.d. [cit. 20.3.2012]. Www.cvvm.cas.cz. Dostupné z www: http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100074s_MANZELSTVI.pdf.
50. DUDOVÁ, R. *Co znamená rozvod pro ženy a co pro muže*. n.d. [cit.10.3.2012]. Www.socioweb.cz. Dostupné z www: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=246&lst=119>.

51. HANÁKOVÁ, T. *Hodnotová orientace a životní styl současné mládeže* [online]. 2008. [cit.12.2.2012]. 110 s. Diplomová práce. Pedagogická fakulta MU v Brně. Dostupné z www: <http://is.muni.cz/th/20336/pedf_m/?lang=en>.
52. *Jak si z pohledu daní a péče o děti stojí manželé a nesezdání partneri?* 2012. [cit. 21.3.2012]. Dostupné z www: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/clovek/_zprava/jak-si-z-pohledu-dani-a-pece-o-deti-stoji-manzele-a-nesezdani-partneri--1031429>
53. JAŘAB, J. *Poslední zákop tradicionalistů*. 2006. [cit. 13.2.2012]. Listy – Dvuměsíčník pro kulturu a dialog č. 1/2006. Www.listy.cz. Dostupné z www: <<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=061&clanek=010608>>.
54. JEDRZEJCZYKOVÁ, V. *Závazek v nesezdaných soužitích* [online]. 2007. [cit. 20.3.2012]. 65 s. Bakalářská práce. Fakulta sociálních studií MU v Brně. Dostupné z www: <http://is.muni.cz/th/165475/fss_b/Zavazek_v_NS.pdf>.
55. *Manželská krize a jak jí předejít*. n.d. [cit. 5.3.2012]. Dostupné z www: <<http://www.recepty.biz/jak-resit-krizi/>>.
56. *Nevěra – co je a co k ní vede*. n.d. [cit. 5.3.2012]. Www.manzelstvi-portal.cz. Dostupné z www: <<http://www.manzelstvi-portal.cz/nevera/62-nevera-co-je-a-co-k-ni-vede>>.
57. *Posudzovacie škaly*. n.d. [cit. 2.2.2012]. Dostupné z www: <<http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/index.php/kapitoly/posudzovacie-skaly/druhy.php?id=i13p2>>.
58. PULKRÁBKOVÁ, E. *Právní a sociální aspekty osob žijících v manželství a nesezdaném soužití* [online]. 2010. [cit. 21.3.2012]. 61 s. Bakalářská práce. Fakulta humanitních věd UTB ve Zlíně a IMB Brno. Dostupné z www: <http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/13443/pulkr%C3%A1bkov%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1>.
59. *Sémantický diferenciál*. n.d. [cit. 2.2.2012]. Dostupné z www: <<http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/index.php/kapitoly/semanticky-diferencial.php>>.
60. ŠŤASTNÁ, A. *Rozvodovost*. n.d. [cit. 10.3.2012]. Www.socioweb.cz. Dostupné z www: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=246&lst=119>>.

61. VÍTEČKOVÁ, M. *Proč se nevezali, když spolu mají dítě?* 2010. [cit. 20.3.2012].
Www.socioweb.cz. Dostupné z www:
<<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=368&lst=118>>
62. VYROUBALOVÁ, V. *Příčiny a důsledky krize a rozpadu současné rodiny*
[online]. 2006. [cit. 8.3.2012]. 72 s. Diplomová práce. Pedagogická fakulta MU
v Brně. Dostupné z www:
<[http://is.muni.cz/th/56464/pedf_m/Bc. Vera Vyroubalova -
_diplomova_prace.pdf](http://is.muni.cz/th/56464/pedf_m/Bc._Vera_Vyroubalova_-_diplomova_prace.pdf)>.
63. *Vývoj obyvatelstva v roce 2010*. n.d. [cit. 9.3.2012]. Wwww.czso.cz. Dostupné z
www: <<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/4007-11>>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Dotazník

DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane,

jmenuji se Bronislava Mlíková a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Institutu mezioborových studií v Brně.

Obracím se na Vás s prosbou o svědomité vyplnění dotazníku, který slouží ke zjištění údajů do mé diplomové práce na téma „POSTOJE K MANŽELSTVÍ“. Dotazník je důvěrný a anonymní a vyplnění Vám zabere max. 10 minut.

U každé otázky prosím zaškrtněte **jednu odpověď**, není-li v otázce uvedena možnost zvolit více odpovědí.

Předem děkuji za Vaši ochotu a čas strávený vyplněním dotazníku.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- žena
- muž

2. Jaký je Váš věk?

- 15-20 let
- 21-30 let
- 31-40 let
- 41-50 let
- 51 a více let

3. Jaký je Váš rodinný stav?

- svobodný/á
- ženatý/vdaná
- rozvedený/á
- vdovec/vdova
- jiný svazek, který je pro Vás závazný (např. registrované partnerství)
- nesezdané soužití

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- učební obor
- učební obor s maturitou
- střední s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

5. Jste:

- student
- zaměstnaný
- nezaměstnaný
- důchodce

6. V současné době žijete:

- sám/a a nemáte stálého partnera/ku
- sám/a a máte stálého partnera/ku, ale nemáte společnou domácnost
- se stálým partnerem/kou ve společné domácnosti
- v manželském svazku

7. Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání Vašeho partnera/ky (manžela/ky)?
(neodpovídejte, pokud žijete sám/a a nemáte stálého partnera/ku)

- základní
- učební obor
- učební obor s maturitou
- střední s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

8. V případě, že nejste ženatý/vdaná, hodláte jednou uzavřít manželství?

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

9. Jaký je podle Vás nejvhodnější věk pro vstup do manželství?

- do 25 let
- 26-35 let
- 36-45 let
- 46 a více let

10. Jaký je podle Vás nejčastější motiv k uzavření manželství?

- láska
- dítě
- finanční důvody – materiální zabezpečení
- jiné (napište):

11. Z jakého důvodu si myslíte, že partneri nechtějí uzavírat manželství?

- finanční důvody
- nejsou si jisti, že je jejich partner/ka ten pravý/á
- nemají vhodné podmínky pro uzavření sňatku (nemají možnost bydlení aj.)
- manželství představuje příliš velký závazek
- jiné (napište):

12. Jste v manželství či nesezdaném soužití spokojeni?

(neodpovídejte, pokud žijete sám/a a nemáte stálého partnera/ku)

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

13. Kolik máte dětí?

- 0
- 1
- 2
- 3 a více

14. Souhlasíte s názorem, že by se dítě mělo narodit až v manželství?

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

15. Myslíte si, že je důležité, aby děti byly vychovávány ve svazku manželském?

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

16. Je podle Vás lepší žít v nefungujícím manželství než se rozvést?

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

17. Z jakého důvodu podle Vás nejčastěji dochází k rozpadu manželství?

(vyberte max. 3 možnosti)

- rozdílnost partnerů (povah), jiné představy o budoucnosti
- nevěra
- finanční problémy (dluhy..)
- závislost jednoho z partnerů (alkohol, gambling, drogy..)
- odcizení
- stereotyp
- žárlivost jednoho z partnerů
- neshody při výchově dětí
- domácí násilí
- jiné (napište):

18. Co považujete za největší výhodu manželství?

- ekonomické výhody (např. finanční zajištění, možnost půjček, daňová zvýhodnění)
- zázemí pro řádnou výchovu dětí
- opora manžela/ky
- rodiče a děti mají stejné příjmení
- jiné (napište):

19. Co považujete za největší nevýhodu manželství?

- v případě krize manželství – složitý rozchod
- společné jmění manželů
- příliš velký závazek
- společné závazky (dluhy..)
- jiné (napište):

20. Kdyby Vaše manželství z nějakého důvodu skončilo (rozvod, úmrtí), chtěli byste v budoucnu uzavřít nové manželství?

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

21. Je pro Vás rodina důležitou součástí života?

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

22. Myslíte si, že je rozdíl mezi životem v manželství a životem v nesezdaném soužití?

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

23. Myslíte si, že je výhodnější žít v nesezdaném soužití než v manželství?

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

DĚKUJI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU